

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Postoj rodičů a učitelů k domácím úkolům
Parental and teacher's attitude to homework
Jitka Bárová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Stará, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Odevzdáním této diplomové práce na téma Postoj rodičů a učitelů k domácím úkolům potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 23.7.2020

Ráda bych tímto poděkovala PhDr. Janě Staré, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce za trpělivost, ochotu, vstřícnost, odborné konzultace a rady v průběhu zpracování této bakalářské práce. Děkuji také všem respondentům za jejich ochotu zúčastnit se výzkumu.

ABSTRAKT

Cílem předkládané diplomové práce je prozkoumat postoj rodičů k domácím úkolům. Naopak zjistit názor učitelů, kteří jsou s touto problematikou v přímém kontaktu. Teoretická část ročníkové práce vymezuje pojem domácí úkol a domácí přípravu. Dále se zaměřuje na funkci, význam domácích úkolů, motivaci a hodnocení. Empirická část se věnuje rozhovorům s rodiči a učiteli. Informace od obou typů respondentů jsou získány formou rozhovoru. Rozhovor s rodiči směřoval k hlavní otázce: Jaký postoj mají rodiče k domácím úkolům svého dítěte? A rozhovor s učiteli směřoval k hlavní otázce: S jakým účelem zadávají učitelé domácí úkol? Vyhodnocení rozhovorů ukázalo, že domácí úkoly jsou ze strany rodičů a učitelů žádoucí.

KLÍČOVÁ SLOVA

domácí úkol, domácí příprava, komunikace učitelů s rodiči, vzájemná spolupráce

ABSTRACT

My thesis focuses to parental and teacher's attitude to homework. This work consists of two parts, theoretical and empirical part. Theoretical part contains the terms and definitions of homework. There are a lot of purposes of homework. Another aim is to discover positive and negative effects of homework. A key to success over homework are communication and motivation. The empirical part deals with interviews with parents and teachers. The interview with the parents focused on the main question: What is the attitude of the parents to their child's homework? And the interview with the teachers focused on the main question: What is a purpose of homework? As result came out that the parents agree with the idea of homework and for teachers the purpose of homework is to practise the lessons.

KEYWORDS

homework, home preparation, parent-teacher communication, family-school cooperation

Obsah

Úvod.....	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 Domácí úkol.....	8
1.1 Definice domácího úkolu	8
1.2 Druhy a formy domácích úkolů	9
1.3 Funkce domácích úkolů	14
2 Význam domácích úkolů.....	17
2.1 Pozitiva a negativa domácích úkolů.....	17
2.2 Vlivy působící na domácí přípravu	21
3 Spolupráce rodiče a dítěte, žáka a učitele, rodiče a učitele	24
3.1 Spolupráce rodiče a dítěte	24
3.2 Spolupráce žáka a učitele	26
3.3 Spolupráce rodiče a učitele	28
4 Motivace.....	30
4.1 Hodnocení	32
4.2 Hodnocení domácích úkolů.....	34
4.2.1 Hodnocení domácích úkolů – Školský zákon	35
EMPIRICKÁ ČÁST.....	37
5 Metodologie výzkumu.....	37
5.1 Vymezení výzkumného cíle	37
5.2 Výzkumná metoda.....	37
5.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	39
5.4 Vymezení výzkumných otázek	39

5.4.1	Otázky pro učitele	39
5.4.2	Otázky pro rodiče	41
6	Vyhodnocení výzkumu	42
6.1	Vyhodnocení rozhovorů s učiteli	42
6.2	Vyhodnocení rozhovorů s rodiči	53
6.3	Rozhovor s paní učitelkou z Francie	61
7	Vyhodnocení hlavních otázek	66
	Závěr.....	70
	Seznam použitých informačních zdrojů.....	73
	Seznam příloh.....	75
	Příloha č. 1: Stanovení učebního stylu	77
	Příloha č. 2: Školní řád ZŠ Hanspaulka	79
	Příloha č. 3: Přepisy rozhovorů - učitelé	81
	ROZHOVOR 1.....	81
	ROZHOVOR 2.....	86
	ROZHOVOR 3.....	92
	ROZHOVOR 4.....	97
	ROZHOVOR 5.....	100
	Příloha č. 4: Přepisy rozhovorů - rodiče.....	106
	ROZHOVOR 1.....	106
	ROZHOVOR 2.....	108
	ROZHOVOR 3.....	115
	ROZHOVOR 4.....	118
	ROZHOVOR 5.....	122
	ROZHOVOR 6.....	126

Úvod

Domácí úkoly jsou nedílnou součástí českého školství. V roce 2018 jeden nespokojený rodič vystavil domácí úkoly kritice na sociálních sítích. Dokázal přesvědčit ředitele školy, aby úkoly pro jeho dítě byly dobrovolné. Motivací k výběru tématu diplomové práce Postoj rodičů a učitelů k domácím úkolům byla skutečnost rozličnosti názorů, které se tohoto tématu týkají. Na praxích jsem začala pozorovat, jaké domácí úkoly žáci dostávají a začala jsem se ptát rodičů ve svém okolí, jaký na úkoly mají názor. Zamýšlela jsem se nad tím, co se žáci při úkolech učí, jaké dovednosti si domácími úkoly rozvíjejí a zda si jsou učitelé vědomi jejich účelu.

Tomuto tématu jsem se věnovala i v ročníkové práci, která mi poskytla první vhled do této problematiky. Téma je to stále aktuální a diskutované, tudíž jsem se rozhodla, že se mu budu věnovat i v diplomové práci. Bez ohledu na to, že všechny získané informace využiji při své budoucí profesi paní učitelky.

Teoretická část mé diplomové práce je věnována pojmu domácí úkol a domácí příprava. Zaměřuje se na druhy, funkce a cíle domácích úkolů. Práce upozorňuje na vlivy, které působí na domácí přípravu a zmiňuje důležitost spolupráce a komunikace mezi rodičem, učitelem a žákem. Závěr teoretické části tvoří motivace a hodnocení domácích úkolů.

Hlavním cílem empirické části bylo zjistit, jaký postoj mají rodiče a učitelé k domácím úkolům a s jakým účelem učitelé domácí úkoly zadávají. Nástrojem k získání potřebných informací byl kvalitativní výzkum, při kterém byly informace od obou typů respondentů získávány rozhovorem. Součástí učitelských rozhovorů je rozhovor s francouzskou paní učitelkou. V návaznosti na aktuální dění v naší zemi (šíření nemoci COVID-19 a následná opatření) jsem zjišťovala, jak si školy a učitelé poradili s domácí výukou, a jak na ni reagovali rodiče.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Domácí úkol

„Domácí úkoly jsou nedílnou součástí vyučovacího procesu. Patří k těm pedagogickým otázkám, jimiž intenzivně žije široká veřejnost, neboť domácí úkoly jsou záležitostmi nejen školy, nýbrž i rodiny.“, jak ve své knize tvrdí Maňák (1992, s. 5).

1.1 Definice domácího úkolu

R. Pakulla (1966, s. 9) definuje domácí úkoly takto: *„Úkoly, které pro žáka vyplývají ze stanovených didaktických cílů výuky – z osvojování, rozšiřování, upevnování a opakování vědomostí a dovedností, které žáci řeší mimo vyučovací hodinu.“*

Americký psycholog Harris Cooper (2007, s. 4), který se zabýval domácími úkoly přes 25 let, definuje domácí úkoly: *„Úkoly, které zadávají učitelé žákům a které mají být vykonávány v mimoškolních hodinách.“* Žáci vypracovávají domácí úkoly ve studovně, v knihovně nebo doma, proto Cooper používá označení *v mimoškolních hodinách*.

Ve Výkladovém slovníku z pedagogiky od Koláře (2012, s. 88) najdeme následující definici domácích úkolů: *„Zadání pro žáky, které zpracovávají doma (mimo vyučování) buď jako procvičení učiva, které ve vyučování zpracovávali, nebo jako aplikaci tohoto učiva (poznání), jako hledání živých skutečností odpovídajících konkrétnímu učivu či jako příprava na další, následující vyučování. Mělo by mít charakter spíše tvořivé práce než jen mechanické činnosti.“*

Z těchto definic vyplývá, že žáci mají vykonávat domácí úkoly mimo školu. Je to specifická organizační forma výuky, která obsahuje podobné cíle, které jsou součástí vyučování. Podle definice Pakully a ve Výkladovém slovníku bývá cílem domácích úkolů zdokonalit a upevnit si vědomosti, které žák získal ve škole, rovněž slouží jako motivace k učivu budoucímu. Dále mají domácí úkoly žáka zaktivizovat k učení mimo školu a mimo spolužáky. V definici H. Coopera je zdůrazněno, že domácí úkol zadává učitel.

S termínem domácí úkol je spojován termín domácí příprava. Šulová (2014, s. 154) tvrdí, že: *„Domácí příprava nezahrnuje pouze vypracování samotných domácích úkolů dítětem. Lze na ni pohlížet jako na systémovou práci, která zahrnuje součinnost žáků,*

rodičů a učitelů.“. Tyto dva pojmy se liší v tom, že domácí příprava zahrnuje veškeré domácí připravování žáka do školy, např. připravování aktovky, penálu, cvičebního úboru, opakování učiva a mnoho dalšího. Z počátku je do domácí přípravy vtažen i rodič, který dítěti pomáhá s přípravou do školy a pomáhá mu budovat určité pracovní návyky, které žák bude uplatňovat po celý život (Maňák, 1992).

1.2 Druhy a formy domácích úkolů

Výběr, jaký domácí úkol učitel zvolí, tedy druh domácího úkolu, souvisí s cílem, jakého chce učitel dosáhnout. Je proto velmi důležité, aby učitel věděl, jaké druhy domácích úkolů jsou a pohotově zvolil takový druh úkolu, který bude žáka rozvíjet a motivovat k dalšímu studiu. Cíl je nepostradatelný při hodnocení práce, protože když si učitel nestanoví cíl, tak nemůže optimálně hodnotit žakovu práci.

Podle didaktického hlediska dělí R. Pakulla (1966, Maňák, 1992, s. 26) domácí úkoly na 8 druhů:

- 1. jednoduché prohlubování vědomostí*
- 2. upevňování dovedností*
- 3. rozšiřování vědomostí*
- 4. jednoduché používání vědomostí a dovedností získaných ve vyučování*
- 5. používání vědomostí a dovedností v praxi*
- 6. systematizování vědomostí a dovedností*
- 7. dlouhodobé pozorování*
- 8. praktické experimentování*

Dále dělí R. Pakulla (1966, Maňák, 1992, s. 26) domácí úkoly z pohledu formy domácího úkolu:

- 1. ústní*
- 2. písemná*
- 3. výtvarná a grafická*
- 4. tvořivě praktická*

J. Maňák (1992) shledává dělení podle R. Pakully nedostatečně rozvedené, a proto vypracoval podrobnější a komplexnější klasifikaci druhů a forem domácích úkolů.

Druhy domácích úkolů (Maňák, 1992, s. 26):

- 1. podle obsahu (dle vyučovacích předmětů, např. český jazyk, matematika, přírodověda atd.)*
- 2. podle vztahu k hlavním momentům vyučovacího procesu (motivace, osvojování nového učiva, upevňování a opakování učiva, vytváření dovedností, prověřovací úkoly atd.)*
- 3. podle funkce ve výchovně vzdělávacím procesu (didaktické, zájmové, výchovné atd.)*
- 4. podle míry samostatnosti žáka (návodné, reprodukční, pamětné, problémové, tvůrčí atd.)*
- 5. podle vztahu k individuuum (individuální, partnerské, skupinové atd.)*

Formy domácích úkolů (Maňák, 1992, s. 27):

- 1. podle převažujícího způsobu realizace (úkoly ústní, písemné, grafické, výtvarné, technické, praktické, pracovní)*
- 2. podle použitých prostředků a pomůcek (úkoly z učebnic, z doplňkové literatury, úkoly vyžadující práci s názorninami, s technickými prostředky, úkoly využívající didaktickou techniku)*
- 3. podle použitých metod (úkoly na pozorování, experimentování, sbírání předmětů a faktů, úkoly výzkumného charakteru)*
- 4. podle časového hlediska (krátkodobé, dlouhodobé)*
- 5. podle rozsahu záběru (monotematické, mezipředmětové, komplexní)*

Tabulka 1 – Klasifikace domácích úkolů

podle Coopera (2007, s. 5)

Klasifikace podle:	Variace:
podle množství	<ul style="list-style-type: none"> • četnosti • délka
podle obtížnost	<ul style="list-style-type: none"> • snadná • obtížná • střídání snadných a obtížných úkolů
podle účelu	<p><i>Vzdělávací účely</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • procvičovací • přípravný • integrační • rozšiřující <p><i>Ostatní účely</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikační mezi rodičem a dítětem • naplňující směrnice • potrestání • společenské vztahy
podle dovedností	<ul style="list-style-type: none"> • psaní • čtení • procvičení paměti
podle stupně individualizace	<ul style="list-style-type: none"> • zaměřené na individuální potřeby žáka • zaměřené na potřeby skupiny
podle volby studenta	<ul style="list-style-type: none"> • povinný • možnost volby úkolů • dobrovolný
podle délky, časové dotaci	<ul style="list-style-type: none"> • dlouhodobý • krátkodobý
forma spolupráce	<ul style="list-style-type: none"> • samostatná • asistovaná (rodičem, sourozenci, spolužáky) • skupinová

Porovnáme-li rozdělení podle Maňáka a Coopera, zjistíme, že je klasifikace velmi podobná. Maňák zmiňuje formu domácího úkolu podle záběru, což zahrnuje mezipředmětové vztahy, které jsou doporučovanou součástí vzdělávacího obsahu.

Podle Harrise Coopera (2007) lze domácí úkoly klasifikovat podle množství, obtížnosti, oblasti, účelu, stupně individualizace a výběru žáka, dlouhodobosti a sociálního kontextu. Ráda bych se více věnovala klasifikaci podle účelu.

Množství domácích úkolů lze vyjádřit jako míru celkového stráveného času nad domácími úkoly (denně, týdně). Obtížnost vychází z učitelova zájmu. Cooper zmiňuje vzdělávací účel, kterým se zabývá níže, a další, které zahrnují komunikaci mezi rodiči a dětmi, naplnění klíčových kompetencí, potrestání žáků, zpětnou vazbu pro rodiče. Dovednosti, které si žák rozvíjí při psaní domácích úkolů, se dělí na čtení, psaní a pamětná cvičení. U psacích úkolů je narozdíl od čtení snadněji prokazatelné, že žák daný úkol splnil. Nácvikové činnosti vyžadují mechanické a opakující se cvičení, například zapamatování si definic, nacvičování proslovu, naučení slovíček do hodin cizího jazyka apod. Stupeň individualizace souvisí s vyučovacím stylem učitele, zda se zaměřuje na jednotlivce, či na třídu jako celek. Míra dobrovolnosti u dětí může rozvíjet jejich zodpovědnost za vlastní učení. Krátkodobé domácí úkoly bývají úkoly ze dne na den. Na dlouhodobé úkoly má žák několik týdnů. U těchto úkolů si žák rozvíjí schopnost plánování. Formu spolupráce může zadat učitel, nebo si o ní může rozhodnout žák sám. Neví-li si žák rady, poprosí rodiče nebo jiného dospělého.

Domácí úkoly podle vzdělávacího účelu:

1. **Pre-learning:** tento typ domácích úkolů je navržen tak, aby motivoval žáky přemýšlet o probíraném tématu ve třídě (v předchozí hodině) a zároveň je připravil na téma budoucí. Jako vhodnou aktivitu, kterou lze zvolit, je čtení nebo příprava na diskusi ve třídě. Pre-learning může být dobrý k objevování žakových prekonceptů, toho, co žák už ví a co může na tyto znalosti navázat.
2. **Checking for Understanding** (úkoly na prověření porozumění): podle Vatterotta (2009) je kontrola porozumění nejvíce zanedbávaný cíl domácích úkolů. Zároveň je

to nejcennější způsob, jak mohou učitelé získat informace o tom, jak se žák dané učivo naučil. Nástroj k ověření porozumění žáka je vysvětlování žákových postupů a kroků, vysvětlování, co se stalo a proč, sdílení se spolužáky.

3. **Practicing** (rote skills): tyto úkoly využívají mechanické učení, kde paměť hraje hlavní roli (násobení, učení se abecedy atd.). Tyto domácí úkoly jsou považovány za tradiční. Úkoly, kde žák používá paměť, jsou nezbytné pro procvičování žákovy paměti. Učitel se musí stále ujistovat, že žák dané látce rozumí a umí ji aplikovat. Pokud učitelé na toto nedbají, například při učení malé násobilky, žák se jen naučí rychle násobit bez porozumění, tak si může být učitel jistý, že jsou tyto domácí úkoly zbytečné, protože později způsobí dítěti a rodičům frustraci. Přejde čas, kdy paměť u žáka selže, žák bude v koncích, nebude vědět, jak daný úkol vyřešit.
4. **Processing**: tento typ úkolu se používá v případě, když chce učitel po žácích, aby aplikovali získané dovednosti a znalosti. Tyto domácí úkoly jsou dlouhodobé projekty, úkoly zadávané na konci lekce, nebo na konci probíraného tématu (Cooper, 2007).

Ministerstvo školství USA vydalo pro rodiče malou příručku, kterou připravil H. Cooper s R. Gerstenem, ve které zmínění autoři popisují čtyři nejběžnější typy domácích úkolů: practice (procvičování), preparation (příprava), extension (rozšíření) a integration (integrace – sjednocení).

Procvičovací úkoly jsou nejběžnějším druhem, který žáci dostávají. Jejich cílem je podpořit výuku, která proběhla ve škole, a pomoci žákům osvojit si specifické dovednosti. Klíčem k úspěchu u těchto domácích úkolů je vytrvat u procvičování. U těchto domácích úkolů je důležité vycházet od známého, jednoduchého a směřovat k neznámému, složitějšímu. Další zásada je poučit se z chyb žáků ve třídě, nejen z vlastních chyb. Poslední rada je budovat žákům základy. Například v matematice musí žáci rozumět „proč“ a až poté následuje otázka „jak“.

Přípravné domácí úkoly dle názvu naznačují, že slouží k přípravě, představení něčeho, co bude probíráno v budoucnu. Typickým přípravným úkolem je naučit se slovíčka před probíranou lekcí, přečíst si kapitolu, kterou bude učitel probírat další hodinu. I zde je pár tipů, jak zajistit, aby žáci úspěšně dosáhli do cíle. Například si vypsát hlavní myšlenky z některých pasáží textu a podívat se do nich znovu, když se téma začíná ve třídě odkrývat. Dále si vypsát otázky, které vzniknou při plnění domácích úkolů a zeptat se na ně později. Pokud žák narazí na problém, zakroužkuje si ho a napíše pár důvodů, proč k problému došlo a proč je matoucí.

Rozšiřovací domácí úkoly zadává nejčastěji učitel jako výzvu pro žáky, kteří mají zájem o rozšíření učiva, nebo se chtějí naučit něco nového. Tyto úkoly vynalézavost a žáci musejí vycházet z jiných zdrojů, než jsou učebnice. Dále se učí novým učícím strategiím. Také se musí dívat na problém z více úhlů a často jim pomáhá metoda „pokus omyl“. Tento proces pak pomáhá dětem odhalovat závislosti, které jsou jim zprvu skryté. Musí také přemýšlet, které informace, nástroje již mají k dispozici, a které naopak potřebují k vyřešení problému.

Integrační domácí úkoly vyžadují spojení různých dovedností, metod, informací v jeden celek. Nejčastější domácí úkol, který všechny tyto procesy obsahuje, je dlouhodobý projekt. Zde je důležité, aby měl žák dobré organizační schopnosti, sledoval informace z různých zdrojů, plánoval důkladně a efektivně různé kroky projektu. Jsou to práce, které žák vytvořil sám, jeho výtvary.

1.3 Funkce domácích úkolů

Funkce domácích úkolů je složité přesně vymezit. Každý učitel si klade cíl, kterého chce konkrétním domácím úkolem dosáhnout a dle toho se mění funkce úkolu. Nejprve se budu věnovat pozitivním funkcím a dále budu pokračovat negativními funkcemi.

Za nejčastější kladné funkce domácích úkolů jsou považovány upevňovací funkce osvojeného učiva ve vyučovací hodině, dále prohlubovací funkce a rozvoj dovedností. Dalším nejčastějším posláním domácích úkolů je procvičování paměti a intelektuálních

dovedností. Nepostradatelná funkce při plnění domácích úkolů je rozšiřování obecného přehledu žáka a uplatňování již osvojených poznatků v různých situacích žákova života. Žák prokazuje svou samostatnost, odpovědnost, vytrvalost, přesnost a vztah k práci.

Jak uvádí Maňák (1992, s. 24): „*Domácí úkoly se stávají dynamickou součástí vyučovacího procesu a plní vždy tu funkci, která je z hlediska daných podmínek pro tuto organizační formu vyučování nejadekvátnější a vzhledem k celkovému cíli nejefektivnější.*“

Za jednu z nejčastějších negativních funkcí lze považovat dokončení učiva, které učitel nestihl probrat v hodině. Toto poslání domácího úkolu je nevyhovující. Za negativní funkci domácího úkolu však nelze považovat takovou, která rozvíjí učivo více do hloubky, nebo učivo překračuje. Jako další funkce, která je negativní, je domácí úkol jako potrestání.

Následně si dovolím shrnout poslání u druhů domácích úkolů, které uvedlo americké ministerstvo a zmínila jsem se o nich v podkapitole 1.2 Druhy a formy domácích úkolů.

U **procvičovacích úkolů** je hlavní funkcí posílit osvojené učivo a ověřit si, zda žák danému učivu porozuměl. **Úkoly přípravné** nachystají žáka na budoucí učivo, mohou sloužit jako motivace, zjištění prekonceptů žáka. Cílem je pomoci studentům získat přehled, který mohou uplatnit při odkrývání učiva, který jim může pomoci lépe učivo uchopit a pochopit. **Úkoly**, které cílí **na rozšíření učiva** a aplikaci nabytých dovedností v nových situacích, cílí, jak je už z názvu zřejmé, na rozšiřování znalostí a předkládání nové výzvy žákovi. Posláním **domácích úkolů integračních** je aplikovat samostatně naučené dovednosti k vytvoření projektu. Další příklad integračních domácích úkolů je referát na oblíbenou knihu a volné psaní (Cooper, 2007).

Domácí úkoly mohou mít dále funkci komunikační. Například když na nějakém úkolu spolupracují rodiče a děti, tak mezi sebou musí komunikovat a spolupracovat. Tato funkce může mít někdy i negativní efekt. Na tuto problematiku se zaměřuji více v kapitole 2 Význam domácích úkolů.

Na závěr bych ráda zmínila, že mnoho rodičů a učitelů považují domácí úkol jako informační prostředek, jak si jejich dítě vede ve škole, jak zvládá učivo. Vypracování domácího úkolu může být i pro žáka zpětnou vazbou, jak on sám učivo zvládá, a při správném hodnocení může žák zjistit, jak má postupovat, aby došel lépe k vytyčenému cíli (Cooper, 2007).

Šulová (2014, s. 144) tvrdí: *„Dojde-li k zopakování nově naučeného přibližně do čtyř hodin od probrání nové látky ve škole, zapamatovaný rozsah poznatku je mnohonásobně vyšší, než když k opakování látky dojde třeba až s odstupem několika dnů.“* Zde je patrné, že se jedná o funkci upevňovací. Příklad takového domácího úkolu je například listování učebnicí již probraným učivem ve škole, podtrhávání a zvýrazňování zápisu, tvoření myšlenkových map.

2 Význam domácích úkolů

Názor na mimoškolní práce zmínil i Komenský (1960, s. 275): „*Každodenně at' po skončeném vyučování opakuje dekurio se svou skupinou, čemu se během dne učili. At' jim dává otázky, a tak přispěje k tomu, že jim pevně utkví v paměti, co náležitě prostudovali.*“.

Již v předchozí kapitole jsem se věnovala funkci domácích úkolů, která s významem úzce souvisí. V této kapitole se jako nejprve věnuji kladným a záporným stránkám domácích úkolů. Dále se zaměřuji na vlivy, které působí na vypracování domácích úkolů.

2.1 Pozitiva a negativa domácích úkolů

Vypracovávání domácích úkolů je pro některé rodiče příjemně stráveným časem se svým dítětem, nebo se může stát strašákem pro celou rodinu. Důležité je, aby si rodič uvědomil význam domácích úkolů a nepřenášel na své dítě negativní postoj k úkolům už od počátku. Jak učitel, tak rodič by měli v dítěti posilovat jeho přirozenou touhu objevovat, získávat znalosti a nebát se být zvědavý. Proto je i velmi důležité se zamyslet, jaká pozitiva a negativa mohou domácí úkoly přinášet.

Šulová (2014, s. 144) ve své knize tvrdí: „*Vypracování domácích úkolů má bezprostřední vliv na výkon a učení dítěte, posiluje jeho kritické myšlení a zlepšuje studijní návyky a jeho postoj vůči učení.*“.

Ze všech přečtených publikací a článků (viz seznam literatury) jsem sepsala pozitiva, která se nejvíce opakovala.

Pozitiva domácích úkolů:

- odpovědnost za vlastní učení a formulování vlastní disciplíny
- osvojení pracovních rituálů a povinností
- lepší organizování času
- zlepšení retence (schopnost zapamatovat si, udržet v paměti) a porozumění
- posilování zvědavosti a vnitřní motivace pro dané téma

- pochopení, že učení může probíhat kdekoli a kdykoliv
- ukazatel pro rodiče (co se jejich dítě učí, jak mu to jde ve škole)
- pozitivní vliv na školní prospěch dítěte

Nejdůležitější je, aby vzal učitel v potaz vývojový stupeň dítěte a jeho osobní možnosti. Učitel musí přihlídnout k délce a náročnosti domácího úkolu. Dítě je od přírody zvědavá bytost a zajímá se, proč se musí dané učivo učit, proč má dělat domácí úkol. A tak je dobré mu na jeho otázky odpovídat a dávat jeho učení smysl.

Každé dítě se vyvíjí jinak, a proto by měl učitel i rodič vyzorovat, na co je dítě připraveno, tzn. postupovat od nejjednodušších úkolů ke složitějším. Dítě musí zažít úspěch, aby bylo motivováno k dalšímu učení. Rodiče i učitel by neměli dávat dítěti najevo zklamání, že nenaplnilo jejich očekávání a tužby.

V experimentálních studiích zjistil Cooper (2007, s. 19), že studenti, kteří dělali domácí úkoly, získali vyšší skóre v testování o 73 %, než studenti, kteří domácí úkoly nedělali.

Šulová (2014, s. 147) uvádí negativní následky domácích úkolů:

- *dítě ztrácí zájem o učení*
- *dítě ztrácí přirozenou zvědavost obecně*
- *dítě pociťuje fyzickou či psychickou únavu*
- *u dítěte se projevují psychosomatické poruchy, poruchy spánku, nevolnost*
- *dítě má pocit, že nezvládne požadované, že selže, je více úzkostné*
- *dítě nelibě nese úbytek volného času, který bylo zvyklé trávit jiným způsobem*
- *dítě pociťuje narušení rodinných vztahů*

Učitel by neměl žáky přetěžovat a zadávat zbytečně dlouhé a náročné domácí úkoly. Když si žák s domácím úkolem neví rady, většinou se zeptá rodičů. A když rodič neví, tak se může cítit špatně, že neumí svému dítěti pomoci s domácím úkolem a může dojít k hádce nebo křiku. Dále se musí učitel dívat na dítě vždy v kontextu rodiny, protože některé úkoly žák splnit nemůže z rodinných důvodů (například rodina nemá počítač) (Šulová, 2014).

Cooper (2007, s. 9) ve své knize shrnul pozitiva a negativa následovně:

Tabulka 2 – Pozitiva a negativa domácích úkolů

Pozitiva domácích úkolů	Negativa domácích úkolů
<p><i>Pozitiva, která mají okamžitý úspěch</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • lepší zapamatování faktických znalostí • zvýšení porozumění učiva • zlepšení kritického myšlení a utřídění myšlenek • obohacení v konkrétním předmětu <p><i>Dlouhodobá studijní pozitiva</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • dítě je povzbuzeno při učení mimo školu ve svém volném čase • zlepšení přístupu vůči škole • lepší studijní návyky a dovednosti <p><i>Výchovná pozitiva</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • lepší sebeřízení, disciplína a odpovědnost za své učení • organizační schopnosti • větší zvědavost • samostatnost k řešení problému <p><i>Větší uznání a pochopení ze strany rodičů a podílení se rodičů na výuce.</i></p>	<p><i>Přesycení</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ztráta zájmu o učení • psychická a emocionální únava <p><i>Omezování volného času a jiných společenských aktivit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • zásahy ze strany rodičů • dítě je pod tlakem, aby domácí úkol vykonalo správně • záměna výukových technik od rodičů <p><i>Podvádění</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kopírování domácích úkolů od spolužáků • žák potřebuje častou pomoc, když domácí úkol přesahuje rámec vyučování <p><i>Zvyšující se rozdíly mezi premianty a podprůměrnými dětmi.</i></p>

Jak můžeme vidět v tabulce, Cooper člení pozitiva a negativa dle několika hledisek. Myslím si, že je přínosné se podívat na členění pozitiv z hlediska času. V tabulce vidíme, že domácí úkoly posilují dovednosti, které žák uplatní nejvíce v budoucnu, až bude

dospělý. Dále Cooper zdůrazňuje jako pozitivní efekt podílení se rodičů na výuce. Děti přinesou úkol domů a rodiče se mohou podívat, jak se jejich dítěti daří a jaké učivo se ve škole učí. Na straně negativ mě překvapil podnadpis *Podvádění* a s ním spojené kopírování od spolužáků. Zkoušela jsem se zamyslet, kdy vzniká potřeba podvádět při domácích úkolech a při testech. A myslím si, že žáci mají první zkušenost s kopírováním od spolužáků právě u domácích úkolů. Je to pro mě velká výzva se zamyslet do budoucna, jak zabránit a předejít podvádění.

Dále bych ráda zmínila přísloví: „Všeho moc škodí.“, které rozhodně platí pro domácí úkoly. Když učitel bude zadávat příliš mnoho domácích úkolů, dojde k přesycení a žáci se začnou nudit. Tato nuda není způsobena snadným učivem, které neposkytuje žákovi výzvy, které má překonat. Ale je to nuda, která vyplývá z velkého množství úkolů, a žák neví, který úkol má dělat dříve. A tak může dojít k situaci, že nebude dělat žádný domácí úkol.

Zadruhé mohou domácí úkoly omezovat volný čas žáků, který chtějí trávit po svém (kroužky, rodinný čas, odpočinek, seberealizace atd.).

Za třetí může být velkým negativem zapojení rodičů v domácí přípravě. Mnohdy se stává, že rodiče děti zmatou, protože se ve škole probírané učivo učili jinak. Jejich výukové metody se liší od metod učitele. V tomto případě platí pravidlo, že dobrý domácí úkol by mělo dítě zvládnout samo bez většího zásahu rodičů.

Jako zápornou stránku domácích úkolů lze považovat podvádění při plnění domácích úkolů. V tomto případě jde o opisování domácích úkolů od spolužáků o přestávkách, nebo vyžadování pravidelné pomoci od rodičů, sourozenců. V některých případech žák předem vzdává vypracování domácího úkolu a říká, že mu nerozumí.

Na závěr bych ráda zmínila tvrzení Coopera, který uvádí, že žáci z nižších socioekonomických rodin mívají větší problémy s domácími úkoly než žáci z vyšších socioekonomických rodin. Zde se promítá více faktorů, které ovlivňují vypracování domácích úkolů. Za jeden z nich může být považováno, že žák má doma mnoho sourozenců a nemá na školní přípravu klid, nebo své místo, kde se může připravovat. Nebo má více povinností od rodičů, které musí odpoledne splnit. Tyto okolnosti mohou

prohlubovat sociální nerovnosti ve škole a negativně ovlivňovat klima ve třídě (Cooper, 2007).

2.2 Vlivy působící na domácí přípravu

Dospělý člověk si může klást otázku: „*Jaký je problém napsat domácí úkol?*“. My dospělí většinou nechápeme, proč je pro děti problém něco udělat. Proto je dobré se vždy zamyslet nebo si sepsat důvody, proč došlo k tomu, že dítě úkol nenapsalo.

Vliv na domácí přípravu (domácí úkoly) má **čas, kvalita přípravy, pracovní podmínky, pomoc rodičů** a nejvíce **osobnost dítěte**. Na všechny tyto aspekty by se měl dospělý člověk podívat a pátrat, proč dítě neudělalo domácí úkol, nebo proč je nedělá opakovaně. Není vhodné, aby učitel řešil absenci úkolu jen přes žákovskou knížku. Na vzdělávání ve škole působí kvalita interakce mezi žákem a učitelem a dynamika školní třídy. Naopak v domácím prostředí na žáka působí vliv rodičů a příbuzných, přítomnost jiných podnětů a aktivit, které ovlivňují žákovu pozornost (Šulová, 2014).

S časem bojuje občas každý člověk. Dítě může mít problém s časem a plněním domácích úkolů, když je jeho odpolední program přeplněný. Nebo mohou být úkoly příliš dlouhé a náročné. V tomto případě není od věci si promluvit s učitelem a dohodnout se na kompromisu. W. Wilgocká-Ókonová (1966, s. 33) zjistila, že nejvhodnější doba na plnění domácích úkolů je přibližně 2-3 hodiny po obědě, kdy si děti odpočinou a nasvačí se. Nemá smysl dělat domácí úkoly po tréninku, u večeře a těsně před spaním. O **kvalitě přípravy** si musí rodič promluvit s vlastním dítětem a stanovit si, co by mohli společně zlepšit, aby se dítěti dařilo lépe. S přípravou mohou souviset i **pracovní podmínky**, které žák i rodič mohou ovlivnit. Dítě by mělo mít své pracovní místo, kde má dostatek denního světla, má prostor na učebnice a knihy. Dítě by mělo mít klid na plnění svých školních povinností. Například má-li dítě mladšího sourozence, tak by se měl rodič snažit, aby dítě nebylo vyrušováno a dopřát mu příjemné pracovní podmínky. Dále by měl rodič, co nejvíce mu to dovolí finanční možnosti, investovat do vzdělávání svého dítěte. Vzdělávání může ovlivnit základní technika (notebook, internet, knihy), kterou dítě při plnění školních povinností potřebuje. S kvalitou přípravy a pracovními podmínkami také souvisí hygienické návyky, které by dítě mělo dodržovat při psaní domácích úkolů. Za hygienický návyk můžeme považovat, například vypnutou televizi, pracovat u stolu apod. **Pomoc**

rodičů při děláních domácích úkolů je velmi diskutabilní téma. Tento faktor může mít, jak jsem již zmínila v podkapitole 2.1 Pozitiva a negativa domácích úkolů, kladnou i zápornou stránku. Rodiče by se měli maximálně vynasnažit, aby byly zkušenosti dítěte s žádostí o pomoc jen pozitivní. Na druhou stranu by měl učitel zadávat domácí úkoly tak, aby pomoc rodiče nebyla potřebná. Samozřejmě když je jeho cílem, a rodiče s tím souhlasí, spolupráce rodiče a dítěte při plnění domácího úkolu, tak je pomoc nezbytná. Na závěr je nutné zmínit **osobnost dítěte**, protože každý člověk je jiný. S osobností žáka souvisí i jeho vnitřní motivace, jestli dítě upřednostňuje učení dopoledne nebo naopak odpoledne, jak si zvládne zorganizovat čas, zkráceně řečeno, jaké pracovní rituály dítěti vyhovují. Všechny tyto vlivy mohou působit, ať už pozitivně, tak i negativně na žákovu přípravu do školy.

Faktory, které ovlivňují domácí úkoly (Cooper, 2006, s. 13):

Vrozené faktory:

- žákovy vlastnosti a schopnosti (nadání, motivace, studijní návyky, věk)
- zájem o předmět
- stupeň žákovy úrovně

Zadaný úkol:

- množství (celkové množství, frekvence, délka)
- obtížnost (lehká, těžká)
- účel
- využívaná oblast dovedností
- míra individualizace
- volba studenta
- časová dotace
- volba spolupráce

Míra oživení ve třídě:

- poskytované pomůcky (učebnice, pracovní listy, používání techniky)
- zvolený přístup (učební styl, forma vyučování, metody)
- míra zahrnutí kurikula
- pobídková odměna

Domácí faktory:

- domácí prostředí (místo, světlo, míra hluku, pomůcky)

- domácí úkol jako konkurent volnému času
- ostatní ovlivňující faktory (rodiče, sourozenci, spolužáci, sociální media)
- volnočasové aktivity (zájmové činnosti)

Kontrola domácího úkolu:

- zpětná vazba (slovní hodnocení, klasifikace)
- testování
- diskuse ve třídě

Výsledné efekty:

- dokončení a provedení úkolu
- pozitiva (okamžitá, dlouhodobá, výchovná)
- podílení rodičů ve vyučování
- negativa (přesycení, zásah rodičů, podvádění, rozdíly mezi žáky)

S některými faktory, které shrnuje Cooper, jsme se již setkali v klasifikaci, v pozitivěch a negativěch domácích úkolů. Z těchto souhrnů lze říci, že se faktory prolínají a ovlivňují navzájem.

3 Spolupráce rodiče a dítěte, žáka a učitele, rodiče a učitele

Nejdůležitější je, aby si učitel a rodič byli vědomi, že jsou partneři a chtějí oba dva pro dítě to nejlepší. Učitel musí rodičům vysvětlit, že právě motivace je nejdůležitějším aspektem, který při učení a plnění domácích úkolů hraje největší roli. Ale bohužel nestačí motivace jen od učitele, ale dítě se musí cítit motivováno i z domova.

3.1 Spolupráce rodiče a dítěte

Většina publikací (viz příložený seznam literatury) věnující se domácí přípravě souhlasí, že nejdůležitější je první rok dítěte ve škole, kdy má učitel a rodiče za úkol povzbudit v dětech jejich zvědavost a touhu objevovat. Vypracování domácích úkolů pomáhá rozvíjet u dítěte jeho kritické myšlení a zlepšuje studijní návyky. Důležité je, aby se dítě vžilo do nové role, kdy má povinnost chodit do školy, tak jako jeho rodiče, kteří chodí do práce. K posilování této povinnosti dojde, když si rodiče s dítětem povídají jako rovnocenní partneři a vypráví si, co se dělo ve škole a co v práci.

Ve své publikaci Cooper (2007) upozorňuje na důležitost domácí přípravy u začínajících školáků, kteří si postupně navykají na povinnosti, osvojují si studijní návyky a dovednosti, nabývají zodpovědnosti za své výkony a učí se oceňovat sami sebe za dobře odvedenou práci. Nebo naopak vyrovnat se s dočasným neúspěchem a neztratit motivaci.

Děti a rodiče by měli doma otevřeně komunikovat o škole. Komunikace o škole by měla obsahovat jak pozitivní témata, tak i negativní. Například když se dítěti nedaří, nebo dítě zažilo nějaký neúspěch ve škole, tak je důležité mu naslouchat. Pro dítě je důležité naučit se vyrovnávat s neúspěchy, které mu život přinese (Šulová, 2014).

Při plnění domácích úkolů a povinností je důležité, aby rodič ukázal dítěti, že má také úkoly, které musí udělat. Klíčem k úspěchu je vždy, když jde rodič dítěti příkladem, protože děti napodobují chování dospělých. Například si rodič neustále stěžuje, že se jeho dítě dívá každý den na televizi. Měl by se zamyslet, jak se chová on sám. Možná se dítě dívá na televizi, protože i rodič se dívá často na televizi. A pro dítě je to tudíž přirozené.

Je dobré, když se dítě a rodiče dohodnou na motivaci a ujasní si, proč je dobré, aby se něco naučilo a vědělo, k čemu se to dá využít. Jako motivace může být například lízátko, společná aktivita s rodičem, kamarády, nebo i hra. Je dobré, když rodič ukáže, že

se také dokáže za dobře odvedenou práci odměnit. Rodiče, sourozenci a prarodiče jsou pro dítě vzorem. Tak je dobré, když dítěti ukazují své povinnosti (Fryjaufová, 2006).

Dle Šulové (2014) je největší problém, když je rodič přesvědčen, že cílem domácího úkolu je rychlost, správnost, ale neuvědomí si další pozitiva, která domácí úkoly poskytují. Rodiče jsou pod tlakem ze strany školy, aby zajistili, že jejich dítě stihne vypracovat domácí úkoly. Sami vytvářejí tlak na své dítě a z toho mohou vzniknout negativní emoce. Dítě je tedy ve stresu ve škole i doma. Z této situace nemůže dojít ke stavu, že dítě začne samo od sebe mít domácí úkoly rádo. Další situace je přehnaná starost, kdy rodič dítě řídí. Vše za dítě vyřídí, připraví mu vše do školy a je tak pasivní. Do budoucna bude spoléhat vždy na druhé a nebude samostatné. Na druhou stranu je vhodné, když rodiče nabízejí dítěti pomoc a ptají se, co se naučilo ve škole nového, místo otázek mířených na známky a domácí úkoly.

Fryjaufová (2006, s. 12) uvádí tři typy dětí, které mohou mít problém s domácí přípravou. Jedním z nich je žák, který má na začátku školní docházky výborný prospěch, může být považován za **premianta** třídy. Rodič od dítěte předpokládá jen úspěch, dítě s učením nepotřebuje pomoc, učivo zvládá a nepotřebuje se doma více připravovat. Učitel se žákovi také nevěnuje, protože ví, že je bezproblémový. Problém nastane se složitějším učivem, kdy dítě nezvládne tempo, na které dosud nebylo zvyklé. Tomuto problému se dá předejít, když učitel i rodiče ukazují dítěti, jak se může dále rozvíjet v učení a předkládají mu výzvy. Opak premianta je **podprůměrné dítě**. Tento typ dítěte se učí každé odpoledne pod dohledem rodiče. Dítě může začít být negativní vůči škole. V tomto případě by bylo vhodné úlohy gradovat, aby dítě zažilo úspěch. Když dítě tvrdě pracuje, tak je dobré ho odměnit a posílit jeho motivaci. Poslední příklad žáka, který může mít problémy s domácí přípravou, je **žák s mechanickou pamětí**. Znaky a průběh jsou zde podobné jako u žáka premianta. V tomto případě je důležité dávat žákovi texty, kde přemýšlí nad jejich obsahem, dále rébusy, hádanky a pokládat otázky, u kterých se musí zamýšlet. Problém pro tohoto žáka je se zamýšlet nad nějakou výzvou, protože mu to přijde zbytečné, když si většinu věcí zapamatuje.

Klíčem k úspěchu je, aby si rodič našel na své dítě čas, naslouchal mu, nedělal za dítě jeho práci (příprava pomůcek), komunikoval s ním, neodbyval jeho otázky, ukázal, že je také jen člověk a že ani dospělí nevědí všechno.

3.2 Spolupráce žáka a učitele

Dítě přichází do školy z domova již s nějakými znalostmi, rituály, návyky a vrozenými schopnostmi. Dítě není „prázdná nádoba“, kterou je potřeba nalít, ani „nepopsaná deska“, kterou je nutno popsat. Proto je vždy důležité nejprve zjistit, co již žák umí a ví (prekoncepty žáka).

Opravilová (2016, s. 60) ve své knize uvádí, že: „*Na dítě působí jak prostředí, tak i vrozená dispozice. Dítě ale zaujímá k těmto vlivům různý vztah, vybírá si, není pasivní. Současná pedagogika dokládá, že rozhodující je vzájemný vztah (interakce) mezi jedincem a těmito vlivy.*“. KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Hodnocení žáků. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-28-34-6.*

Pro učitele je důležité neustále pamatovat, že se dítě pod jeho rukama vyvíjí. Do vývoje zasahují vlivy prostředí, vlastní aktivita a zájmy dítěte, vrozené dispozice, výchova apod. Opravilová (2016) říká o dítěti, že je subjektem výchovy, nikoli objektem. S Opravilovou musím souhlasit, protože jen na základě dobré spolupráce rodič-žák-učitel lze dosáhnout dobrých výsledků ve vzdělávání a výchově.

Po rodině je učitel další blízkou osobou, která ovlivňuje a formuje dítě. Mezi žákem a učitelem by měl vzniknout vztah založený na důvěře a otevřenosti. Myslím, že každému rodiči se alespoň jednou stalo, že dítě řeklo: „*Ne, paní učitelka to řekla takhle, tak to tak je!*“. Myslím si, že je to dobré znamení, když žák věří své paní učitelce a doma ji tímto výrokem vyjadřuje podporu. Učitelé v mateřské škole a na 1. stupni na žáky nesmírně působí a mají největší moc ovlivnit jejich vzdělávání a výchovu.

Učitel může pomocí domácích úkolů zvyšovat žákům sebedůvěru a jistotu v probíraném učivu, pracovní aktivitu a efektivitu. Se zvyšováním sebedůvěry je spjatá podpora, kterou by žák měl od učitele dostávat. Učitel se snaží vytvořit rovnováhu v domácích úkolech. Zadávat domácí úkoly, které žák bezpečně zvládne a zažije radost

z úspěchu. Na druhou stranu by měl poskytovat žákovi výzvy, při kterých se žák může rozvíjet v daném učivu.

Jako pozitivum jsem zmiňovala lepší plánovací a organizační schopnosti. Jejich budování lze docílit plánováním si domácích úkolů, jednotlivých kroků při projektech apod. Někteří učitelé rozdávají dětem časový harmonogram, kde si děti rozvrhnou svou práci na celý týden a učí se plánovat a zodpovědně plnit své úkoly a povinnosti.

Domácí úkoly musí být pro žáka atraktivní. Proto se učitel musí zajímat o žáka, jaké má zájmy a co ho baví. Poté může ovlivňovat témata, funkce a cíle domácích úkolů, aby měly přímý vztah k zájmům dítěte. Nejdůležitější u žáka je vnitřní motivace, kdy něco dělá, protože chce a baví ho to. S tím souvisí i doba soustředění, protože se dokáže přirozeně déle koncentrovat na témata, která ho zajímají a o kterých se chce dozvědět více.

Šulová (2014) doporučuje začít u domácích úkolů od toho, co děti znají, a ukázat jim, jaký to má vztah k učivu. Dále je nutné střídat různé typy domácích úkolů. Například nedávat žákům za úkol jen vyplňovací cvičení z učebnice, nýbrž zapojit témata ze života, praktická cvičení a hru. Dávat žákům domácí úkoly, které cílí na spolupráci se spolužákem nebo se skupinou.

V předchozích kapitolách jsem zmínila, že každé dítě je jiná osobnost, a proto je vhodné čas od času domácí úkoly individualizovat. Pro učitele je to časově náročné, ale když si žák může vybrat úkoly z různých náročností, zajistíme tím, že pocítí úspěch. Tento úspěch může být velmi důležité pro děti, které jsou ve škole podprůměrné. Na druhou stranu nelze umožňovat žákovi vybírat si domácí úkoly vždy, protože by si žák mohl cíleně vybírat lehčí domácí úkoly, které mu zaberou méně času. Individualizace je nutná pro žáky, kteří mají poruchu učení. Pro tyto žáky je téměř každý domácí úkol výzvou, protože mají většinou problém s pozorností, pamětí a organizačními schopnostmi. Učitel by měl pro tyto žáky úkoly zkracovat, nebo posilovat jejich dovednosti a učivo, které probrali ve škole. Nezbytné je zadávat úkoly jasně a srozumitelně, být v kontaktu s rodiči a informovat se, jak se žákům daří domácí příprava, vždy kontrolovat domácí úkol a poskytovat žákovi zpětnou vazbu a pochvalu. Učitel si musí úkoly pro žáky s poruchou učení připravit a naplánovat dopředu, zhodnotit žakovu motivaci, rozsah pozornosti a zapojení rodičů (Cooper, 2007).

Každé dítě má jiný styl učení a upřednostňuje jiný kanál vnímání. Podle dominujícího smyslu, kterým žák vnímá, dělíme učební styly na: zrakový (vizuální), zvukový (auditivní), slovně-pojmový, hmatový a pohybový (taktilně-kinestetický). Domnívám se, že je velmi složité při výuce vyhovět každému žákovi a uchopit učivo jeho učebním stylem. Tudiž si myslím, že domácí úkoly jsou vhodným nástrojem na procvičování různých percepčních kanálů. Učitel by měl cílit na různé učební ze dvou důvodů. Zaprvé, aby občas každý žák mohl vnímat učivo jeho primárním kanálem, zadruhé, aby rozvíjel u žáků i jiné percepční kanály a smysly, než ty, které žák upřednostňuje (Helms, 1996). Test na zjištění percepčního kanálu najdeme v přílohách.

3.3 Spolupráce rodiče a učitele

Vztah rodiče a učitele je úzce propojen. Jak jsem se v předchozích kapitolách již zmínila, jsou to dvě osoby v životě dítěte, které na něj většinou nejintenzivněji působí. Nejvýstižněji lze charakterizovat tyto osoby jako partnery, kteří chtějí pro dítě-žáka to nejlepší.

Rodiče po dobu školní docházky mají před sebou nelehký úkol vybudovat u svého dítěte návyky, které bude uplatňovat po celou dobu školní docházky a následně po celý život. Naopak posláním učitele je vědět, co jeho žákům v učení pomáhá, mít dovednosti to uskutečnit v praxi. Musí nahlížet na každé dítě individuálně a připravit takové učební a výchovné situace, aby všechny děti ve třídě došly úspěšně do cíle (Kyriacou, 2012). Proto je velmi důležitá jejich spolupráce, komunikace a respektování se navzájem.

Kreislová (2008) shrnula ve své knize **kroky k dobré spolupráci s rodiči**:

- navázat partnerské vztahy s rodiči žáků
- zajistit bezpečné a příjemné prostředí
- domluvit se na pravidlech vzájemné spolupráce (kdy a kde se budeme setkávat, jakým způsobem se budeme kontaktovat, způsob předávání informací apod.)
- sdělit rodičům svoje přání, touhy, očekávání, obavy
- dát rodičům najevo, že budeme potřebovat jejich pomoc a podporu, protože máme společný cíl
- dopřát rodičům zpětnou vazbu

- objasnit jim, proč považujeme domácí úkoly za důležité a sdělit jim, jak domácí úkoly žáky rozvíjí

Kopřiva (2005, s. 260) uvádí **osm principů efektivní komunikace**:

- držet se přítomnosti – nepřipomínat minulé chyby a vyhnout se varování
- držet se problému a možnosti jeho řešení – vyhnout se hodnocení osoby, popsat problém a sdělit, co je potřeba udělat
- zprostředkovat smysluplnost – podávat především informace, omezit příkazy a pokyny
- dávat prostor – snižovat počet příkazů a pokynů, nabízet spoluúčast na řešení, dávat možnost volby
- zaměřit se na pozitiva – použít pozitivní popis a ocenění
- vzít v úvahu emoce – dát najevo snahu o porozumění, použít empatickou reakci
- při sdělování požadavků šetřit slovy
- hlídat si tón hlasu

Součástí úspěšné komunikace je i neverbální komunikace (oční kontakt, úsměv, pokývání hlavou apod.).

Učitel a rodič mohou dítě více motivovat, pokud mu pomůžou definovat přiměřené dílčí cíle a úskalí, která ho mohou potkat. Cíle musí být konkrétní a jasné (Šullová, 2014, s. 129). Obecně platí, že rodiče a učitelé si nemají před dětmi navzájem podrývat autoritu, ani na sebe přehnaně reagovat a obviňovat se.

4 Motivace

Motivace je motor, který pohání člověka k překonávání překážek a uspokojování potřeb. „*Motivovat znamená pohnout někoho k tomu, aby se začal chovat podle mého přání, aby zaměnil staré způsoby chování za nové. Klíčem k motivaci je zjištění, čeho by chtěla druhá osoba dosáhnout* (Helms, 1996, s. 8, 9).

Motivace dovede dítě i dospělého jedince k cíli a vychází z našich vnitřních potřeb. Většinou samotná motivace k dítěti sama nepřijde, a tak je důležité motivaci vyvolat, udržet a posílit. U začínajících školáků vyvolávají motivaci pohnutky vnější (odměna, trest, známka), které ale mohou na dítě působit i negativně. Touha po poznání, zájem o předmět jako takový jsou spojeny s vnitřní motivací žáka, kterou na prvním stupni učitelé podněcují. U mnoha žáků záleží na osobnosti učitele, který dokáže žáky nadchnout a jehož hodiny je pohltí. S domácími úkoly souvisí i vlastnosti domácího úkolu. Když práce žáka zajímá, tak se mu plní mnohem snadněji a koná ji s chutí. Na druhou stranu mechanický a nezáživný úkol, mnoho memorování a vynucování ze strany učitele se neseťká s úspěchem (Fryjaufová, 2006).

Rodiče mohou motivovat nejlépe své dítě, pokud mu ponechají svobodu, podělí se s dítětem o své zkušenosti, nepoužívají při výchově tresty a zákazy a důvěřují si navzájem. Helms (1996, s. 43) doporučuje nechat rozhodovat dítě, kdy a jak bude dělat domácí úkol, jestli potřebuje s domácím úkolem pomoci, dokonce zda svoje úkoly bude dělat.

Žák, který neplní své úkoly, pro to má vždy důvod. Je nezbytné zjišťovat, jaký konkrétní motiv, proč neplní domácí úkoly, dítě má. Domnívám se, že podnět nelze odstranit tresty a zákazy.

Motivace se podle Franclové (2013) dělí na krátkodobou a dlouhodobou. Krátkodobá motivace je spjata s daným okamžikem, s určitým tématem ve vyučovací hodině. Dlouhodobá motivace je proces, kde žák plní více krátkodobých cílů, díky kterým dojde k hlavnímu cíli. Dlouhodobou motivaci lze ukázat na výuce psaní. Žák se na konci naučí napsat všechna písmena, to je jeho dlouhodobý cíl. Jeho motivací může být dopis, který napíše babičce. Ale pomocí krátkodobých cílů se učí psát písmeno po písmenu a směřuje tak ke konečnému cíli, naučit se psát a napsat dopis (Franclová, 2013).

Znát cíle činnosti usnadňuje její splnění. Některým žákům může pomoci vizualizace učebního cíle, zakreslovat si jednotlivé kroky. Plnění je dosažitelnější, když je více krátkodobých cílů. Na otázky typu: „*A proč se tohle vlastně musím učit? K čemu mi to bude?*“ by měl dospělý dítěti poskytnout argumenty, proč je dobré se učit, proč zrovna tohle učivo je důležité znát. Důležitým faktorem je projevovat zájem, když nám dítě vypráví, co se ve škole naučilo.

Každý člověk touží po úspěchu. Často nejúčinnější motivací je pochvala. Pochvalu by měl rodič a učitel vždy upřímně procítit, vyjádřit hrdost. Pochvalou by se nemělo šetřit, ale ani to s ní přehánět, dítě by se mohlo přesytit. Neoceňujeme jen výsledek, ale i snahu. I když dítě ještě nedosáhlo cíle, ale urazilo už část cesty, tak si zaslouží uznání. Nemělo by se zapomínat chválit i jedničkáře, aby se jednička nestala stereotypem a dítě mohlo posouvat své hranice dál, například zúčastnit se soutěže nebo olympiády. Rodiče by neměli dávat jedno ze svých dětí za vzor jeho sourozencům. Méně úspěšné dítě by mohlo rezignovat. Doporučuje se hledat vždy na každém dítěti jeho přednosti a ukazovat dětem, že každý vyniká v něčem jiném (Fryjaufová, 2006).

Ukázka otázek, které pomohou vzbudit u dítěte motivaci:

- „*Vyprávěj mi něco o Přemyslovcích. Je mi moc líto, že jsem už zapomněl, co jsem se o nich naučil ve škole.*“
- „*Co to je Biland? Mohl bys mi to vysvětlit? Chtěla bych tomu porozumět.*“
- „*Dnes musím ještě vyřídit pár e-mailů a ty se musíš připravit na test z českého jazyka. A potom bychom mohli jít na zmrzlinu.*“
- „*Pojďme si zahrát „Simon says“ na anglická slovíčka. Potřebuji si je trochu připomenout.*“

Nevhodná motivace

Fryjaufová (2006, s. 49) upozorňuje, jaké jsou nevhodné způsoby motivace. Jako první zmiňuje **tělesné tresty**. Dospělý ničeho nedosáhne tím, že své dítě bude bít za špatný prospěch ve škole. Dítě bude mít ze školy strach, nebude se chtít učit, začne lhát, skrývat před rodičem věci, dokonce může přemýšlet o útěku z domova. **Peníze a drahé věci** jsou častou motivací od rodiny. U dítěte nevznikne vnitřní motivace, učení ho nebude bavit víc

než předtím. Touha po objevování nevznikne, když mu dáme jednou týdně peníze za dobré známky. U dítěte vznikne potřeba získat, co nejvíce peněz a proces učení nebude hlavní cíl. Rodiče mají také tendenci rozlišovat známky z různých předmětů. Jednička z výtvarné výchovy není ta samá jednička jako z matematiky. Ale dítě to tak nevnímá. Na **domácích pracích** by se dítě mělo podílet přirozeně. Někteří rodiče si myslí, že když dítě bude muset celé odpoledne tvrdě pracovat, tak se pak s chutí bude učit a bude vděčné, že nebude muset pracovat rukama. Pravdou je, že dítě přijde o čas, když se mohlo připravovat do školy a bude unavené. I dospělý je po uklízení domácnosti unavený a velmi těžko se nutí do kontrolování zpráv z práce. Dítě, které má jedničky a je si vědomé, že dobrými známkami se vyhýbá domácím pracím, získá pocit nadřazenosti a výjimečnosti. Domácí práce jsou vhodné jako výchovný prostředek, kdy se dítě učí do budoucnosti, do reálného života. Dítě může objevit, že ho baví vaření, práce se dřevem, technika, apod. **Omezení zábavy a her** s kamarády je další nevhodnou motivací. V tomto případě doporučuje Frajoufová si stanovit určitá pravidla – časový plán, kdy si dítě rozdělí dobu práce a zábavy.

4.1 Hodnocení

O hodnocení se zmiňuji cíleně v kapitole o motivaci, protože se domnívám, že u dětí v českých školách převažuje motivace prostřednictvím známek. V tomto případě může jít o pozitivní i negativní motivaci. Žák, který dostává výborné známky, má motivaci si známky udržet. Na druhou stranu žák, který nosí domů opakovaně čtyřky a pětky, nemá motivaci a většinou rezignuje na vypracovávání úkolů. Tato podkapitola se zaměřuje na různé formy hodnocení, které může učitel používat při výuce a při hodnocení domácích úkolů.

Ve školách se využívá hodnocení známkami, nebo slovní hodnocení. V minulosti bylo podstatné najít chybu a potrestat ji. Dnes se snaží učitelé zaměřit na posun, který dítě udělalo. Chyba se může stát pro učitele pomocníkem. Učitel může pomocí chyby odhalit žákův postup myšlení a poté pomoci žákovi dojít ke správnému řešení. Je dokonce žádoucí, aby si žák chybu sám našel a pokusil se přijít na to, proč ji udělal.

Kyriacou (2012, s. 123) definuje hodnocení takto: „*Hodnocení představuje techniky, které může učitel použít k sledování prospěchu žáka v podobě konkrétních*

výsledků učební činnosti. “. Doporučuje, aby si učitel zodpověděl, s jakým účelem hodnotí. Hodnocení může být zpětnou vazbou pro učitele o žakově prospěchu. Dále je to zpětná vazba pro žáka, jaký pokrok udělal. Jak jsem již zmínila, hodnocení je spjato s motivací. Je podkladem pro vedení záznamů o prospěchu a dosažené úrovni žáka. Další cíl hodnocení je posouzení připravenosti žáka pro další učení. Ať zvolí učitel jakýkoli cíl hodnocení, musí přihlídnout k potížím, které se mohou u hodnocení vyskytnout. První úskalí hodnocení je demotivování žáka, jehož výkon je slabší než ostatních spolužáků. Žáka má učitel vždy motivovat, v žádném případě stresovat. Za druhé by nemělo být hodnocení ani pro učitele, ani pro žáky příliš časově náročné. Mohlo by se stát, že by bylo hodnocení na škodu dalším činnostem ve vyučování. Při posledním úskalí se učitel a žáci soustředí jen na dobré výkony, které přinesou dobré hodnocení. Nepřipouští si jiná pozitiva, která učení přináší (Kyriacou, 2012).

Učitel může volit z velkého množství typů hodnocení. Uvedu jich pár pro lepší představu: formativní, sumativní, normativní, kriteriální, diagnostické, průběžné a závěrečné hodnocení. Tato práce souvisí s domácími úkoly, tudíž se zaměřím na známkování a slovní hodnocení, které je při hodnocení domácích úkolů nejčastější. V českých školách je více zastoupené hodnocení pomocí známek. Je to tradiční způsob, se kterým mají rodiče a prarodiče zkušenosti. V českých školách se hodnotí pomocí pětistupňové škály.

Když se rodič podívá na známku (dítě dostalo pětku z matematiky), tak si může sám pro sebe říct:

- Dítě dostalo pětku z testu z matematiky.
- Dala mu ji paní učitelka.
- Ve třetí třídě.
- Test byl z násobení dvěma.
- Za nějakých okolností, které se děly ve třídě.

Z tohoto výčtu plyne, že známka nepopisuje, v čem dítě udělalo chyby, co dítě umí/neumí, jak se má zlepšit, co pro to má udělat, jestli bylo ve stresu ze selhání (Helms, 1996).

Dvořáková (2011, s. 251) uvádí **negativa, která známky přinášejí:**

- odvádí žáka od podstaty učení
- přirozenou vnitřní motivaci žáka nahrazuje motivace vnější
- vede k vyhýbání se neúspěchu nejrůznějšími prostředky
- zakládá předpoklady k vytváření negativních morálních vlastností
- sociálně diferencuje třídu až k nežádoucím projevům v sociálních vztazích
- vede až ke zdravotním obtížím dětí

Slovní hodnocení podává informace o vědomostech, snaze, pílí, vytrvalosti, tvořivosti, a schopnosti spolupracovat (Kreisllová, 2008, s. 38). Pro učitele je to časově náročná práce, která občas nenachází pochopení ani u rodičů. Slovním hodnocením lze přihlídnout k individuálnímu vývoji žáka.

Ať si učitel vybere hodnocení pomocí známek nebo slovního hodnocení, tak by si vždy měl pamatovat, že má převažovat pozitivní hodnocení. Dále je vhodné volit povzbuzující slova: „*Děláš pokroky! Jen tak dál! Jsem rád, že ses to rozhodl zkusit. Každý dělá chyby.*“ (Kreisllová, 2008, s. 39). Učitel může zadat jasná kritéria, kterých se žáci mají při plnění úkolu držet a může poté úkol spravedlivě hodnotit.

Učitel může hodnotit i pohledem, laskavým úsměvem, oceněním ve třídě, výstavou výtvorů ve třídě apod.

4.2 Hodnocení domácích úkolů

Učitel by měl vždy poskytnout zpětnou vazbu žákům, jak se jim domácí úkol povedlo vypracovat. Domnívám se, že nejlepším nástrojem zpětné vazby u domácích úkolů je slovní hodnocení, které učiteli pomůže vystihnout nejpřesněji, jak se žákovi povedlo domácí úkol vypracovat, co má zlepšit a jak toho docílí. Tomuto typu hodnocení se říká formativní hodnocení. Tento typ hodnocení přispívá k efektivnímu učení žáka a poskytuje mu zpětnou vazbu. Z tohoto hodnocení netěží jen žák, ale i pro učitele může formativní hodnocení fungovat jako zpětná vazba, která mu poskytne informace, které může využít v budoucnu a reagovat na potřeby svých žáků (Kolář, Šikulová, 2009).

Žák se na hodnocení může také podílet. Tomuto způsobu hodnocení se říká sebehodnocení. Žák zhodnotí svou činnost, co se při domácím úkolu naučil, co mu naopak dělalo problémy. Sebehodnocení bude žák uplatňovat celý život. Důležitým nástrojem u sebehodnocení jsou kritéria, která pomáhají žákovi výsledek a proces učení zhodnotit. Žák se naučí analyzovat své chyby a přestane se jich bát.

U procvičovacích úkolů může učitel využít **hodnotící aktivity** (Kreisllová, 2008, s. 40), například:

- barometr úspěchu (žák naznačí rukou, jak se mu dařilo)
- stupnice úspěchu (žák na stupnici umístí kolíček, jak se mu dařilo)
- symboly úspěchu (různé obrázky, které zobrazují míru uspokojení)

4.2.1 Hodnocení domácích úkolů – Školský zákon

Velmi diskutované téma ve společnosti je, jestli má učitel právo hodnotit domácí úkoly. Z tohoto důvodu uvádím vybrané pasáže Školského zákona, které souvisí s hodnocením domácích úkolů.

Rámcový vzdělávací program uvádí:

2.3 Hodnocení výsledků vzdělávání

Hodnocení výsledků vzdělávání žáků se řídí § 51 až 53 školského zákona. Podrobnosti o hodnocení výsledků žáků a jeho náležitostech stanoví ministerstvo v § 11 vyhlášky č. 48/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Na webu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy¹ si může ověřit učitel ve školském zákoně, jak je to s povinnostmi a hodnocením domácích úkolů.

Školský zákon v § 30 uvádí, že: *Ředitel školy vydá školní řád; ředitel školského zařízení vnitřní řád. Školní řád a vnitřní řád upravuje:*

¹ <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-11-7-2020>

a) podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí, žáků, studentů a jejich zákonných zástupců ve škole nebo školském zařízení a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů se zaměstnanci ve škole nebo školském zařízení,

(2) Školní řád obsahuje také pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků a studentů.

Další paragraf, který souvisí s hodnocením domácích úkolů je:

§ 14 vyhláška č. 48/2005 Sb.,

(1) Hodnocení výsledků vzdělávání žáků vychází z posouzení míry dosažení výstupů pro jednotlivé předměty školního vzdělávacího programu. Hodnocení je pedagogicky zdůvodněné, odborně správné a doložitelné a respektuje individuální vzdělávací potřeby žáků a doporučení školského poradenského zařízení.

(2) Pravidla hodnocení žáků jsou součástí školního řádu¹²⁾ a obsahují zejména:

a) zásady a způsob hodnocení a sebehodnocení výsledků vzdělávání a chování žáků, včetně získávání podkladů pro hodnocení,

b) kritéria pro hodnocení.

Žádný právní předpis neupravuje zadávání, hodnocení a klasifikaci domácích úkolů. Ze školského zákona § 30 je patrné, že ředitel školy zpřístupní školní řád, ve kterém si škola upraví práva a povinnosti žáků, zákonných zástupců a pedagogických pracovníků. Škola si volí i zásady a způsob hodnocení, získávání podkladů pro hodnocení a kritéria pro hodnocení. V přílohách jsou části školního řádu ZŠ Hanspaulka, které souvisejí s hodnocením a domácí přípravou. Na této základní škole jsem plnila praxe.

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Metodologie výzkumu

V této části práce se budu věnovat průběhu empirického výzkumu. Téma, které se domácími úkoly zabývá, jsem zpracovávala jako ročníkovou práci. O tuto problematiku jsem se začala zajímat, když jeden nejmenovaný rodič rozpoutal mediální rozruch ohledně domácích úkolů jeho syna. To mě vedlo k zamyšlení, jaké úkoly jsem dostávala já, a jestli naší rodinu domácí úkoly omezovaly. Pamatuji si, že jsme dostávali za domácí úkol cvičení z učebnice, nebo z pracovního sešitu. Až na druhém stupni s novými učiteli jsme začali dostávat domácí úkoly v terénu, které nás moc bavili. Pan učitel s námi jel do italských Dolomit, kde jsme zkoumali horniny, horskou faunu a flóru, závodili v plavání v rakouských jezerech, a mnoho dalšího. Úkoly, které jsme plnili na horských loukách si budu pamatovat do konce života.

5.1 Vymezení výzkumného cíle

Hlavním cílem mé diplomové práce je zjistit postoje rodičů a učitelů k domácím úkolům. Zajímalo by mě, jestli jsou rodiče a děti opravdu přetíženi domácími úkoly, zda považují domácí úkoly za zbytečné. Na druhé straně velice přemýšlím nad tím, jestli učitelé zadávají domácí úkol s jasně naplánovaným cílem, nebo jestli je to jen zadané cvičení, které nestihli udělat ve škole. Pomocí rozhovoru s paní učitelkou z Francie bych chtěla zjistit, jaká je atmosféra okolo domácích úkolů ve Francii. Využila jsem možnosti se zeptat rodičů a učitelů na online výuku, která probíhala v druhém pololetí školního roku 2020 během opatření proti šíření nemoci COVID-19. Zaprvé mě zajímalo, jak se k online výuce postavila škola. Zadruhé jsem chtěla zjistit, jestli byli rodiče spokojeni s tím, jak se k domácí výuce postavila škola. Žáci se museli samostatně učit z domova. Tato online výuka by se dala některými vlastnostmi označit jako domácí příprava, která úzce souvisí s tématem domácích úkolů.

5.2 Výzkumná metoda

Praktická část obsahuje výzkum, který zahrnuje rozhovory s šesti rodiči a učiteli. Uvažovala jsem nad dotazníkovým šetřením, nebo rozesíláním otázek, které jsem použila v ročníkové práci. Po zdoluhavém zvážení jsem se rozhodla pro rozhovory. U dotazníků

jsem se bála rizika, že bych získala jednoslovné odpovědi a nemohla bych zachytit pocity, které jsou při rozhovorech a nahrávkách možné pozorovat. Chrásková (2016, s. 158) uvádí, *že dotazník nezjišťuje to, jací respondenti skutečně jsou, ale jen to, jak sami sebe vidí a nebo chtějí, aby byli viděni.*

Rozhovor je kvalitativní metoda. Chrásková (2016, s. 176) používá pro rozhovor označení interview. Interview je složeno ze dvou slov, „inter“ lze přeložit jako „mezi“ a „view“ znamená „názor“ nebo „pohled“. Rozhovor neboli interview je metoda, která sbírá data o pedagogické realitě, která tkví v přímé verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta.

Zvolila jsem dotazování jako techniku při rozhovoru. Dotazovat se respondentů na domácí úkoly, styl jejich vykonávání a jestli domácí úkoly vyvolávají doma křik a pláč, je velmi choulostivá věc. Rozhovor mi umožnil navázat osobní kontakt, hlubší proniknutí do postojů respondentů a jejich příčin jednání. Dále jsem mohla sledovat reakce rodičů a učitelů na kladené otázky, reagovat lépe na odpovědi a určovat další vývoj rozhovoru.

U rozhovorů je nejdůležitější navázat přátelský vztah k respondentovi a vytvořit takovou atmosféru, která je uvolněná a bezpečná. Tento vzájemný uvolněný vztah mezi výzkumníkem a respondentem nazývá Chrástová (2016) raport.

Jedná-li se o strukturovaný rozhovor, výzkumník má přesně připravený text, nedodává další komentář, pouze klade a zaznamenává otázky. Pořadí otázek je určené. Výhodou strukturovaného rozhovoru jsou stejné podmínky pro všechny respondenty a jednodušší zpracování výzkumu.

Nestrukturovaný rozhovor je spíše komunikace mezi lidmi. Výzkumník má předem rozmyšleno, kam bude rozhovor směřovat. Podoba není důležitá, pořadí otázek nemusí odpovídat přípravě. Výhodou nestrukturovaného rozhovoru je, že výzkumník může lépe reagovat na rozhovor a pozměňovat ho. Může se pozastavovat u zajímavých částí rozhovorů a doptávat se. Ale co se týče zpracování výzkumu, jedná se o velmi složitou metodu.

Kompromisem mezi strukturovaným a nestrukturovaným rozhovorem je rozhovor polostrukturovaný (Chrástová, 2016).

Zvolila jsem polostrukturovaný rozhovor, který mi umožnil mezi připravenými otázkami se dotazovat, nebo nechat respondenta se o nějaké otázce více rozprávět a vyjádřit se i k jiným problematikám, které bych strukturovaným rozhovorem zjistit nemohla.

Pro záznam průběhu rozhovoru jsem použila diktafon, abych se lépe soustředila na odpovědi a mohla rychleji reagovat. V případě písemného zaznamenávání bych se mohla cítit pod časovým tlakem. Všichni respondenti s nahráváním souhlasili. Přepisy všech rozhovorů uvádím v příloze.

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Respondenty jsem hledala postupně. Nechtěla jsem dělat rozhovory jen z mého rodného města Prahy, ale snažila jsem se získat i učitele z vesnic a menších měst. S rodiči jsem to dělala stejně. Kdybych získávala informace jen od respondentů z Prahy, tak bych nevystihla zdaleka obecný názor. Nejprve se mi samozřejmě podařilo získat respondenty z Prahy a poté jsem se zaměřila na získávání učitelů a rodičů mimo Prahu.

5.4 Vymezení výzkumných otázek

Stanovila jsem si hlavní výzkumné otázky, které odpovídají názvu diplomové práce. Rozhovor s rodiči směřoval k hlavní otázce: Jaký postoj mají rodiče k domácím úkolům svého dítěte? A rozhovor s učiteli směřoval k hlavní otázce: S jakým účelem zadávají učitelé domácí úkol?

Nejprve jsem se snažila respondentům vysvětlit téma diplomové práce a poděkovala jsem jim za jejich ochotný přístup se se mnou sejit. S některými jsem dělala online rozhovor přes skype. Otázky jsem pokládala v přesném pořadí, jak jsem si naplánovala. Když mě nějaká odpověď zaujala, respondentů jsem se doptala a nechala jsem si ji více dovysvětlit.

5.4.1 Otázky pro učitele

Otázky jsou určeny pro učitele základních škol. Zjišťovala jsem pohlaví, věk, délku učitelské praxe a sídelní útvar, v němž se základní škola, kde učitel vyučuje, nachází. Průměrně trval jeden rozhovor 20-25 minut.

- Otázka 1:** Zadáváte žákům domácí úkoly? (Jestliže ne, proč ne?)
- Otázka 2:** Proč jim domácí úkoly zadáváte? Co si myslíte, že u dětí rozvíjíte, když jim zadáváte domácí úkoly?
- Otázka 3:** Jak často zadáváte domácí úkoly? Je v tom určitá pravidelnost?
- Otázka 4:** Dáváte domácí úkoly na víkend? Proč ano/ne?
- Otázka 5:** Dostávají vaši žáci dlouhodobé domácí úkoly (projekty)? (Proč ano/ne?)
- Otázka 6:** Které typy úkolů žáky baví nejvíce?
- Otázka 7:** Sdělujete žákům cíl domácího úkolu? Aby věděli, proč je dobré domácí úkol udělat?
- Otázka 8:** Graduujete domácí úkoly? Dáváte někdy žákům možnost vybrat si úkoly různé náročnosti? (Proč ano, proč ne?)
- Otázka 9:** Hodnotíte domácí úkoly? (Proč ano/ne?)
- Otázka 10:** Používáte při hodnocení domácích úkolů slovní hodnocení? (Jestliže ne/ano, proč?)
- Otázka 11:** Co děláte s dětmi, které nenosí domácí úkoly opakovaně?
- Otázka 12:** Vedete s žáky občas diskusi o domácím úkolu? Jestli byl domácí úkol snadný? Proč žák daný úkol nesplnil? Co se u plnění domácího úkolu dozvěděli a naučili?
- Otázka 13:** Myslíte si, že jsou děti dostatečně motivované, aby plnily domácí úkoly? S čím jejich motivovanost souvisí?
- Otázka 14:** Plní lépe domácí úkoly dívky nebo chlapci? Čím to může být?
- Otázka 15:** Mají rodiče dětí problém s úkoly? Pokud ano, kdy, s jakými typy úkolů, a proč?
- Otázka 16:** Připravila jste rodiče předem na domácí úkoly? Jak?
- Otázka 17:** Jak plnili žáci zadávané úkoly, týdenní plán v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci COVID-19?

Otázka 18: Jakým způsobem reagovali rodiče na online výuku?

5.4.2 Otázky pro rodiče

Otázky jsou určeny pro rodiče žáků základních škol. Zjišťovala jsem pohlaví, jaký je status rodiny, dosažené vzdělání rodiče, pohlaví dítěte a jak dítě prospívá. Průměrně trval jeden rozhovor 25-30 minut.

Otázka 1: Jak dlouho (průměrně denně) se věnuje vaše dítě domácím úkolům?

Otázka 2: Jak často dostává vaše dítě domácí úkoly?

Otázka 3: Dostává vaše dítě domácí úkoly na víkend? Když ano, jaké z toho máte pocity? (Vadí vám to? Proč?)

Otázka 4: Co si myslíte o domácích úkolech?

Otázka 5: Jaké úkoly mají podle vás smysl? Jaké úkoly vám vadí? (Proč?)

Otázka 6: Pomáhají domácí úkoly vašemu dítěti? Cítí se vaše dítě dobře po vypracování? Je sebejistější v učivu? Baví ho to?

Otázka 7: Pomáháte svému dítě s domácími úkoly? (Jak často? Jak mu pomáháte?)

Otázka 8: Z jakého důvodu mu pomáháte?

Otázka 9: Hodnotí učitel/ka vašeho dítěte domácí úkoly? Jestli ano, jak?

Otázka 10: Kde vaše dítě nejčastěji píše domácí úkoly?

Otázka 11: V jakou dobu píše vaše dítě domácí úkoly?

Otázka 12: Zmiňujete před svým dítětem názor na školu, učitele? Nesouhlasíte s domácími úkoly? Nebo souhlasíte s učitelem a věříte mu.

Otázka 13: Poradíte si doma s úkolem vždy? Nebo se vám stane, že se obracíte na další osobu/y? Na koho se obracíte?

Otázka 14: Vyvolávají u vás doma domácí úkoly někdy negativní emoce (křik, pláč, zoufalství, ...)? Jestli ano, proč?

Průběžně mi odpovídali rodiče, jak probíhala online výuka v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci COVID-19.

6 Vyhodnocení výzkumu

Kapitola věnovaná vyhodnocení výzkumu se věnuje rozboru rozhovorů s učiteli a s rodiči. Provedla jsem přesný přepis všech nahrávek. Všechny přepisy rozhovorů uvádím v přílohách. Analýzu jsem provedla pomocí komparace rozhovorů v kontextu poznatků získaných z literatury. Nejprve vyhodnocuji rozhovory s učiteli, poté s rodiči. Každá tazatelská otázka je vyhodnocena a jsou shrnuty všechny odpovědi, které jsem obdržela. U otázek je vyjádřen můj názor, který vychází z teoretické části. Zajímavé části rozhovorů cituji ve vyhodnocení. Aby bylo jasné, která citace je od kterého respondenta, rozhodla jsem se pro pracovní názvy.

Rozhovory s učiteli: Rozhovor 1 – paní učitelka 1, Rozhovor 2 – paní učitelka 2, Rozhovor 3 – paní učitelka 3, Rozhovor 4 – paní učitelka 4, Rozhovor 5 – paní učitelka 5

Rozhovory s rodiči: Rozhovor 1 – maminka 1, Rozhovor 2 – maminka 2, Rozhovor 3 – maminka 3, Rozhovor 4 – maminka 4, Rozhovor 5 – maminka 5, Rozhovor 6 – maminka 6

6.1 Vyhodnocení rozhovorů s učiteli

Z výsledků studie *Genderová nerovnováha v učitelských profesích* (Gender imbalances in the teaching profession) z roku 2017, které OECD zveřejnilo (Organisation for Economic Co-Operation and Development), je procentuální zastoupení žen na všech stupních základních škol v učitelských profesích v České republice 76 %. Na prvním stupni je zastoupení žen v profesi učitelů dokonce 94 %. Všechny respondentky, které se zúčastnily mého výzkumu, jsou ženy. Sehnat učitele muže bylo velmi složité, pár učitelů jsem oslovila, ale bez odezvy, nebo rozhovor odmítli. Věk všech respondentek je do 30 let. S délkou učitelské praxe je to různé. Zastoupení dle délky učitelské praxe je jeden rok až pět let. Tři paní učitelky učí na základních školách v Praze, dvě učí na malých školách (Moravskoslezský kraj, Středočeský kraj). Obě tyto školy jsou malotřídky v malých vesnicích.

Otázka 1: Zadáváte žákům domácí úkoly? Proč ano, proč ne?

Všechny dotazované paní učitelky zadávají žákům domácí úkoly. Ve všech případech je to z důvodu procvičování učiva, které se bralo ve škole. Paní učitelka 3 uvedla důvod, když se učivo nestíhá ve škole, tak ho musí žáci procvičit doma.

Otázka 4: Dáváte domácí úkoly na víkend? Proč ano/ne?

U této otázky se téměř všechny paní učitelky shodly, že domácí úkoly na víkend nedávají. Jejich názor je, že si mají děti o víkendu odpočinout, trávit čas s rodinou a kamarády.

I když nedostávají děti domácí úkoly na víkend, tak se občas musí připravit na písemky, které mají většinou v pondělí nebo v úterý. Paní učitelka 4 dává žákům domácí úkoly, které jsou zaměřené na procvičování před písemkou. Tato odpověď ve mně vyvolala otázky, co když děti o víkendu zjistí, že tomu nerozumí, kdo jim poskytne zpětnou vazbu, že to mají správně. V tomto případě musí být k dispozici rodiče, kteří domácí úkol zkontrolují a popřípadě před testem učivo dovysvětlí. Nebo musí být učitel připravený posunout termín testu, v případě zjištění, že s daným učivem je problém.

Paní učitelka 5 dává na víkend úkoly, které se nemusí psát. Jsou to pokusné úkoly, nebo úkoly, které mohou děti plnit v přírodě s rodiči. Nebrání se ani procvičovacímu úkolu na víkend. Ale většinou se tomu snaží vyhnout.

„Ne. Protože jsou to děcka z vesnice a chci, ať chodí ven a hrají fotbal, ať chytají ještěrky před školou. Domácí úkoly jsou největší otrava pro rodiče, protože v neděli večer musí „dokopat“ ty svoje děti k dopsání úkolů. Takže já jim dávám ty víkendy volné. Obzvláště když vím, že ty děti tady na té vesnici tráví víkendy venku, nebo u druhých rodičů, protože je pravda, že tu máme také rodiny z rozvedených rodin, takže jezdí na víkend k tatínkům nebo maminkám. Tak ať si nemusí tahat učebnice s sebou. Možná, že jsem občas někdy nějaký dala, ale není to pravidelné.“ (paní učitelka 2)

Paní učitelka 2 jako jediná zmínila možnou problematiku v rodinách, kde jsou rodiče rozvedení. Rodič, který vidí své dítě jednou za čtrnáct dní o víkendu, chce využít čas s dítětem jinak než psáním domácích úkolů. Navíc balení věcí s sebou je pro dítě občas stresující, takže souhlasím s paní učitelkou, že brát si s sebou ještě učebnice, může

být problém. Dítě může učebnici zapomenout, poté bude plakat, že musí udělat domácí úkol, ale nemá učebnici. V tomto případě může být víkend s dítětem narušen.

Otázka 5: Dostávají vaši žáci dlouhodobé domácí úkoly (projekty)? Proč ano/ne?

U této otázky jsem byla překvapena. Dvě paní učitelky mi odpověděly, že zadávají dětem projekty, referáty. Tyto dvě paní učitelky byly přesvědčené o pozitivěch, která dlouhodobé domácí úkoly přináší. Pozitiva, která zmiňovaly jsou: samostatnost, zodpovědnost, delší čas na poznání učiva, umět si rozvrhnout kroky, získávat informace z různých informačních medií. Paní učitelka 5 zmínila, že zadává jako dlouhodobý domácí úkol čtenářský deník.

Dvě paní učitelky se zmínily, že mají projektové dny ve škole. Žáci si vyhledají informace doma, ale projekt zpracují ve škole.

„Na prvním stupni to asi nic nerozvíjí, tyhle dlouhodobé úkoly. Možná mě napadá, že ta zodpovědnost. Myslet si na to, není to pro všechny jednoduché. Ve třetí a čtvrté třídě jsou děti malé a je to pro ně složité si na to myslet. A někdo, kdo by to měl dělat dlouhodobě, protože by učitel zamýšlel, že si dítě rozdělí práci, například referát na více stránek, tak to někdo udělá najednou den předem. Takže já tohle nepodporuju, tu dlouhodobost.“ (paní učitelka 5)

Odpověď od paní učitelky 5 mě velmi překvapila, protože si nedovedu představit, že dlouhodobé úkoly u dětí na prvním stupni nic nerozvíjí. Těmito domácími úkoly podporuje učitel u žáků rozvržení jednotlivých kroků práce a postupné plnění. Domnívám se, že tyto schopnosti ocení žáci, až budou ve vyšších ročnících. Když si žáci tuto dovednost neosvojí na prvním stupni, dochází k tomu, že dělají tyto úkoly na poslední chvíli, jsou pod stresem a nemají čas proniknout do dané problematiky. Myslím si, že je důležité budovat u žáků tuto dovednost postupně. Postupně navyšovat náročnost, rozsah a seznam kritérií. Na druhém stupni nastupuje u žáků puberta a je těžší tyto žáky zaujmout a motivovat.

Otázka 6: Které typy úkolů žáky baví nejvíce?

„Záleží na typu dítěte. Víím o spoustě dětí, které mají rádi doplňovačky, vyplňovací cvičení, hlavně v češtině. Což já jsem osobně nikdy ráda neměla, ale mám takové holčičky,

keré to mají rády. Hodně jsou oblíbené referáty, kdy se na ně děti ptají, kdy bude další referát. To je velmi oblíbený úkol. Ted' naposledy jsme měli téma Kraje ČR, tak každý zpracoval nějaký kraj, a to je hodně bavilo. Úkoly z matematiky nejsou moc oblíbené, tam jsem se nesešla s úspěchem.“ (paní učitelka 1)

Souhlasím s názorem paní učitelky 1, která bere v potaz, jaké dítě je, jaké jsou jeho zájmy, jaké typy cvičení ho baví. Myslím si, že je zde prostor pro individualizaci domácích úkolů. S tím souvisí zodpovědnost za vlastní učení. Jestliže dám žákům prostor si vybírat úkoly, tak je jejich zodpovědnost, aby si uvědomili, kdy jim dané učivo dělá problém a potřebují úkol na procvičení. Úskalí vidím v tom, že žáci mohou upřednostňovat jen úkoly, které jsou pro ně lehké a zaberou méně času. Učitel by měl sledovat žáky a dělat si přehled, jaké domácí úkoly si žáci vybírají. V případě, že vyzoruje tento problém, tak by měl s žákem promluvit a předložit mu nějakou výzvu.

Většina paní učitelek odpověděla, že žáky baví úkoly zábavné, tvořivé, netradiční. Paní učitelka 2 poskytuje žákům domácí úkoly zprostředkované technikou. Má velmi dobré zkušenosti s různými výukovými programy, které žáky baví. Tajenky, pokusy a úkoly, kde žáci hledají informace, jsou populární. Je velmi zajímavě, že paní učitelky ví, že tyto úkoly žáky baví, ale velmi málo tyto úkoly žákům poskytují. Většinou dostávají žáci úkoly z učebnic a pracovních sešitů, při kterých dochází k procvičení učiva. Při rozhovorech jsem musela být velmi opatrná s kladením otázek a s vlastním zhodnocením toho, že tyto domácí úkoly žákům často neposkytují, aby nedošlo k narušení přátelské atmosféry, a paní učitelky by nemusely být tolik sdílné. Tudíž se domnívám, že jim je neposkytují z časových důvodů. Také se v českém školství často cení výkon. Proto zadávají učitelé procvičovací úkoly, aby žáci splnili učivo, které je v osnovách.

Otázka 7: Sdělujete žákům cíl domácího úkolu? Aby věděli, proč je dobré domácí úkol udělat?

Zde se téměř všechny paní učitelky vyjádřily, že nesdělují žákům cíle domácích úkolů. V případě, že je potřeba obhájit, proč dostávají žáci domácí úkol, řeknou většinou objasnění typu:

„Většinou to říkám takhle: ‚Sami vidíte, že nám tohle učivo dělá ještě problémy. Tak proto si ho ještě procvičíte doma na tady tom úkolu.‘“ (paní učitelka 2)

„Říkám jim: ‚Abyste si procvičili, abyste si ujasnili to, co jsme dělali ve škole.‘“ (paní učitelka 5)

V tomto případě je dobré, když si učitelé uvědomí, že děti dojdou lépe k cíli, když vědí, proč to mají dělat a k čemu jim to bude. Děti se ptají neustále proč. Úkolem dospělých je podpořit dětskou zvědavost a poskytnout jim odpověď. Musím uznat, že není snadné na některé otázky najít odpověď, ale v takovém případě se cení i snaha, kterou dospělý vynaloží při hledání odpovědi.

Otázka 8: Graduujete domácí úkoly? Dáváte někdy žákům možnost vybrat si úkoly různé náročnosti? Proč ano, proč ne?

Domácí úkoly různé náročnosti nejsou na školách obvyklé. Dvě paní učitelky, které vyučují matematiku podle Hejného, gradují úkoly a úlohy v matematice. Je to filozofie této matematiky. Dvě paní učitelky gradují domácí úkoly také dětem s poruchou učení. Paní učitelka 3 zadává úkoly, které mají více cvičení. Někdo udělá jen jedno a někdo jich udělá pět. Nechává to v tomto případě na žácích. Paní učitelka 2, která učí v malotřídce, připustila, že na to nemá kapacitu. Zadává všem ročníkům ve třídě úkol a musí ho upravit pro daný ročník. Dle mého názoru paní učitelka graduje domácí úkoly a je pochopitelné, že je negraduje ještě podle náročnosti, protože být paní učitelkou v malotřídce je náročná práce.

Otázka 9: Hodnotíte domácí úkoly? Proč ano/ne?

Čtyři paní učitelky nehodnotí domácí úkoly známkami. Paní učitelka 2 úkoly kontroluje a hodnotí. Je velkým zastáncem kontrolování, myslí si, že by žákům chyběla zpětná vazba. Většinou si domácí úkoly vybere a opraví je. Občas se snaží o společnou kontrolu, ale v malotřídce je to náročné. V případě, že chce jen s jedním ročníkem zkontrolovat domácí úkoly, musí zabavit ostatní ročníky. Zde by se mohl využít systému, při kterém starší žáci pomáhají mladším. Děti si rády hrají na učitele, starší ročníky by zkontrolovaly domácí úkoly mladším ročníkům a zároveň si zopakovaly učivo, které už ovládají.

Paní učitelka 3 domácí úkoly hodnotit nesmí, mají to napsané ve školním řádu. Píše si k sobě do tabulky plusy nebo malé jedničky. Podobný systém má i paní učitelka 4, která má tabulku na domácí úkoly, kde si píše plusové body.

Paní učitelka zmínila předpis z ministerstva, který uvádí, že se domácí úkoly nesmí hodnotit. Jak jsem uvedla v podkapitole 4.1 Hodnocení, není to nařízení z ministerstva školství, ale každá škola si může zvolit, jestli úkoly hodnotit bude, nebo ne. Poté své rozhodnutí musí uvést ve školním řádu, který najdou rodiče na webových stránkách školy. Rodiče si mohou dopředu, před nástupem svého dítěte, prostudovat školní řád a promyslet si, jestli jim hodnocení domácích úkolů vyhovuje, nebo ne.

Hodnocení úkolů je velmi diskutované téma ve společnosti. Paní učitelce 5 se nelíbí, že někteří rodiče žákům pomáhají, tudíž mají domácí úkoly vždy správně. Na rozdíl od dětí, které si domácí úkoly vypracovávají samy. Rodiče těchto žáků nemají tolik času, aby dětem úkol opravili. Tito žáci by podle paní učitelky dostali nespravedlivě špatné známky. Pro hodnocení snahy a splnění domácího úkolu je tabulkový systém s plusovými body dobré řešení. Také se tam mohou zaznamenat mínusy v případě, že žák domácí úkol nesplní.

Otázka 10: Používáte při hodnocení domácích úkolů slovní hodnocení? Jestliže ne/ano, proč?

Kladně se k slovnímu hodnocení vyjádřila jen paní učitelka 1. Nehodnotí jen slovně, ale snaží se o kombinaci známkování a slovního hodnocení. Myslí si, že tím poskytne žákovi větší a smysluplnější zpětnou vazbu. Paní učitelka 2 hodnotila slovně na začátku svého nástupu do školy, ale zjistila, že je to časově náročné. Dalším zklamáním pro ni bylo zjištění, že po čase píše pořád to samé. Vzhledem ke své časové vytíženosti studiem na vysoké škole se s tím rozhodla přestat. Z jejího postoje jsem vycítila, že až bude mít více času, tak by se k tomu ráda vrátila, protože v tom vidí smysl. Další názory na slovní hodnocení byly převážně negativní.

„Ne, vůbec. Já se tomu snažím vyhnout jak čert kříži. Já se toho fakt bojím. Je to hodně náročné. Probírali jsme to na poradě a je to šílenost.“ (paní učitelka 3)

„Ne. Já se vyjádřím ústně v hodině, ale nic nevypisuji. Já nevím, čím by jim to pomohlo. U těch druháků, kde jsem třídní, tak by si to asi přečetli rodiče, ale nevím, k čemu by to bylo těm dětem.“ (paní učitelka 4)

„V dnešní době se hodně mluví o slovním hodnocení, ale já se s tím setkala snad jen jednou jako asistentka na jiné soukromé škole, ale připadá mi, že společnost vymýšlí stále něco nového, ale do života běžných lidí se to nedostává. Moje děti ani neví, že je slovní hodnocení. A rodiče fungují také tak, že chtějí znát jen čísla. Děti jsou tím zmanipulované.“ (paní učitelka 5)

Paní učitelky jsou mladé, čerstvě vystudované nebo stále studující. Tyto odpovědi bych čekala od starší generace učitelek, které jsou zvyklé na známkování. Slovní hodnocení je náročné, ale musím souhlasit s paní učitelkou 1, že je to pro žáky mnohem větší zpětná vazba než známka. Znamka žákovi neřekne, co přesně měl špatně, jak to má napravit, na co se má příště více soustředit. Nesouhlasím s paní učitelkou 4, že to mladším žákům nepomáhá. Naopak se doporučuje slovně hodnotit v první a druhé třídě, protože špatná známka může být pro prvňáčka nebo druháčka velmi demotivující a bolestná. Paní učitelka 5 má pravdu, že informovanost o novinkách se šíří velmi pomalu, někdy vůbec. Znamky jsou v českém školství zakořeněny. Vyžadují je rodiče, prarodiče, a poté jsou i motivací pro samotné žáky. Musíme jen doufat, že se do budoucna dozví více rodičů, ale i učitelů, o pozitivěch slovního hodnocení. Jak jsem psala výše, je to velmi náročné, ale rozhodně není důvod se slovního hodnocení bát. Jak řekl Jo Nesbo: *„Lidi se bojí toho, čemu nerozumí. A nenávidí to, čeho se bojí.“*

Otázka 11: Co děláte s dětmi, které nenosí domácí úkoly opakovaně?

Většinou mají paní učitelky nějaký systém, který skončí zápisem do žákovské knížky. Paní učitelka 1 to má ve své třídě nastavené tak, že za pět zápisů do žákovské knížky dostane žák malou pětku. Podobně to má nastavené i paní učitelka 3, která za patnáct nepřinesených domácích úkolů dává napomenutí třídního učitele, a dále se to promítne do výsledné známky z daného předmětu. Tady bych se pozastavila u odpovědi paní učitelky na otázku č. 9, ve které uvedla, že ve školním řádu je napsané, že se domácí úkoly hodnotit nesmí. V takovém případě, kdy žák dostane napomenutí třídního učitele za nenošení domácích úkolů, by s tím mohl mít některý z rodičů problém. Žáci paní učitelky

4 dostávají za nesplněné domácí úkoly mínusy. Paní učitelka nepíše do žákovské knížky, ale žáci dostávají jiné „tresty“. Byla jsem překvapena při použití tohoto slova paní učitelkou. V tomto případě jsem nebyla pohotová a nezeptala jsem se jakou formu trestu myslí.

„Hlavně zjišťuji, proč to nenosí. Mám jednoho čtvrtáka, který minulý rok, když jsem tady ještě neučila, tak měl velké kázeňské problémy. Nebyl připravený do výuky, nenosil úkoly, neuměl to, co umět měl. Údajně byl problém v rodině. No a já jsem se sešla s babičkou, která ho vychovává a ona mi řekla: „No, já bych s ním ty úkoly dělala, ale já nevím, jaké on má, protože on si to nezapisuje do úkolníčku.“ Takže já jsem se zaměřila na to, že jsem šla za tím žákem a ujistila jsem se, že to má zapsané. A když si ho zapsal, tak ta babička už dohlédla na to, že ho udělal. Tam byl opravdu problém, že on si to nezapsal a zapomněl, co měl udělat. Tam se to vyjasnilo. A jinak jak jsem měla těch žáků jen 11, tak tam žádný problém nebyl. My jsme malá vesnice a všichni všechno vědí, takže rodiče se snaží, aby děti nedělaly ostudu a byly připravené.“ (paní učitelka 2)

Souhlasím s paní učitelkou 2, že by se měl učitel zajímat, proč žák úkol nedonesl, nebo proč ho nenosí opakovaně. Vždy musí mít žák nějaký důvod, proč domácí úkol neudělal. Poté může učitel důvod posoudit, jestli je adekvátní, a navrhnout řešení. Popřípadě se může učitel zamyslet, jestli není také chyba na jeho straně.

Otázka 12: Vedete s žáky občas diskusi o domácím úkolu? Jestli byl domácí úkol snadný? Proč žák daný úkol nesplnil? Co se u plnění domácí úkolu dozvěděli a naučili?

Většinou se paní učitelky nevěnují diskusi nad procvičovacemi úkoly. U dlouhodobých domácích úkolů společně hodnotí, co by se dalo zlepšit, co naopak bylo velmi hezké. Paní učitelky se i doptávají, proč žák daný úkol nesplnil.

„Tady tomu věnuji hodně času, často i celou hodinu. Když vím, že byl složitý úkol, tak se na něj ptám, jak jim to šlo, jestli potřebovali pomoci. Hlavně tedy v matematice to pak děláme spolu u tabule a žáci vysvětlují žákům.“ (paní učitelka 5)

Domnívám se, že se dospělí neptají často žáků, co se dozvěděli nebo naučili. Pro žáky je to velká zpětná vazba, kdy sami zkusí o daném tématu a učivu vyprávět.

Otázka 13: Myslíte si, že jsou děti dostatečně motivované, aby plnily domácí úkoly?
S čím jejich motivovanost souvisí?

Z odpovědí paní učitelek mohu napsat, že si nemyslí, že jsou žáci motivováni k plnění domácích úkolů. Hlavní motivací jsou známky. Za více plusů dostanou žáci jedničku. Děti do školy ne baví chodit, ne baví je plnit domácí úkoly. Jako další motivaci k plnění domácích úkolů používají paní učitelky stejné zadání písemky jako domácího úkolu. Žákům se vyplatí udělat domácí úkol, protože mohou dopadnout lépe v písemce. Pozitivum vidím v odpovědích učitelek, které se snaží plánovat vyučování a domácí úkoly v souladu se zájmy žáků. Zasazují učivo do témat, která žáky baví, a tudíž dělají úkoly s větší chutí. Paní učitelka 1 chválí rodiče, protože je to i jejich zásluha, jak motivují své děti doma. Jejich základní škola si na vztahu rodičů a učitelů velmi zakládá.

Otázka 14: Plní lépe domácí úkoly dívky nebo chlapci? Čím to může být?

„No, to úplně nedokážu posoudit. Pečlivější jsou rozhodně dívky, ale to je tak všeobecně ve všem. Hodně záleží, jaký vztah má dítě ke konkrétnímu předmětu. Je vidět, že v matematice jsou lepší kluci a mají raději úkoly z matematiky. V českém jazyce zase naopak děvčata.“ (paní učitelka 1)

Jen dvě paní učitelky připouští, že to souvisí se zájmy daného žáka. Zbylé tři paní učitelky si myslí, že rozhodně plní lépe domácí úkoly dívky. Dívky jsou pečlivější, pracovitější a snaživější. Ze strany chlapců je to spíše nezájem o školu obecně.

„Tam je to jasný, dívky. Dívky se chtějí něco naučit, chtějí to umět, chtějí dobré známky. Ale kluci jsou prostě takový: „No, tak mi napařte pětku. Mně to je jedno.“. V páté třídě je to asi spojené s pubertou.“ (paní učitelka 3)

Tyto odpovědi mě přivádí na myšlenku, jestli je to tím, že je více učitelek žen, tudíž na prvním stupni jsou motivované více dívky. Jestli i muž učitel oceňuje dívčí pilnost, pečlivost a pracovitost, tak jako žena učitelka. Domnívám se, že se obecně učitelé musí více namáhat s motivováním chlapců. Pravděpodobně je složitější vymýšlet úkoly tak, aby byly pro chlapce stejně atraktivní jako pro dívky.

Otázka 15: Mají rodiče dětí problém s úkoly? Pokud ano, kdy, s jakými typy úkolů, a proč?

Žádná z respondentek nemá problém s rodiči, ani žádní rodiče žáků nemají problém s domácími úkoly. Naopak se jim stává, že by rodiče chtěli více úkolů pro své děti. Některé paní učitelky mají kolegyně, které měly problém s rodičem, ale nakonec se problém vyřešil. Paní učitelka 2 porovnává, jak to chodí na základní škole v Praze a na základní škole na malé vesnici. Zkusila si obě varianty.

„Tady je to ovlivněné tou vesnicí. Děti tu nemají tolik kroužků jako v Praze. Oni tady hrají fotbal, to mají jednou týdně tréninky a o víkendu zápasy. Tak zase tolik zaneprázdnění nejsou. Rodiče úkoly vyžadují, jsou na ně zvyklí. Je to tady stará škola. V Praze jsem byla zvyklá na alternativnější přístup, kdy si úkoly nepřáli, i se známkováním to bylo zvláštní. Oni tady vidí, co to dítě ve škole dělalo, co umí a jsou rádi, že mají děčka povinnosti. Ta generace je taková, jaká je. Rodiče říkají: „A teď si jdi udělat úkol, je to tvá práce, tvá povinnost.“ Tak ty úkoly dáváme. Ale jsme domluvené s kolegyněmi, že nedáváme obě úkol ve stejný den.“ (paní učitelka 2)

„U nás ne. Víím, že se to většinou stává, ale u nás ne. Jen jednou se mi stalo, když jsem po nich chtěla deníky, aby si začali psát, tak to měli problém. Ale když jsem jim to potom vysvětlila, tak docela dobrý. Ty děti měly problém se slohem, neuměly napsat příběh, neuměly to odvyprávět. A jak si psaly ten deník, tak se hrozně zlepšily.“ (paní učitelka 3)

„Jsou tam rodiče, kteří by chtěli pro děti více úkolů. Setkala jsem se s tím. Ale moji kolegyni se stalo, že dala domácí úkol prvňákovi. No a maminka napsala dlouhý dopis, že nechápe, proč se dětem dávají domácí úkoly, že to dělat nechce, a tak. I takové problémy jsou. Někomu to přijde moc, někomu málo, je to různé. Rodiče jsou hrozni!“ (paní učitelka 4)

Komunikace mezi učitelem a rodičem je základ. Věřím, že rodiče přijmou lépe rozhodnutí učitele, když uvidí, že se učitel snaží být jejich partnerem. Požádat rodiče o radu, promluvit si s ním o problémech, které dítě má, je logický krok. Kdo zná dítě lépe než rodič? Poté se mohou společně dohodnout na kompromisu, který by dítěti mohl

pomoci. Komentář od paní učitelky 4 považuji jako upozornění, že je důležité, aby rodiče a učitelé spolupracovali. Čas, který mohou vynaložit válčením přes žákovskou knížku, mohou spíše využít k hledání cest, jak dítěti pomoci dosáhnout úspěchu.

Otázka 16: Připravila jste rodiče předem na domácí úkoly? Jak?

U této otázky se odpovědi liší. Někdo představil na prvních třídních schůzkách rodičům, jak to s domácími úkoly bude. Ve škole na vsi rodiče s úkoly počítali, protože úkoly se ve škole dostávaly vždy. Další paní učitelka přebírala žáky po jiné paní učitelce, a tak šla ve šlépějích své kolegyně.

„Já jsem jim řekla, že nejsem nakloněná domácím úkolům. Ale ta ředitelka to nastavila tak, že domácí úkoly musí být. No a než odejde, tak ji musíme ještě poslouchat, no.“ (paní učitelka 4)

Myslím si, že by učitel měl mít před rodiči jednotný názor jako vedení školy. I když má jiný názor, tak by neměl podryvat autoritu a názory ředitele.

Otázka 17: Jak plnili žáci zadávané úkoly, týdenní plán v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci COVID-19?

Čtyři paní učitelky byly spokojené s výkony žáků a zavedly s žáky online vyučování. S rodiči probíhala komunikace prostřednictvím e-mailu a třídních stránek. Většinou se snažily paní učitelky upravit množství. Paní učitelka 2 musela brát ohled na technické vybavení v rodině, protože nemají všichni možnost tisku, nebo používat počítač. Paní učitelka 4 nevedla s druháky online výuku. S pátáky, které učila angličtinu, online výuku měla. Z rozhovoru bych odhadla, že důvod absence online výuky u druháků je, že jsou děti malé. Byl to nejčastější důvod paní učitelky u všech ostatních odpovědí.

Otázka 18: Jakým způsobem reagovali rodiče na online výuku?

U této otázky je jednotná shoda. Všichni rodiče dotazovaných paní učitelek byli nadšení. Někteří rodiče dostali od školy dotazníky, aby zhodnotili aktivitu a připravenost učitele. Paní učitelka 4 posílala rodičům pochvalné listy, jak to výborně zvládli, které připravilo vedení školy. Všechny paní učitelky se snažily upravovat množství. V dotaznících se paní učitelky dozvěděly, že pro děti s poruchou učení a jejich rodiče bylo

domácí učení velká výzva. Ale ve většině případů rodiče oceňovali, jak se paní učitelky k této situaci postavily.

6.2 Vyhodnocení rozhovorů s rodiči

Rozhovory mi poskytly ženy, maminky. Jedna respondentka je rozvedená, ostatní jsou vdané a žijí s rodinou v jedné domácnosti. Tři maminky vystudovaly vysokou školu, dvě mají odborné učiliště s maturitou, jedna ukončila vzdělávání na odborném učilišti bez maturity. Čtyři děti prospívají velmi dobře a dvě děti mají občas potíže. Jeden chlapec je dyslektik, dysgrafik, dále má poruchu pozornosti a má dysortografické problémy. Je v integrované třídě, kde je 18 dětí.

Tabulka 3 - Pohlaví dětí

Rozhovor 1	Rozhovor 2	Rozhovor 3	Rozhovor 4	Rozhovor 5	Rozhovor 6
syn, 5. tř.	dcera, 3. tř. dcera, MŠ	syn, 8. tř.	syn, 1. tř. syn, 4. tř.	dcera, 5. tř. syn, 8. tř.	dcera, 5. tř. dcera, MŠ syn, SŠ

Bylo náročnější sehnat rodiče, kteří by mi byli ochotní poskytnout krátký rozhovor. Je možné, že rodiče měli strach, že je bude někdo soudit za jejich odpovědi. Na začátku rozhovoru byli rodiče velmi opatrní. Dávali si pozor na to, co říkají, ale během rozhovoru jsem si všimla, že mi důvěřují a atmosféra byla uvolněnější.

Otázka 1: Jak dlouho (průměrně denně) se věnuje vaše dítě domácím úkolům?

Tabulka 4 - Průměrná doba, kterou se věnují děti domácím úkolům

Rozhovor 1	Rozhovor 2	Rozhovor 3	Rozhovor 4	Rozhovor 5	Rozhovor 6
1 hod	1 – 1,5 hod	30 min	30 min 45 min	1 hod 1,5 hod	Nemají domácí úkoly

„No ... tak 1 – 1,5 hodiny. Spíše procvičuje to, co jí není jasné. Ale jsou v tom i domácí úkoly. Ten úkol je prakticky na půl hodiny, ale na něm zjistíme, že to neumí, takže se to musí prodloužit procvičováním.“ (maminka 2)

Rodiče mi sdělili čas, který průměrně jejich děti stráví nad domácím úkolem a domácí přípravou. V teoretické části jsem tyto dva termíny oddělovala, i když spolu úzce

souvisí. Situace u respondentů doma je následující: Děti dostanou úkol, doma ho udělají, rodič zjistí, že to dítě nechápe, tudíž si musí zahrát na odpoledního učitele a dítěti učivo znovu vysvětlit. Poté dítě napíše domácí úkol znovu. Maminka 5 zmínila, že syn věnuje domácím úkolům a domácí přípravě více času než dcera. Naopak maminka 6 byla překvapením, protože jejich děti nedostávají domácí úkoly. O důvodech pana učitele se zmíním v dalších otázkách.

Otázka 2: Jak často dostává vaše dítě domácí úkoly?

Maminka 4 má oba syny na prvním stupni. Mladší syn chodí do první třídy a starší syn do páté třídy. Mladší dostává domácí úkoly každý den. U staršího syna zavedla paní učitelka pravidelný systém na domácí úkoly. Dostává úkoly každý den vyjma středy a pátku.

Nejčastěji dostávají děti domácí úkoly z matematiky a češtiny. Tyto domácí úkoly dostávají, aby si procvičily učivo ze školy. Někdo dostává úkoly z češtiny a matematiky každý den, někdo dvakrát až třikrát týdně. Kromě úkolů z matematiky a češtiny, dostávají děti úkoly z vlastivědy, přírodovědy a angličtiny (maximálně dvakrát týdně).

Maminka 3 si dokonce myslí, že by její syn mohl dostávat více domácích úkolů. Její syn dostává přibližně čtyři až pět úkolů týdně. Chlapec má mnoho poruch učení, včetně poruchy pozornosti, a tak mě přístup maminky 3 překvapil. Její syn je teď v 8. třídě, ale maminka 3 má v živé paměti, jaké to bylo na prvním stupni, a proto jsem se rozhodla s ní udělat rozhovor.

Otázka 3: Dostává vaše dítě domácí úkoly na víkend? Když ano, jaké z toho máte pocity? Vadí vám to? Proč?

Děti respondentů většinou nedostávají domácí úkoly na víkendy. Zde se mi potvrdilo to, co jsem zjistila u podobné otázky v rozhovorech s učiteli. Učitelé dávají většinou dětem na víkend volno, ať si užijí čas s rodinou a kamarády, ať si odpočinou. Některé maminky odpověděly, že dostávají občas domácí úkoly na víkend, ale z jejich odpovědi je patrné, že jim to nevadí.

„Sem tam jo. Já to беру jako normální přípravu. Ale já jsem ročník 65, za nás to školství bylo přísnější. Tam nikdo nediskutoval, jestli jsou na víkend domácí úkoly. Prostě škola je tvé zaměstnání. Mně to nepřipadá nenormální.“ (maminka 3)

„Nedostávají. Jen dodělávky. Nebo ten starší dělá čtenářský deník. Bereme to tak, jak to je. Něco se nestihlo, byl k tomu nějaký důvod, je potřeba to dodělat.“ (maminka 4)

„Ano, hodně. My jsme neměli chatu, tak jsme nebyli každý víkend mimo. Takže nám to vlastně nevadilo. Víím, že hodně rodičů si stěžovalo na úkoly obecně, hlavně o víkendu. Ale pro mě to je zpětná vazba, že víím, jak se dítěti daří ve škole.“ (maminka 5)

„Na víkendy úkoly nedostává. No ale my s ní musíme o tom víkendu stejně něco dělat, protože to ze školy neumí tolik, aby nebyla ve stresu.“ (maminka 2)

Maminka 2 si je vědoma, že dcera si v učivu není jistá, a tak je pro ně procvičování o víkendu běžnou aktivitou.

Otázky 4 a 5: jsou zodpovězeny v následující kapitole 7 Vyhodnocení hlavních otázek.

Otázka 6: Pomáhají domácí úkoly vašemu dítěti? Cítí se vaše dítě dobře po vypracování? Je sebejistější v učivu? Baví ho to?

Většina maminek si myslí, že domácí úkoly pomáhají. Děti si procvičí a zautomatizují učivo. Problém vidí převážně v přemlouvání dětí k plnění úkolů, v tom že dítě si nemyslí, že je to k něčemu a pro něj dobré. Děti v tom zkrátka nevidí smysl. V tomto případě bych navrhovala, aby paní učitelky o domácích úkolech a jejich smyslu s žáky více mluvily. Děti potřebují vědět, proč musí věnovat jednu hodinu denně domácím úkolům.

„Našeho chlapce škola nebaví a je mu to tak nějak úplně jedno. Pocit je asi takový: ‚Uff, mám to za sebou!‘. Je to spíše úleva. A jestli je sebejistější ... on má vždy pocit, že to umí, že je ten úkol pro něj zbytečný. Takže sebejistější po vypracování úkolu není.“ (maminka 1)

„Majda se lépe necítí, necítí se motivovaně nebo šťastně. Cítí se tak, že „vopruz“ skončil a má to z krku. Když jí to jde a rychle to udělá, k čemuž občas taky dojde, místo aby

u toho brečela a říkala, že to nejde a že to je strašný, tak se cítí taky občas jako Rambo. To je pak super. To působí dobře, ale nevím, jestli k tomu dochází často.“ (maminka 2)

Otázka 7: Pomáháte svému dítě s domácími úkoly? Jak často? Jak mu pomáháte?

Všechny maminky pomáhají svému dítěti, když si řekne o pomoc, nebo o radu. Většina se snaží nechat děti vypracovat úkol samostatně. Domácí úkoly poté zkontrolují. Některá maminka pomáhá vždy, protože dítě pomoc potřebuje a některá méně. Řídí se potřebou svých dětí. V tomto případě záleží na osobnosti dítěte.

„Každému z nich jsem pomáhala v první třídě. Tam je to zapotřebí. To si myslím, že se to tak říká, že první třída je náročná i pro maminky. Možná to bylo i kvůli tomu, že jim to dá jistotu.“ (maminka 4)

Otázka 8: Z jakého důvodu mu pomáháte?

Ve většině případech rodiče pomáhají, protože jejich děti potřebují pomoc. Děti si o pomoc řeknou sami. Maminka 3 domácí úkoly vždy se synkem kontrolovala a opravovala, protože jí bylo doporučeno, že si chyby musí objasnit hned, aby si je syn nezafixoval špatně. Některé děti vyžadují pomoc a společnost od rodiče, i když zvládnou domácí úkol vypracovat samy bez pomoci.

„Majda je takový závislák. Ta společnost u úkolu jí dodává jistotu, že se může zeptat. Potřebuji dělat i jiné věci. Má i studijní stůl od prarodičů, tam se ale nic neděje, protože sedí v kuchyni, kde se to samozřejmě dělat nemá, protože nemá svůj klid. Ale tam ona chce být. Je ti blíž. Ta samota pokoje ji děsí.“ (maminka 2)

Otázka 9: Hodnotí učitel/ka vašeho dítěte domácí úkoly? Jestli ano, jak?

Paní učitelky většinou nehodnotí domácí úkoly. Nepochybně to tak, že si paní učitelka vybere domácí úkoly a oznámkuje je. Zajímavé je, že u některých žáků se stává, že když domácí úkol nedostanou, tak jim paní učitelka dá pětku do žákovské knížky. V tomto případě by rodiče ocenili, aby se hodnotili pozitivně i žáci, kteří úkoly nosí. Maminka 2 uvádí, že paní učitelka hodnotí domácí úkoly. V tomto případě musí maminka kontrolovat dceři domácí úkoly, protože nechce, aby dostávala z domácích úkolů špatné známky. Domnívám se, že známkování domácích úkolů je demotivující. Děti by neměly být ve stresu, jakou známku dostanou z domácího úkolu, když rodič nemá čas jim ho

zkontrolovat. V takovém případě nejsou domácí úkoly zpětná vazba pro učitele, aby mohl vidět, jak žák vstřebal látku ve škole.

„Paní učitelka známkuje vše. Kdyby ten úkol přinesla do školy a ukázala, jak se to naučila ve škole, tak bude mít problém. Ve škole pracují společně, část to „prozevli“ a vyplňují, co říkají ostatní. Majda se asi nesoustředí. Prostě u tohohle vypne.“ (maminka 2)

Otázka 10: Kde vaše dítě nejčastěji píše domácí úkoly?

Děti píšou domácí úkoly nejčastěji u sebe v pokoji u svého psacího stolu. Některé děti píšou úkoly v kuchyni u jídelního stolu, protože nechtějí být samy v pokoji, nebo protože maminka vaří večeři a může při vaření dítěti poradit. Rodiče si jsou vědomi, že by dítě mělo mít na domácí úkoly klid a psát je u svého pracovního stolu. Jestliže se dítě cítí v pokoji osamocně, je pochopitelné, že maminka nechá dítě psát domácí úkoly v kuchyni, kde se dítě cítí příjemně. Další důvod k psaní úkolů v kuchyni je ten, že děti potřebují pomoc od rodiče, ale rodič musí připravit večeři. A tak se rodič věnuje těmto činnostem zároveň. Jak jsem již zmínila, v tomto případě záleží na osobnosti dítěte. Některé děti může hluk v kuchyni rušit a soustředí se méně. Některé děti si společnost rodiče užívají a nezáleží jim na tom, že na sporáku se vaří těstoviny v hrnci, nebo že maminka krájí brambory.

Otázka 11: V jakou dobu píše vaše dítě domácí úkoly?

U této otázky se maminky shodly, že psát domácí úkoly večer je špatné. Děti jsou unavené a protivné. Snaží se naučit děti, aby si úkoly napsaly hned po škole, před kroužky. Najdou se i výjimky, kdy rodiče píšou domácí úkoly s dětmi večer, protože jsou dlouho v práci.

V teoretické části jsem zmiňovala, že ideální doba na psaní úkolů je 2-3 hodiny po obědě. Děti si po obědě odpočinou a před kroužky si splní domácí úkoly. Časem se ukáže, jestli je dítě více produktivní dopoledne nebo odpoledne. Každý rodič ví, jaká hodinka je pro dítě kritická, kdy je lepší se vyhnout psaní domácích úkolů.

Otázka 12: Zmiňujete před svým dítětem názor na školu, učitele? Nesouhlasíte s domácími úkoly? Nebo souhlasíte s učitelem a věříte mu.

Rodiče si většinou nechávají názor na školu, nebo paní učitelku pro sebe. Snaží se učitelům věřit. Někteří s dětmi sdílí své názory, ale i v tomto případě zastávají názor, že nemohou říct před dětmi všechno. Potěšila mě odpověď maminky 3, která názor na školu se svým synem sdílí. Myslí si, že by rodič měl vyjadřovat i pozitivní názory na školu, když je spokojený.

*„Jo. Já teda nenadávám, ale chválím školu. Ale i kdybych si myslela, že to není ono, tak bych to před ním neříkala. Já paní učitelce věřím a Honza tam je opravdu šťastný.“
(maminka 3)*

„No, tomu se snažím vyhýbat. Nechci zpochybňovat autoritu učitelky. Jen občas řeknu, že je paní učitelka velmi náročná. Majda to po mně občas papouškuje, ale ona jí ráda má.“ (maminka 2)

Otázka 13: Poradíte si doma s úkolem vždy? Nebo se vám stane, že se obracíte na další osoby? Na koho se obracíte?

Většinou si rodiče, kteří mají děti na prvním stupni, s domácími úkoly poradí. Občas se stane, že se obrací na členy rodiny, nebo na jiné rodiče.

Tuto otázku by měl každý učitel položit rodičům a na základě odpovědí vyhodnotit, jestli by mohl udělat něco pro to, aby domácí úkoly mohly děti plnit samy. Výjimku tvoří domácí úkoly, které cílí na komunikaci a spolupráci rodiče a dítěte.

Otázka 14: Vyvolávají u vás doma domácí úkoly někdy negativní emoce (křik, pláč, zoufalství, ...)? Jestli ano, proč?

Zde byla odpověď jednoznačná. Ano, domácí úkoly v rodinách vyvolávají negativní emoce. V každé rodině se podoba negativních emocí liší. Někde je dítě znuděné, nebaví ho to. V mnoha případech jsou děti vzteklé, že musí domácí úkoly dělat. V rodině maminky 2 se negativní emoce projevují jako zoufalství, které občas doplní pláč. Rodiče byli velmi otevření a svěřili se mi, že i oni občas křičí, protože ztratí trpělivost. Zmiňují také, že negativní emoce souvisí s únavou dětí, ale i rodičů. Každý den není dobrá nálada a domácí úkol ji nevylepší.

Názor na online výuku

Maminka 2

„Na to, jak je mladá, tak si nebyla schopná zprovoznit online. No pak se rodiče začali po onlinu dožadovat, protože jsme museli být učitelé na plný úvazek. A začali na ni tlačit. No ale tam se nevysvětlovalo, ale ona je zkoušela z toho, co jsme je naučili. Tím pádem jsem viděla, jak to dítě reaguje a pak člověk vidí, jak to chodí.“

„Ted' během toho covidu docházelo u nás doma k tomu, že jsme plnili to, co se muselo splnit, jako kdyby byli ve škole. A to procvičení, které mi s Majdou doma děláme, na to už nebyl prostor. Paní učitelka neustoupila z množství. Ona má systém a ten systém se jmenuje stránka denně ze všeho, co mělo být ve škole. My jsme jeli stránku denně a z každého předmětu bylo tedy 5 stránek za týden. Prostě bez úlev, předměty jsou čeština, matika, angličtina, prvouka. Jediné, co jim paní učitelka odpustila byly výchovy, které je nejvíce baví. No a jela se fakt stránka denně a je to „brutál“.“

Maminka 3

„Ted' to bylo složitější v době covidu. Já jsem si dělala přípravy a seděla jsem na něm. Spoustu dětí ve třídě, když nejsou cílevědomé, tak tomu uniknou, že se musí soustředit neustále. Kdežto to bylo na nás, abychom jim seděli za krkem. I když ta naše škola byla báječná. Tři až čtyři online výuky denně byla paráda. A v podstatě úplně od začátku. Měli i kontrolu z Ministerstva školství a byli opravdu velmi překvapeni. Paní ředitelka je mladá, má dítě v 8. třídě. A i kolektiv je celkově mladší a jsou pružný. Ta škola je úžasná.“

„Ted' tu online výuku zvládal sám, já mu tedy večer pomáhala. Chodila jsem do práce. Ale i paní učitelka posílala jeden den zadání a později řešení. To nám usnadnilo práci. Ale ta online výuka nebyla přehnaná. Ale měl i ted' ty známky lepší, vydřel to a učitelé byli hodní. Na Honzika byla distanční výuka trochu extrém jo, on není studijní typ. Ale zase kamarádka dítě, od malička studijní typ, tak ten byl jako ryba ve vodě.“

Maminka 4

„Prvních čtrnáct dní ve škole byl chaos během covidu. Je to stará škola. Organizačně to pokulhávalo a já si nastavila vlastní systém, aby kluci něco dělali a nevyšli ze cviku. Hlavně, aby nebyli nervózní z toho, co se dělo. Po 14 dnech u staršího začali

online hodiny, což jsem uvítala, to bylo fajn, bylo to systematické. U mladšího to bylo zase bohužel s jeho paní učitelkou totální chaos, kluk byl nervózní, ona jim dávala příklady, které byly neadekvátní, chtěla po nich věci z paměti. Bohužel to bylo trapné. Ona dokonce i ponižovala děti, které byly slabší, říkala to před ostatními. To bylo hodně špatné. Kluci si na webových stránkách našli úkoly, vyhotovili sami, něco jsme pak vysvětlili. Starší to sám fotil i paní učitelce, ona i poslala zpětnou vazbu a pak to dál rozebírali na online hodinách. U toho mladšího to začalo až druhý měsíc, byla to ztráta času, občas jsem to možná i bojkotovala, že ten čas využijeme jinak. Tam jsem si zvolila svůj systém. Co se týká individualizace výuky, tak u staršího probíhá, u mladšího ne. Tam spoléhá učitelka na rodiče. Nás Eliáš je šikovný. Prostě mi to přišlo ošklivé, jak dávala najevo dětem, co neumí.“

Maminka 5

„Online výuku zvládli na jedničku. Každý je úplně jiný. Dcera si dávala pravidelně budík a splnila si vše do 13:00. Ale syn, když neměl zrovna online výuku, tak si přispal a učil se až od 10 nebo 11 hodin a táhnul si to celý den. Ale výsledky měli oba velmi dobré.“

Maminka 6

„No tak ta naše ... vlastně nic moc. Škola prakticky udělala to, že učitelé se nevrátili do škol, vyučovali asistenti. Takže to byla forma hlídání. Učitelé fungovali tak, že posílali máily s učivem, co se mají děti doma naučit. Ale to bylo všechno. Online výuka byla jen z angličtiny. Měli video konferenci. Tak to byla plnohodnotná výuka, od konce dubna. Ale z ničeho jiného nic.“

„Bylo to náročné pro rodiče. V páté třídě, aby se dítě naučilo samo to, co se má naučit bez výkladu je problematické. Bylo to tak, že jsem se naučila já nebo manžel, a pak jsme to vyučovali my jí. Ale aby to bylo tak, že si dítě vyhledá video na youtube z toho daného předmětu, tématu, naučilo se to, pochopilo, tak to u nás neexistovalo. My jsme to museli nastudovat, naučit jí to a procvičit to s ní. Můj názor je, že si to učitelé dost zjednodušili. Až na konci se scházeli v přírodě, kde je on dvakrát týdně vyučoval. A to byla velká úleva pro nás. Bylo to prakticky celý červen. Sešli se na 1,5 hodiny, udělal jim výklad, pak jim zadal v tuhle chvíli úkoly, co si mají procvičit. A pak se sešli ve středu, kde

mohli říct, že to neumí, nechápou. To bylo na popud rodičů, ty se vzbouřili, že nevidí důvod, proč by učitelé měli být doma, a rodiče, kteří chodí do práce by měli vyučovat děti doma. Na základě toho se k tomu ten náš učitel takhle postavil.“

6.3 Rozhovor s paní učitelkou z Francie

Tento rozhovor s paní učitelkou Isabel byl nestrukturovaný. Měla jsem u sebe otázky pro učitele, ale i pro rodiče, které jsem kladla podle toho, jak se rozhovor vyvíjel. Povídalý jsme si o školním systému v Česku a ve Francii, jak to funguje s domácími úkoly a známkováním v našich zemích.

Paní učitelka Isabel je učitelka německého a francouzského jazyka na základní škole, ale i na gymnáziu. Učí v menším městě, které je blízko města Štrasburk. Učí přibližně 35 let.

Ve Francii není povinnost, aby dítě chodila do školky. Je to dobrovolné rozhodnutí rodičů. První stupeň (Primaire) je pětiletý. Poté druhý stupeň (Collegue). Další stupeň je střední škola, která se dělí na gymnázium (Lycee), nebo školy, kde se studenti vyučují konkrétní profesi. Střední školy jsou na tři roky.

Zadáváte žákům domácí úkoly?

Ano, zadávám žákům z gymnázia domácí úkoly. Jsou to převážně krátké domácí úkoly na 5 – 10 minut. Úkoly zadávám z učebnice, aby si žáci procvičili učivo. Ale na prvním stupni jsou písemné domácí úkoly zakázané. Mnoho učitelů to nerespektuje. Já je dětem na prvním stupni nedávám, protože mají vyučování od 8:00 do 16:00 hodin. A pak není čas dělat doma domácí úkoly. Děti jsou unavené. Problém vidím při nácviku psaní, který se cvičí v první třídě. V tomto případě je to na rodičích, aby odhadli, jestli jejich dítě potřebuje psaní trénovat, nebo ne.

Proč jim domácí úkoly zadáváte? Co si myslíte, že u dětí rozvíjíte, když jim zadáváte domácí úkol?

Je důležité zopakovat si učivo. Jinak se ho žáci nemohou naučit, zapamatovat si ho. Některé domácí úkoly zadávám před učivem, které chci s žáky probrat. Většinou se mají podívat na nějaké video, které připraví žáky na to, co se budeme učit. Je to takový úvod do daného tématu.

Cítí se žáci lépe po vypracování domácích úkolů?

Ano, rozhodně. To je také účelem těch procvičovacích úkolů, že se cítí žáci lépe a proniknou více do dané problematiky. V předmětech jako je matematika, nebo německý jazyk je procvičování velmi důležité.

Jak často zadáváte domácí úkoly? Je v tom určitá pravidelnost?

Z německého jazyka dostávají žáci přibližně dvakrát až třikrát týdně. Z ostatních předmětů je to podobné, z každého předmětu dvakrát až třikrát týdně mají žáci domácí úkoly.

Dostávají vaši žáci domácí úkoly na víkend?

Ano. Je to dobré, protože si trochu připomenou to, co probírají ve škole. Když jim domácí úkol nedám, tak se na to sami od sebe nepodívají. Ale jak jsem řekla, dávám jim krátké domácí úkoly.

Sdělujete žákům cíl domácího úkolu? Aby věděli, proč je dobré domácí úkol udělat?

Ano, na začátku školního roku jim vysvětlím, proč jim domácí úkoly budu dávat. Ale přes rok už s nimi o tom nediskutuji.

Které typy úkolů žáky baví nejvíce?

(Smích) Ty, co mají rychle hotové. Žádné dlouhé psaní, spíše kroužkování odpovědí. Mají rádi ty úkoly, které jsou rychle hotové. Ale samozřejmě mají rádi i netradiční úkoly, které nejsou jen o psaní, ale o prožívání.

Gradujete domácí úkoly? Dáváte někdy žákům možnost vybrat si úkoly různé náročnosti?

Téměř nikdy. Pro děti, které mají poruchu učení ano. Ale většinou mají všichni stejný úkol.

Hodnotíte domácí úkoly?

Někdy ano. Jednou za trimestr. Ve Francii máme školní rok rozdělený na trimestry. Od září do konce listopadu je první trimestr. Druhý trimestr je od prosince do půlky března. A třetí trimestr je od půlky března do 4. července. Poté mají děti dva měsíce

prázdniny. Na konci každého trimestru dostanou žáci vysvědčení. Je to trochu náročné, protože žáci musí dostávat mnoho známek. Hodnotící škála je ve Francii na prvním stupni A, B, C, D. Na dalších stupních dostávají žáci známky od 0 do 20. Nejlepší známku, kterou může žák dostat je 20.

Co děláte s dětmi, které nenesí domácí úkoly opakovaně?

Úkoly si zkontroluji. Kdo nemá domácí úkol, tak si poznamenám a má možnost ho udělat do příště. Když to neudělá i příště, tak dostane poslední šanci. Když ani příště, tak dostane ještě extra domácí úkol. No a když ani tohle nesplní, tak dostane D nebo 0. Poté se to samozřejmě promítne do vysvědčení.

Vedete s žáky občas diskusi o domácím úkolu? Jestli byl domácí úkol snadný?

Ano, ptám se jich, jak to šlo. Poté u opravování si rozebíráme chyby.

Myslíte si, že jsou děti dostatečně motivované, aby plnily domácí úkoly? S čím jejich motivace souvisí?

Plnění úkolů jim usnadní plnění testů a zkoušek. Domácí úkoly jim pomáhají vylepšovat známky. Ale jiná motivace tam bohužel není. Je to tak, že oni ví, že testy jsou podobné domácím úkolům. Takže když budou dělat domácí úkoly, tak se jim povede lépe test, z kterého dostanou lepší známku.

Plní lépe domácí úkoly dívky nebo chlapci? Čím to může být?

Dívky jsou lepší. Jsou pilnější.

Souhlasíte s tím, že rodiče pomáhají svým dětem s domácími úkoly?

Je lepší, když žáci vypracují domácí úkol sami. Nezlobím se, když mají žáci v domácím úkolu chyby. Když potřebuji domácí úkol oznámkovat, tak je to k ničemu, když ho rodiče udělají za své děti. Na druhou stranu je dobré, když žáci nerozumí domácímu úkolu, že se zeptají rodičů.

Mají rodiče dětí problém s úkoly? Pokud ano, kdy, s jakými typy úkolů, a proč?

Já osobně ne. Ale když se uzavřely školy při zamezení šíření COVID-19, tak byli rodiče zoufalí. Nevěděli, jak učit děti doma, jak zvládnout množství práce, kterou žáci musí udělat.

Připravila jste rodiče předem na domácí úkoly?

Na prvním stupni s rodiči hovořím o důležitosti domácích úkolů. Na druhém stupni se musí žáci naučit, co je pro ně dobré.

Jak plnili žáci zadávané úkoly, týdenní plán v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci COVID-19?

Žádná online výuka neprobíhala. Jednou týdně jsem poslala úkoly. Měla jsem formulář na otázky, které studenti kladli. Poté jsem je hromadně zodpovídala v jiném dokumentu. Komunikace probíhala především přes e-mail. Vždy jsem se snažila být dostupná, měli možnost mě kontaktovat. Ale motivace po třech týdnech ubývala. Po velikonočních prázdninách mi přicházelo méně a méně úkolů.

Jakým způsobem reagovali rodiče na online výuku?

Snažili se. Co jiného jim zbylo. Na druhém stupni jsem to řešit nemusela s rodiči vůbec. Tam to mají plně v rukou žáci. Ale nejhorší bylo pro všechny žáky si rozvrhnout práci. A stěžovali si na množství.

Po rozhovoru mi paní učitelka Isabel řekla, že jí přijde, že se v Čechách snažíme výuku a úkoly individualizovat více než ve Francii. Také se jí líbí, že na prvním stupni nemají žáci odpolední vyučování, protože pro malé děti je odpolední výuka velmi náročná. Nejčastější účel domácích úkolů je procvičování učiva z vyučování. Je důležité připravit žáky na testy a zkoušení, aby dostali dobré známky. Tudiž i ve Francii jsou známky velmi vžitá a požaduje se od žáků, aby podávali vysoké výkony. Když jsem se zmínila o slovním hodnocení, tak říkala, že to zní dobře, ale ve Francii to není obvyklé, že by se žákům poskytovala tak velká zpětná vazba, i když užitečná.

Po dobu uzavření škol museli žáci projevit samostatnost a disciplínu při plnění svých školních povinností. Většinou se v České republice podařilo rychle zareagovat a

učitelé se snažili ulehčit rodičům, kteří se stali učiteli na plný úvazek. Téměř všichni spustili online výuku a byli s dětmi v kontaktu několik hodin dopoledne, alespoň dvakrát v týdnu. Paní učitelka Isabel říkala, že takový přístup na jejich školách nebyl. Většinou se komunikovalo prostřednictvím e-mailu nebo školních stránek.

Je vždy dobré se rozhlédnout okolo sebe a zajímat se, jak se co dělá v zahraničí. Za prvé se můžeme dozvědět nové informace a metody, které zahraniční školy aplikují. Za druhé si můžeme uvědomit, že i když se nám zdá, že se dějí změny v našem školství pomalu, tak to může být jen náš pocit. Díky tomuto rozhovoru vidím, že se učitelé v Čechách snaží inovovat a brát ohled na individuální potřeby dětí. Snažíme se zohledňovat cíle jak vyučovacích hodin, tak domácích úkolů. Nemohu říci, jestli je to dobře, že na prvním stupni žáci ve Francii nemají domácí úkoly. Domnívám se, že co se naučí děti na prvním stupni, poté lépe uplatní v dalším studiu. Proto bych domácí

7 Vyhodnocení hlavních otázek

V předchozí kapitole jsem třídila odpovědi od respondentů, kteří mi zodpovídali tazatelské otázky. Otázky jsem sestavila po prostudování literatury, kterou uvádím v seznamu literatury. Tato kapitola odpovídá na hlavní otázky výzkumu. Rozhovory s rodiči směřovaly k získání odpovědi na otázku, jaký postoj mají rodiče k domácím úkolům. Na druhé straně mě zajímalo, s jakým účelem zadávají učitelé domácí úkoly. Nesmím opomenout zmínit, že výsledky výzkumu této diplomové práce nemohou být dostačující k tomu, aby se z nich vyvodily komplexní závěry. K tomu, abych mohla vyvodit všeobecně platné závěry, bych potřebovala více respondentů. Domnívám se, že jsem ale získala potřebné informace pro náhled do této problematiky, které mohou přimět k zamyšlení nad domácími úkoly. Jako první odpovím na otázku, zda rodiče domácí úkoly uznávají, nebo by byli raději, kdyby je jejich děti nedostávaly.

K získání odpovědí od respondentů mi posloužily tyto dvě otázky:

Otázka 4: Co si myslíte o domácích úkolech?

Všechny maminky se shodly, že považují domácí úkoly za opodstatněné. Domácí úkoly jsou dobré, aby si jejich děti procvičily učivo. Dále zmiňují, že je to pro ně, ale i pro učitele, zpětná vazba, jak se jejich dítěti ve škole daří. Maminka 6 si myslí, že by úkoly děti dostávat měly, i když konkrétně oni sami je nedostávají. Na druhou stranu věří panu učiteli a jeho názor respektuje, protože její dcera nemá problémy ve škole a učí se dobře.

„No, já si částečně myslím, že by být měly. To dítě je trošičku nuceno se připravovat, ne moc, ale trošku by mělo být. Naše děti se připravují, ale není to ve formě domácích úkolů. Náš pan učitel razí teorii, že domácí úkoly jsou o ničem, protože všechny děti dělají to stejné, kdežto ve skutečnosti by se měly připravovat na to, čemu nerozuměly a na to se soustředit doma. A ne ho dělat, i když vědí, že jsou v tom dobrý. Tak proto je nedává. A chce po nich, aby se samy zaměřily na to, co nezvládají. Referát možná, na přírodopis, vlastivědu. Ale to je jednou za měsíc. Až v páté třídě.“ (maminka 6)

Otázka 5: Jaké úkoly mají podle vás smysl? Jaké úkoly vám vadí? Proč?

Maminky se většinou shodly, že domácí úkoly z matematiky a z češtiny mají smysl. Na těchto úkolech si jejich děti procvičí učivo, zjistí, jestli učivo zvládají nebo ne. Hlavní

funkci úkolů vidí v procvičování učiva. Některé děti nebaví úkoly, při kterých vypisují do sešitu poznámky z učebnice. Další účel úkolu je dodělávání učiva, které se nestihlo probrat ve škole. S takovým úkolem nesouhlasím, protože na prvním stupni je potom na rodiči, aby se stal odpoledním učitelem a s dítětem probral učivo, které si mělo dítě osvojit ve škole. Rodiče by ocenili, kdyby děti dostávaly domácí úkoly, při kterých pracují samostatně, musí přemýšlet, vyhledávají informace z různých zdrojů, učí se porozumění textu. Některé rodiče zaměstnávají projekty, které dítě dostane udělat za domácí úkol. Maminky jsou rády, když dítě dělá domácí úkol s chutí. Většinou jsou to úkoly, které vychází ze zájmu a dispozic dětí. Když dítě není kreativní a kreslení ho nebaví, tak jsou pro něj tyto úkoly za trest.

Zajímavý názor má maminka 2, která nemá problém s domácími úkoly, ale s celkovým přístupem paní učitelky.

„Jako přetížení domácími úkoly nejsme, ale jsme přetížení tou látkou. Já bych řekla, že ty naše úkoly jsou stejné činnosti, to, co dělají ve škole, tak dělají i doma. Nějaké dítě to má opravdu rychle a ovládá to, nebo se na tom přijde, že to neovládají. Ale není to signál pro učitelku, aby to s nimi více procvičila, ale je to pokyn pro rodiče, aby fakt s dítětem makal doma.“ (maminka 2)

Rodiče zastávají všeobecný názor, že domácí úkoly jsou odůvodnitelné. Někteří rodiče jsou toho názoru, že domácí úkoly dostávali žáci vždy, tak není důvod to měnit. Napsat domácí úkol a připravit se do školy je žákova povinnost, je to jeho práce. Významný důvod domácích úkolů je, že slouží k zopakování učiva. Dále jako zpětná vazba pro učitele, žáka a rodiče. Žádný z rodičů nemá problém s množstvím, které paní učitelky zadávají. Rodiče se snaží učitelům věřit a nepodrývají autoritu učitele.

Při rozhovorech s učiteli jsem se snažila zjistit, jestli se jim někdy stalo, že mají rodiče problém s domácími úkoly. Ani jedna paní učitelka se nedostala do situace, že by musela s rodiči řešit, jestli jsou domácí úkoly potřebné nebo ne. Všechny souhlasí, že je velmi důležité s rodiči komunikovat a dát jim najevo, že jsou partneři. Partneři, kteří jsou součástí školního života.

Druhá výzkumná otázka odkrývá problematiku, která je spojena s účelem zadávaného domácího úkolu. K získání odpovědi od respondentů mi posloužily tyto dvě otázky:

Otázka 2: Proč jim domácí úkoly zadáváte? (Co si myslíte, že u dětí rozvíjíte, když jim zadáváte domácí úkoly?)

Nejčastější odpověď paní učitelek byla, že u žáků rozvíjejí samostatnost a zodpovědnost. Další benefity jsou, že si žák dokáže zorganizovat práci, má nějaké povinnosti. V první otázce paní učitelky zmiňovaly, že důvod k domácím úkolům je takový, že si žáci procvičí učivo, které probrali ve škole.

„Myslím si, že v mladších třídách, například v 1. a 2. třídě, je to naprosto nezbytné, protože ten čas strávený ve škole nestačí k tomu, aby četli a psali, ale že si musí i doma procvičovat, aby si to zafixovali. Potom u starších dětí je to o tom, že u referátů to může rozvíjet samostatnou práci, organizace práce, zodpovědnost za svou práci.“
(paní učitelka 1)

Otázka 3: Jak často zadáváte domácí úkoly? Je v tom určitá pravidelnost?

Ani jedna z paní učitelek nedává domácí úkoly každý den. Většinou je dávají dvakrát až třikrát týdně. Žádná z nich nedává úkoly pravidelně v určitý den. Většinou to vychází z potřeb žáků, z toho, co stihli probrat v hodině, jak žáci učivo v hodině pochopili. Tato otázka potvrzuje, že paní učitelky nedávají domácí úkoly bez cíle, jen z důvodu, že žáci domácí úkol dostat musí. Paní učitelky se rozhodují podle potřeb žáků, jestli si učivo potřebují procvičit.

„U těch starších, tam obzvlášť, když budou přecházet na druhý stupeň. Spíš se jich ptám, jestli si to potřebují procvičit, chci vědět zpětnou vazbu. Dám na jejich pocit, jak moc si myslí, že to umí, jak si v tom učivu věří, a poté se rozmýšlím, jestli jim dám domácí práce.“ (paní učitelka 2)

Přišlo mi zajímavé, že paní učitelka 2 dá na zpětnou vazbu žáků. Myslím si, že je důležité vybudovat u žáků schopnost zhodnotit, jak jsou si v daném učivu jistí. Někdy žáci tvrdí, že vše umí, protože nechtějí dostat domácí úkol.

U paní učitelky 4 jsem vycítila konflikt s paní ředitelkou. Paní ředitelka nastavila, že domácí úkoly být musí a paní učitelka by nejraději úkoly nedávala. V tomto případě se obávám, jestli si je při zadávání úkolu paní učitelka vědoma jeho účelu.

Paní učitelka 5 uvedla, že se opravdu řídí potřebou svých žáků. Mají období, kdy nedostávají domácí úkoly vůbec, ale na druhou stranu přijde období, kdy je učivo náročnější, je potřeba ho procvičit, a tak dostávají domácí úkoly každý den.

Po zhodnocení výzkumných otázek mohu odpovědět, že učitelé se domnívají, že domácí úkoly jsou pro žáky důležité. Ve většině případů zadávají domácí úkoly s promyšleným cílem. Převážně je cílem procvičit a zopakovat učivo z vyučování. Paní učitelky vědí, že žáci při plnění domácích úkolů prokazují samostatnost, odpovědnost, schopnost plánovat a rozvrhnout si vlastní čas. Pozitivním zjištěním je, že dotazované paní učitelky nedávají žákům domácí úkoly bez promyšlení. Minimálně se zamyslí na tím, jestli si žáci učivo procvičit potřebují.

Paní učitelky mi odpověděly, které domácí úkoly žáky nejvíce baví. Jsou to netradiční domácí úkoly. Netradičními domácími úkoly mají na mysli pokusy, křížovky, pozorování jevů v přírodě apod. Nicméně tyto domácí úkoly nezadávají paní učitelky často, spíše výjimečně. Domnívám se, že je to z časové náročnosti úkolů. Nejčastěji dostávají žáci domácí úkoly z matematiky a českého jazyka, tudíž je časově náročné vymyslet domácí úkol z těchto předmětů tak, aby byl netradiční. Zpravidla jsou tyto domácí úkoly cvičení z učebnice, nebo z pracovního sešitu. Pro žáky nejsou tyto domácí úkoly příliš atraktivní. Pokud se pokusí učitelé občas vymyslet i netradiční domácí úkol v matematice a českém jazyce, tak si myslím, že žáci budou domácí úkoly z těchto předmětů plnit s větší chutí.

Závěr

V teoretické části jsem se zabývala problematikou domácích úkolů. Z různých definic, které jsem uvedla v teoretické části mohu říci, že domácí úkol mají žáci vypracovat v mimoškolních hodinách. Při vykonávání si mají osvojovat, rozšiřovat, upevňovat a opakovat vědomosti, které získaly ve škole. Účelem domácího úkolu není jen procvičení, ale i aplikace učiva a motivace na následující vyučování. Další funkce jsou komunikační a informační. Coopera (2007) klasifikuje domácí úkoly podle množství, obtížnosti, oblasti, účelu, stupně individualizace a výběru žáka, dlouhodobosti a sociálního kontextu. Domácí úkoly mají mnoho pozitiv. Žák si osvojí pracovní rituály a povinnosti. Dokáže si lépe zorganizovat čas a je zodpovědný za vlastní učení. V experimentální studii Coopera se prokázalo, že studenti, kteří plnili domácí úkoly, získali vyšší bodové skóre při testování o 73 %, než studenti, kteří domácí úkoly nedělali. Nelze opomenout i negativní následky, které se s domácími úkoly mohou objevit. Když je množství úkolů neúměrné, tak může dítě ztratit zájem o učení, může být jak psychicky tak fyzicky unavené. Nebo jsou-li domácí úkoly stále stejného typu, tak může dojít k tomu, že dítě ztratí svou přirozenou zvědavost. Domácí úkoly mohou doprovázet negativní emoce (pláč, křik, zoufalství), které mohou doma vytvořit nepříjemnou atmosféru. Domnívám se, že negativním stránkám domácích úkolů se mohou učitelé snadno vyhnout pravidelnou a otevřenou komunikací s rodiči a žáky. Právě komunikace a spolupráce vytváří partnerský vztah, který je žádaný při vzdělávání a vychovávání dítěte. Doma na dítě může působit mnoho vlivů, které ovlivňují vypracování domácího úkolu. Faktory, které ovlivňují vypracování domácích úkolů, jsou čas, kvalita přípravy, pracovní podmínky, pomoc rodičů a osobnost dítěte. Nejdůležitějším činitelem při vzdělávání je motivace. Při vymýšlení domácích úkolů by měl učitel podporovat vnitřní motivaci žáků. Největší odměnou pro rodiče a učitele by mělo být, když dítě chce uspokojit svou zvědavost a má zájem o probírané téma. Myslím si, že učitel může povzbudit zájem žáka tím, že mu dá možnost si vybrat domácí úkol. V závěru teoretické části se zabývám hodnocením domácích úkolů. Žádný právní předpis neupravuje zadávání, hodnocení a klasifikaci domácích úkolů. Školy si rozhodují o způsobech hodnocení a získávání podkladů pro hodnocení, počínaje domácími úkoly.

Jako hodnotící nástroj bych doporučila slovní hodnocení, které poskytne žákovi větší zpětnou vazbu než známka.

Praktická část diplomové práce obsahuje rozhovory s rodiči a učiteli. Na základě komparace rozhovorů shledávají rodiče domácí úkoly užitečnými. Žádný z dotazovaných rodičů nepocituje, že by jejich děti dostávaly přehnané množství domácích úkolů. Většina rodičů pozoruje, že domácí úkoly rozvíjejí u dětí samostatnost a odpovědnost za jejich učení. Dále uvádí, že pomocí domácích úkolů si děti procvičí učivo, které probraly ve škole. Rodiče považují domácí úkol za ukazatel zpětné vazby, jak se jejich dětem daří ve škol a jak zvládají učení. V rozhovorech uvádějí, že se občas s domácími úkoly objeví negativní emoce, které mohou být ovlivněné osobností dítěte, momentální náladou rodičů i dítěte a obsahem domácího úkolu.

Druhá výzkumná otázka směřovala na učitelé, s jakým účelem zadávají domácí úkoly. Dotazovaní učitelé ve většině případů zadávají domácí úkoly za účelem procvičení učiva. Dále zadávají dlouhodobé domácí úkoly, například referáty. U dlouhodobých úkolů bylo zjištěno, že si většina učitelů neuvědomuje benefity těchto úkolů, při kterých žáci uplatňují schopnosti plánování, rozvržení si jednotlivých úkolů a třídění informací z různých zdrojů. Žádný z dotazovaných učitelů nevedl s rodiči spory ohledně domácích úkolů.

Zjištění, jak se školy dokázaly vypořádat s online výukou, která probíhala v druhém pololetí ve školním roce 2019/2020, jsou pozitivní. Školy respondentů zavedly online výuku, která ulevila rodičům od vyučování svých dětí doma. Většina rodičů byla spokojena s podobou online výuky. Učitelé komunikovali s rodiči a žáky přes e-mail, třídní stránky, Skype, Google Meet.

Ve Francii se testuje od roku 2017 nový program, který zakazuje učitelům zadávat písemné domácí úkoly žákům prvního stupně. Tento program navrhl francouzský ministr školství Jean-Michel Blanquer vzhledem k délce výuky a přetěžování žáků. Napadá mě otázka, jak se s domácími úkoly vypořádají žáci druhého stupně, kteří nebudou zvyklí si udělat odpoledne čas na plnění domácích úkolů. Zatím není známa žádná studie, která by zhodnotila, jaká pozitiva a negativa tento zákon přinesl.

Domnívám se, že by bylo přínosné zrealizovat rozhovory s učiteli z různých evropských zemí a výsledky poté porovnat. Dále se zaměřit na konkrétní domácí úkoly a provést jejich analýzu.

Po rozhovorech s rodiči a učiteli jsem se mohla utvrdit v důležitosti stanovování cílů u domácích úkolů a zároveň, jak snadno učitel tihne ke stereotypům ohledně domácích úkolů. Je-li jasně stanovený cíl, pak je zadávání domácích úkolů přínosné, a pro žáka to může mít velice pozitivní význam.

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura

COOPER, Harris. The battle over homework: common ground for administrators, teachers, and parents. Vyd. 3. Thousand Oaks: Corwin Press, 2007. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 1-4129-3713-2.

FRANCLOVÁ, Marta. Zahájení školní docházky. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4463-6.

FRYJAUFOVÁ, Eva, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. Naučte své dítě efektivnímu učení: jak pomáhat dětem se školou. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2006. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1481-0.

HELMS, Wilfried, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. Lépe motivovat - méně se rozčilovat: jak pomáhat dětem se školou. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 1996. Učení v pohodě. ISBN 80-717-8087-1.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Hodnocení žáků*. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-28-34-6.

KOMENSKÝ, Jan Amos a Jaromír KOPECKÝ. *Vybrané spisy Jana Amose Komenského*. 1. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960, 487 s.

KREISLOVÁ, Zdenka. Krok za krokem 1. třídou: školní zralost, spolupráce s rodiči, učíme se číst a psát, nápady pro celý rok. Praha. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2038-8.

KYRIACOU, Chris, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování. Vyd. 4. Praha: Portál, 2012. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-262-0052-9.

MAŇÁK, Josef. Problém domácích úkolů na základní škole. 1. Vyd. V Brně: Masarykova univerzita, 1992, 157 s. ISBN 80-210-0388-X.

OPRAVILOVÁ, Eva. Předškolní pedagogika. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

RABUŠICOVÁ, Milada. Škola a (versus) rodina. V Brně: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

ŠRÁMKOVÁ, Martina, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. Rukověť rodiče malého školáka: školní zralost, spolupráce s rodiči, učíme se číst a psát, nápady pro celý rok. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Albatros, 2005. Albatros Plus. ISBN 80-000-1491-2.

ŠULOVÁ, Lenka, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka: školní zralost, spolupráce s rodiči, učíme se číst a psát, nápady pro celý rok. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Albatros Plus. ISBN 978-80-7478-542-9.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. Pedagogika pro učitele: školní zralost, spolupráce s rodiči, učíme se číst a psát, nápady pro celý rok. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

Internetové zdroje

COOPER, Harris a Russell GERSTEN. Homework Tips for parents. .S. Department of Education, Office of Intergovernmental and Interagency Affairs, Educational Partnerships and Family Involvement Unit, Homework Tips for Parents, Washington, D.C., 2003. , 10. DOI: <https://www2.ed.gov/parents/academic/involve/homework/homeworktips.pdf>.

Extensiveness of Homework. DOI: <https://education.stateuniversity.com/pages/2051/Homework.html>.

MINKE, Tammi A. Types of Homework and Their Effect on Student Achievement. Minke, Tammi A., "Types of Homework and Their Effect on Student Achievement" (2017). Culminating Projects in Teacher Development. 24. , 44. DOI: <https://www2.ed.gov/parents/academic/involve/homework/homeworktips.pdf>.

OECD (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>. DOI: https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2019_f8d7880d-en#page446

Service Public [online]. [cit. 2020-07-23]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F21842>

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Klasifikace domácích úkolů	11
Tabulka 2 – Pozitiva a negativa domácích úkolů	19
Tabulka 3 - Pohlaví dětí	53
Tabulka 4 - Průměrná doba, kterou se věnují děti domácím úkolům.....	53

Seznam příloh

Příloha 1 – Stanovení učebního stylu

Příloha 2 – Školní řád ZŠ Hanspaulka

Příloha 3 – Přepisy rozhovorů - učitelé

Příloha 4 – Přepisy rozhovorů – rodiče

Příloha č. 1: Stanovení učebního stylu

Tímto testem může žák objevit svůj „učební styl“. Žák dosáhne při tomto testu rozdílných výsledků, protože má různě vyvinuté smysly. Jestliže zjistí, že má lepší výsledky při zrakovém vnímání předmětů, nebo při jejich ohmatání, bude vědět, že si musí jakýkoliv text nejprve představit v podobě obrázků, aby ho lépe pochopil. Případně musí vůči textu něco cítit, aby si ho dobře zapamatoval (hněv, radost, zvědavost, smutek, ztotožnit se s jednající osobou apod.).

Žák může zjistit, kolik si zapamatuje, jestliže bude jen:	K tomu potřebuje:
číst (zjišťuje, jaká je jeho schopnost vnímat čtením)	deset kartiček, tužku a seznam deseti podstatných jmen
naslouchat (zjišťuje, jaká je k předčítání jeho schopnost vnímat sluchem)	seznam deseti slov
pozorovat (zjišťuje, jaká je jeho schopnost vnímat zrakově uložených předmětů v krabici)	deset různých předmětů
hmatat (zjišťuje, jaká je jeho schopnost vnímat hmatem se zavázanýma očima)	deset různých předmětů a šátek
kombinovat všechny tyto způsoby podle vlastních potřeb (zjišťuje, jaká je jeho schopnost vnímat více smyslů současně)	všechny výše uvedené pomůcky

Slova ke čtení a poslechu a předměty k pozorování a hmatání musejí být různé, aby nedošlo k opakování. Pro testování jednoho žáka je tedy zapotřebí 20 různých slov a 20 různých předmětů. Měly by to být věci známé a běžně používané, například vidlička, kolíček na prádlo, sklenička, žalud, knoflík atd.

Při ohmatávání předmětů se může stát, že žák některý předmět nepozná zcela přesně. Pak stačí říci „něco měkkého“ místo „vata“.

K testování je potřeba partnera-spolužáka, který bude s testovaným žákem test provádět. Zatímco testující žák ukazuje kartičky se slovy nebo jmenuje jednotlivá slova anebo ukazuje předměty, testovaný žák mlčí. V žádném případě nesmí slova říkat nahlas.

Příklad: Test vnímání čtením

Na deset kartiček napíšeme čitelnými tiskacími písmeny jedno slovo, například „slon“.

Každou kartičku pak ukážeme vždy na dvě vteřiny. Při předvádění je však musíme ukládat tak, aby žák neviděl na karty, které teprve přijdou na řadu.

Na závěr budeme po dobu dvaceti sekund budeme dávat jednoduché početní příklady (například $2+3$, 4×5), abychom odvrátili žakovu pozornost.

Po uplynutí této doby má žák 20 sekund na to, aby vyjmenoval všechna slova, která si zapamatoval. Slova zapíšeme a sečteme správné odpovědi.

Ostatní testy probíhají podobně. U každého testu postupujeme podle bod 3. a 4. bodu. U testu vnímání sluchem přečteme každé dvě sekundy jedno slovo. U zrakového testu vnímání ukážeme na dvě sekundy jeden předmět. Potom jej uložíme zpět do krabice tak, aby ho žák neviděl. U testu hmatového vnímání zavážeme žákovi oči a dáme mu vždy na dvě sekundy do ruky jeden předmět, aby ho mohl ohmatat. Předměty podáváme plynule jeden po druhém (Helms, 1996, s. 97-99).

Příloha č. 2: Školní řád ZŠ Hanspaulka

Vybrané části, které souvisejí s hodnocením a domácí přípravou.

Obecné zásady

Při hodnocení a při průběžné i celkové klasifikaci pedagogický pracovník (dále jen učitel) uplatňuje přiměřenou náročnost a pedagogický takt vůči žákovi. Při celkové klasifikaci přihlíží učitel k věkovým zvláštěm žáka i k tomu, že žák mohl v průběhu klasifikačního období zakolísat v učebních výkonech pro určitou indispozici.

Pro potřeby klasifikace se předměty dělí do tří skupin – předměty s převahou teoretického zaměření, předměty s převahou praktických činností a předměty s převahou výchovného a uměleckého odborného zaměření. Kritéria pro jednotlivé klasifikační stupně jsou formulovány především pro celkovou klasifikaci. Učitel však nepřeceňuje žádné z uvedených kritérií, posuzuje žákovy výkony komplexně, v souladu se specifiky předmětu.

Získávání podkladů pro hodnocení a klasifikaci

Podklady pro hodnocení a klasifikaci výchovně vzdělávacích výsledků a chování žáka získává učitel zejména těmito metodami, formami a prostředky:

- soustavným diagnostickým pozorováním žáka,
- soustavným sledováním výkonů žáka a jeho připravenosti na vyučování,
- různými druhy zkoušek (písemné, ústní, grafické, praktické, pohybové), didaktickými testy,
- kontrolními písemnými pracemi a praktickými zkouškami,
- analýzou výsledků činnosti žáka, jeho aktivitou v hodinách,
- konzultacemi s ostatními učiteli a podle potřeby i s pracovníky pedagogicko- psychologických poraden a zdravotnických služeb, zejména u žáka s trvalejšími psychickými a zdravotními potížemi a poruchami,
- analýzou skupinové práce,
- sebehodnocením žáka,
- domácími úkoly.

Klasifikace ve vyučovacích předmětech s převahou teoretického zaměření

Převahu teoretického zaměření mají předměty jazykové, společenskovední a přírodovědné a matematika. Při klasifikaci výsledků v těchto vyučovacích předmětech vychází vyučující z požadavku rámcového a školního vzdělávacího programu. Při klasifikaci sleduje zejména:

- ucelenost, přesnost a trvalost osvojení požadovaných poznatků, faktů, pojmů, definic, zákonitostí a vztahů,
- kvalitu a rozsah získaných dovedností vykonávat požadované intelektuální a motorické činnosti,
- schopnost uplatňovat osvojené poznatky a dovednosti při řešení teoretických a praktických úkolů, při výkladu a hodnocení společenských a přírodních jevů a zákonitostí,
- kvalitu myšlení, především jeho logiku, samostatnost a tvořivost,
- aktivitu v přístupu k činnostem, zájem o ně a vztah k nim,
- přesnost, výstižnost a odbornou i jazykovou správnost ústního a písemného projevu,
- kvalita výsledků činností,
- osvojení účinných metod samostatného studia,
- soustavnost v domácí přípravě.²

² Základní škola Hanspaulka: Školní řád [online]. [cit. 2020-07-22]. Dostupné z: <https://www.zshanspaulka.cz/index2.htm>

Příloha č. 3: Přepisy rozhovorů - učitelé

ROZHOVOR 1

Žena

Věk: do 30 let

Délka učitelské praxe: 5 let, třídí ve 4. třídě, ZŠ v Praze

Zadáváte žákům domácí úkoly?

Někdy ano. Ve většině případů ano, většinou to máme tak, že jednou nebo dvakrát týdně mají úkol z češtiny a z matematiky. A když dávám nějaký delší úkol, tak ho zadávám na delší dobu, například z vlastivědy mají referáty, tak to vědí dva týdny dopředu, aby si to stihli připravit.

Proč jim domácí úkoly zadáváte? Co si myslíte, že u dětí rozvíjíte, když jim zadáváte domácí úkoly?

Myslím si, že v mladších třídách, například v 1. a 2. třídě je to naprosto nezbytné, protože ten čas strávený ve škole nestačí k tomu, aby četly a psaly, ale že si musí i doma procvičovat, aby si to zafixovaly. Potom u starších dětí je to o tom, že u referátů to může rozvíjet samostatnou práci, organizace práce, zodpovědnost za svou práci.

Jak často zadáváte domácí úkoly? Je v tom určitá pravidelnost?

Úkoly zadávám 2x až 3x týdně. Nedávám je každý den, nedávám úkoly tím stylem, že jsme udělali tohle cvičení a teď druhé cvičení udělejte za domácí úkol. Většinou se snažím, aby když už ten domácí úkol dám, tak aby to mělo nějakou návaznost, nebo aby si něco žáci procvičili, co jsme dělali. Ne jen, aby to byla výplň na doma.

Pravidelnost není špatná, navyknou si, že mají 2x až 3x týdně něco doma udělat. Na druhou stranu si nemyslím, že budu schválně vymýšlet domácí úkol, že ještě ten týden nebyl třetí domácí úkol, abychom splnili tu týdenní kvótu. Myslím si, že to není nutné.

Dáváte domácí úkoly na víkend?

Ne. Přijde mi, že ty víkendy, že od pondělí do pátku se mají připravovat, ale ten víkend by měl být strávený v rodině. Jediné co, tak když mají písemku v pondělí, tak ta příprava na ni. Ale to neberu jako domácí úkoly.

Dostávají vaši žáci dlouhodobé domácí úkoly (projekty)?

Jo, to děláme, například na vlastivědu, přírodovědu. Kde se to dá nějak hezky zpracovat. Tak mají dvou týdnů někdy tři týdnů čas na to, aby zpracovali projekt. Někdy je to dané tak, že mají daný dopředu termín, jsou po dvojicích a každý má nějaké datum, kdy mají odevzdat úkol. Někdo na to má méně času v tomto případě, ale žáci se mezi sebou dohodnou.

Žáci se učí samostatnosti při těchto projektech, nějaká zodpovědnost, že musí něco udělat. U dlouhodobých se rozvíjí i sami, poznat sami mnoho věcí, doučit se, co je zajímavé, pracují na tom delší dobu a mají delší čas do učiva-tématu proniknout. Než když jen něco povrchově vyplňují a zpracovávají. Pak je otázka, když to někdo vytvoří během odpoledne, tak se tyto cíle mívají účinkem.

Které typy úkolů žáky baví nejvíce?

Záleží na typu dítěte. Vím o spoustě dětí, kteří mají rádi doplňovačky, vyplňovací cvičení, hlavně v češtině. Což já jsem osobně nikdy ráda neměla, ale mám takové holčičky, které to mají rády. Hodně jsou oblíbené referáty, kdy se na ně děti ptají, kdy bude další referát. To je velmi oblíbený úkol. Teď naposledy jsme měli téma Kraje ČR, tak každý zpracoval nějaký kraj a to je hodně bavilo. Úkoly z matematiky nejsou moc oblíbené, tak jsem se nesešla s úspěchem.

Vaše třída se učí podle Hejného matematiky. Myslíte si, že je to tím, že se nad tím děti musí doma zamýšlet, že to není hned jasné? Když porovnáme klasický úkol z matematiky, například počítání dvou sloupců příkladů.

Možné to je, protože když nemají doma tu oporu. Protože když neví ve škole, tak se radí se spolužákem, se mnou a nějak to vyřeší. Ale rodiče velmi často neprošli tou metodou a sami si neví rady s tím prostředím, jsou si nejistí, tím pádem je to pro ně těžší. Ale neviním tím Hejného metodu.

Sdělujete žákům cíl domácího úkolu? Aby věděli, proč je dobré domácí úkol udělat?

Asi úplně ne u všeho. To si nemyslím, že bych dělala. Většinou u referátů si to obhájí sami, proč je dobré ty referáty dělat. U těch dílčích, malých úkolů si to neříkáme. Nebo si řekneme, že je to na procvičení, na zopakování. Ale cíl jako takový si neříkáme.

Kdyby dítě mělo problém s plněním domácího úkolu, myslíte si, že by mu to pomohlo, kdybyste si s ním sedla a promluvila si s ním, proč je důležité, aby tento domácí úkol udělalo, k čemu mu to pomůže. Poté by se mu to dělalo lépe, že by možná našlo lepší motivaci?

To si myslím, že určitě.

Gradujete domácí úkoly? Dáváte někdy žákům možnost vybrat si úkoly různé náročnosti?

V matematice ano, matematika podle Hejného je na tom postavená. V ostatních předmětech většinou ne. Nebo nevím o tom, že bych to gradovala. Samozřejmě u děti, které mají specifické poruchy učení, tak tam zkracuji úkoly, nebo dávám vybírat z různých úkolů.

Dáváte někomu úkoly navíc? Například že zlobí, nebo to potřebuje, nebo chce.

Těm kteří chtějí, navíc na procvičování, těm ano. Ale za trest domácí úkoly nedávám.

Hodnotíte domácí úkoly?

Ne. Maximálně slovně, určitě ne známkami.

Takže například velmi dobře, povedlo se ti to, je potřeba ještě zapracovat na tomhle.

Přesně tak.

Používáte při hodnocení domácích úkolů slovní hodnocení?

Slovní hodnocení občas používám. Já jsem celkem zastáncem slovního hodnocení. Zatím jsem se nedostala k tomu, že bych hodnotila jen slovně. Ale myslím si, že to má své místo. Dětem to mnohdy dá více než jedna známka. Například v domácích úkolech je to velmi

důležité, protože je to práce, kterou dělali žáci sami doma a nějakým způsobem to slovní hodnocení jim může pomoci.

Co děláte s dětmi, které nenosí domácí úkoly opakovaně?

U nás na škole je dané, že za neplnění domácích povinností, včetně domácích úkolů, fungují zápisy do žákovských knížek, kdy za nějaký počet zápisů, u nás ve třídě za pět zápisů, tak by měli mít nějaké mínus, malou pětku, co rozhoduje v průměru. Ale jinak jsem se nesetkala, že by domácí úkoly nenosili. Možná je to tím, že nejsou zasypaní těmi domácími úkoly, že je nemají každý den. Párkrát někdo zapomene, ale není to pravidelné.

Vedete s žáky občas diskuzi o domácím úkolu? Jestli byl domácí úkol snadný? Proč žák daný úkol nesplnil? Co se u plnění domácí úkolu dozvěděli a naučili?

To ano. Většinou tohle rozebíráme u dlouhodobých domácích úkolů, ne u těch procvičovacích malých. U projektů hodnotíme celá třída, říkáme pozitiva a naopak, co do příště ještě vylepšit.

Myslíte si, že jsou děti dostatečně motivované, aby plnily domácí úkoly? S čím jejich motivovanost souvisí?

Ve třídě to funguje, protože máme skvělé i rodiče. Je to i jejich zásluha, protože u nás jsou rodiče zapojeni do všeho, starají se, aby děti domácí úkoly plnily. Stalo se mi dokonce, že mi někdo psal, že jim dítě tvrdí, že nemá domácí úkol, tak jestli je to pravda. Takže i rodiče na to dohlížejí. I děti se snaží samy za sebe, vypracovat domácí úkoly. Motivace není vnitřní, myslím si, že jsou na to ještě malí. Ale snaží se si zodpovídat za svou práci.

Plní lépe domácí úkoly dívky nebo chlapci? Čím to může být?

No, to úplně nedokážu posoudit. Pečlivější jsou rozhodně dívky, ale to je tak všeobecně ve všem. Hodně záleží, jaký vztah má dítě ke konkrétnímu předmětu. Je vidět, že v matematice jsou lepší kluci a mají raději úkoly z matematiky. V českém jazyce zase naopak děvčata.

Takže je zde takový ten stereotyp, že holky jsou snaživé, pečlivé a kluci spíše logicky zaměřeni?

Ano.

Mají rodiče dětí problém s úkoly?

U nás určitě ne. Naopak mi i řekli, že je úkolů málo.

Připravila jste rodiče předem na domácí úkoly? Jak?

Na prvních třídních schůzkách jsem se seznámila, jak budu pracovat s dětmi, jak budou probíhat domácí úkoly, že nebudou každý den, že občas bude nějaký dlouhodobý úkol.

Jak plnili žáci zadávané úkoly, týdenní plán v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci covid-19?

U nás ve třídě plnili všichni velmi dobře úkoly. Tam jsem se nesešla zpětně s nikým, kdo by nekomunikoval, nepracoval. Takže u nás to bylo v pořádku. Fungovali jsme přes týdenní plány, přes online komunikaci, e-maily, videohovory, které byly individuální i skupinové. Jednou týdně mi i rodiče poslali zpětnou vazbu.

Jakým způsobem reagovali rodiče na online výuku?

U nás ve třídě reagovali rodiče kladně. Ohlasy byly kladné. Vždy se najde něco, co nesedí všem. Ale byla převaha kladných ohlasů. Tam byla spokojenost. Dostala jsem i velkou květinu jako poděkování. Měli jsme i ve škole závěrečné hodnocení, kdy jsme posílali dotazníky rodičů, tak většina byla spokojená i s množstvím. Pár jich bylo nespokojených, ale to byly děti s poruchou učení, nebo se jim doma nemohli rodiče tolik věnovat. Takže věřím, že to na ně mohlo být občas příliš. Ale já jsem i průběžně komunikovala s rodiči a podle jejich připomínek jsem upravovala množství.

Jaké otázky byly v dotazníkům?

Pro děti tam bylo, jakou formou byly úkoly zadávané, jestli to stíhaly plnit, kolik času denně věnovaly učení, jestli s ním komunikoval učitel, jestli dostávaly zpětnou vazbu. Pro rodiče víceméně to samé. Otázky směřovaly na komunikaci s učitelem, jestli byly úkoly jasně zadané.

Máte nějakou situaci, kdy se vedl boj kvůli domácím úkolům?

Ano, ale většinou to bylo na druhém stupni. Každý učitel na daný předmět měl jiné požadavky, jiný způsob komunikace, takže to je náročnější. Když byla online výuka, tak ty děti to nedělaly postupně, pak to chtěly dohnat a logicky toho bylo najednou mnoho.

Domácí úkoly jsou na místě. Neměla by to být časová výplň typu: „Musím jim dát úkol, ať mají nějaký úkol.“ Nebo bezmyšlenkovitě zadat cvičení, které jsme nestihli udělat ve škole. To by se podle mě nemělo dělat. Ty úkoly by měly mít nějaký smysl.

ROZHOVOR 2

Žena

Věk: do 30 let

Délka učitelské praxe: 1 rok, 1. a 2. třída, malotřídka, ZŠ na vesnici

Zadáváte žákům domácí úkoly? Proč ano, proč ne?

Ano zadávám, ne pravidelně, ne každý den. Je to většinou, když cítím, že je potřeba si zopakovat nějaké učivo nebo do angličtiny slovíčka, když potřebuji, aby je uměli následující hodiny. V angličtině jsou to hlavně slovíčka, protože jim s tím mohou pomoci rodiče, ale z gramatiky jsou většinou „nahrané“ děcka i rodiče. V češtině dle potřeby, nezadávám to pravidelně a většinou je nekontroluji.

Proč jim domácí úkoly zadáváte? Co si myslíte, že u dětí rozvíjíte, když jim zadáváte domácí úkoly?

Mají nějakou zodpovědnost. I když budou potom v práci, tak pak budou mít nějaké úkoly, které musí splnit. Samozřejmě mohou to napsat o přestávce, ale potom se jim to většinou vymstí při první písemce. Takže úkoly ano, ale nepřehánět to s nimi. Nemusí být každý den. Musí to být něco, co pro ně bude užitečné. Ne jen, že se učitelka rozhodla, že nestihli učivo v hodině, tak to doženou doma, ať to cvičení dodělají doma. Ideálně mít ty úkoly připravené předem.

Jak často zadáváte domácí úkoly? Je v tom určitá pravidelnost?

Já si myslím, že to je důležité u malých dětí. Teď jsem učila prvňáky a druháky, tak tam ta denní příprava, nějaké to čtení a základní počty, je potřeba. Ale zase té praxe tolik nemám. Pravidelnost není špatná, kdyby věděli, že každé pondělí a úterý mají úkol z češtiny a úterý a čtvrtek z matematiky, tak si myslím, že i pro rodiče je to jednodušší. Ale fakt to je úkol, kterým zaberou maximálně 10 - 15 minut, nic náročného, spíše procvičení učiva. U těch

starších tam, obzvlášť když budou přecházet na druhý stupeň, spíš se jich ptám, jestli si to potřebují procvičit, chci vědět zpětnou vazbu. Dám na jejich pocit, jak moc si myslí, že to umí, jak si v tom učivu věří, a poté se rozmýšlím, jestli jim dám domácí práce.

Dáváte domácí úkoly na víkend?

Ne. Protože jsou to děcka z vesnice a chci, ať chodí ven a hrají fotbal, ať chytají ještěrky před školou. Domácí úkoly jsou největší otrava pro rodiče, protože v neděli večer musí „dokopat“ ty svoje děti k dopsání úkolů. Takže já jim dávám ty víkendy volné. Obzvlášť když vím, že ty děti tady na té vesnici tráví víkendy venku, nebo u druhých rodičů. Protože je pravda, že tu máme také děti z rozvedených rodin, takže jezdí na víkend k tatínkům nebo maminkám, tak ať si nemusí tahat učebnice s sebou. Možná, že jsem občas někdy nějaký dala, ale není to pravidelné.

Dostávají vaši žáci dlouhodobé domácí úkoly (projekty)?

Já učím češtinu a angličtinu na naší malé základce. Takže z těchto předmětů nedostávají dlouhodobější úkoly. Ale vím, že ve vlastivědě dělali nějaké projekty, ale to dělali v hodině, ne doma.

Co si myslíte, že se rozvíjí u dětí těmito dlouhodobými úkoly?

Asi aby si uměly rozvrhnout tu práci. Musí vědět cíl a měly by znát ty kroky. Jestli je to nějaký projekt jako plakát. Dost záleží na tom tématu a předmětu. Musí vědět, kde si získají informace. Internet je sice krásná věc, ale je potřeba navštívit i tu knihovnu. Já bych dala právě tuto podmínku, že musí čerpat i z knih. My máme knihovnu hned vedle školy, takže jednu z podmínek bych dala využít literaturu, knihu.

Které typy úkolů žáky baví nejvíce?

No je hodně bavili úkoly, na angličtinu procvičování slovíček přes aplikaci Quizlet. Ale tam je problém, protože ne všichni mají doma připojení k internetu, u nás. Ale pokud mám tu jistotu, že všichni mají tablet, počítač a internet, tak je to hrozně baví, protože se učí na počítači. A rodiče nemají argument, proč ty děcka nemohou jít na počítač. Ale samozřejmě to musí být domluvené s rodiči. To musí rodiče schválit, ideálně na třídních schůzkách.

Děcka to baví se učit prostřednictvím aplikací a programů na počítači. Je to digitální generace, i my učitelé se musíme přizpůsobit.

Sdělujete žákům cíl domácího úkolu? Aby věděli, proč je dobré domácí úkol udělat?

No, upřímně asi ne. Neříkám jim, proč se to dělá. Většinou to říkám takhle: „Sami vidíte, že nám tohle učivo dělá ještě problémy, tak proto si ho ještě procvičíte ještě doma na tady tom úkolu.“. Rodiče hodně dbají, ať jsou pracovní sešity vypracované, když už je mají, takže zadávám úkoly i z toho. Bohužel hodně pracovních sešitů má ze zadní strany klíč. Když jsem zadávala úkoly během online vyučování, na té dálkové výuce, tak šlo vidět, kteří žáci si je přepsali z těch klíčů. Potom v květnu přišli do školy a vlastně neuměli nic moc.

Gradujete domácí úkoly? Dáváte někdy žákům možnost vybrat si úkoly různé náročnosti?

Ne. Nemám na to kapacitu. Mám více tříd najednou. Když dávám úkol, tak se snažím, ať má každý ročník v té třídě úkol. Mají stejný typ úkolu. Z literatury si měli donést nějakou knížku, kterou četli a o ní nám něco říct, jestli by nám ji doporučili. V té gramatice, když mají úkol, tak všichni mají nějaké doplňovací cvičení. Oni sledují ty ostatní ročníky a řeší hodně, co je spravedlivé a co ne. Opravdu hodně řeší spravedlnost. Čtvrtáci zvládají vyjmenovaná slova a třetáci se je učí a potřebují si je procvičit. Ale já jsem dala úkol i těm čtvrtákům, ale náročnější cvičení. Abych i já věděla, jak jsou na tom. Zda je to potřeba ještě procvičit. A dostal to i ten páták, který byl jen jeden. Je to náročné v té malotřídce, ale má to své kouzlo. Těch dětí je málo.

Hodnotíte domácí úkoly?

Ano, hodnotím. Když to udělají a já si to nevyberu a nekontroluju, tak oni pak nevědí, proč to dělali. Chyběla by jim ta zpětná vazba. Někdy to kontrolujeme spolu, ale to je náročné, protože se vždy musím věnovat jednomu ročníku a ty zbylé dva ročníky musím zabavit jinak. Nebo si to vybírám. Ale jak nedávám úkoly každý den, tak to není tak náročné.

Používáte při hodnocení domácích úkolů slovní hodnocení?

Používala jsem ze začátku, ale potom jsem zjistila, že to je časově náročné a sklouzávala jsem k tomu, že jsem pořád psala to samé. No a druhé pololetí jsem toho měla mnoho na fakultě, takže kvůli mým studijním důvodům jsem od toho upustila. A vlastně přišel ten COVID. Ale zase během toho COVIDU jsem používala mnohem více slovní hodnocení, protože jsem jim psala maily. Tomu danému žákovi jsem psala, co mu konkrétně dělá problém, co mu naopak jde moc dobře. Ta zpětná vazba byla mnohem větší. Ale seděla jsem u počítače od rána do večera. Ale celkově je to můj první rok a zkusím, co funguje a co ne.

Co děláte s dětmi, které nenosí domácí úkoly opakovaně?

Hlavně zjišťuji, proč to nenosí. Mám jednoho čtvrtáka. Minulý rok, když jsem tady ještě neučila, tak měl velké problémy kázeňské. Nebyl připravený do výuky, nenosil úkoly, neuměl to, co měl umět. Údajně byl problém v rodině. No a já jsem se sešla s babičkou, která ho vychovává a ona mi řekla: „No, já bych s ním ty úkoly dělala, ale já nevím, jaké on má, protože on si to nezapíše do úkolníčku.“ Takže já jsem se zaměřila na to, že jsem šla za tím žákem a ujistila jsem se, že to má zapsané. A když si ho zapsal, tak ta babička už dohlédla na to, že ho udělal. Tam byl opravdu problém, že on si to nezapsal a zapomněl, co měl udělat. Tam se to vyjasnilo. A jinak jak jsem měla těch žáků jen 11, tak tam žádný problém nebyl. My jsme malá vesnice a všichni všechno vědí, takže rodiče se snaží, aby děti nedělaly ostudu a byly připravené.

Vedete s žáky občas diskusi o domácím úkolu? Co se u plnění domácí úkolu dozvěděli a naučili?

No, záleží, jaký je to úkol. Pokud jsou to úkoly z pracovního sešitu, tak tam nějaká diskuse nad tím není. Ale když jsme měli něco netradičního, například téma *Sametová revoluce* a oni se měli doma zeptat rodičů, prarodičů, co u toho prožívali, tak tam ta diskuse trvala celou hodinu. Povíдали jsme si i o tom, proč jsem takový úkol zadala. Tomu jsem věnovala hodně času, protože to byl celodenní projekt, ale ty rychlé úkoly, na to není čas. Toho učiva je tolik, hlavně třetíáci a čtvrtáci, že na to není kapacita. Nemůžu si dovolit zabít 20 minut z hodiny diskusí o domácím úkolu. Nebo můžu, ale musím to potom hodně tlačít.

Myslíte si, že jsou děti dostatečně motivované, aby plnily domácí úkoly? S čím jejich motivovanost souvisí?

Nejsou motivované vůbec. Je celkově nebaví moc chodit do školy. Oni když mají něco dělat, tak je to problém. Vyjmenovaná slova a slovíčka jsou nuda. Je dobré vědět, co chtějí ty žáci dělat, jaké mají životní sny. Máme tu jednu holčičku, která chce být veterinářka a další kosmetička, a tam se snažím tu angličtinu používat v těch tématech, která je baví a zajímají se o ně. Mám tu hodně fotbalistů, takže na webové stránce *Monkey english* je hodně slovíček o fotbalu, takže to je hrozně bavilo. Dávat tam věci, které jsou pro ně nové, které je baví, využívat tu techniku, různá videa, tablety do výuky, protože je to motivuje. Co nejvíce to ztraktivnit, protože jen práce v učebnici nebo pracovním sešitě je nebaví. Ani mě to nebaví. Musíme se učebnice držet, ale jde to i jinak. Je to i náročné pro učitele, to přiznávám. Oni musí a chtějí vědět, k čemu jim to v životě bude. Neučí se to pro mě, ani pro rodiče, ani pro známky. Já obecně známkuji málo, snažím se v nich spíše probudit vnitřní motivaci, aby věděli, proč to dělají. Využívám i toho, že starší učí mladší. Čtvrtáci uměli s tablety, a tak si vzali k sobě prvňáčky a druháčky a učili je pracovat na tom tabletu. A já mohla sledovat, posilovat vztahy ve třídě. A čtvrtáci si připadali důležití, protože byli v roli učitelů.

Plní lépe domácí úkoly dívky nebo chlapci? Čím to může být?

Dívky. Jsou pracovitější, pilnější, touží více po pochvale. Hodně si zakládají na dobrých známkách. Je to taková genderová klasika. Kluci se tváří, že jim na tom nezáleží a je jim to jedno.

Mají rodiče dětí problém s úkoly?

Tady je to ovlivněné tou vesnicí. Děti tu nemají tolik kroužků jako v Praze. Oni tady hrají fotbal, to mají jednou týdně tréninky a o víkendu zápasy, tak zase tolik zaneprázdnění nejsou. Rodiče úkoly vyžadují, jsou na ně zvyklí. Je to tady stará škola. V Praze jsem byla zvyklá na alternativnější přístup, kdy si úkoly nepřáli, i se známkováním to bylo zvláštní. Oni tady vidí, co to dítě ve škole dělalo, co umí a jsou rádi, že mají děcka povinnosti. Ta generace je taková jaká je. Rodiče řeknou a teď si jdi udělat úkol, je to tvá práce, tvá

povinnost. Tak ty úkoly dáváme. Ale jsme domluvené s kolegyněmi, že nedáváme obě úkol ve stejný den.

Připravila jste rodiče předem na domácí úkoly? Jak?

Ani ne. Na prvních schůzkách v září se nikdo na úkoly neptal, oni počítají, že úkoly budou. Takže jsem se zmínila, že domácí příprava je povinná. Je to jejich povinnost. Ale nějaká diskuse se nevedla. Ale kolegyně, co měla prvňáčky a druháčky, tak ta měla větší třídní schůzku a to s rodiči řešila, že bude každý den domácí úkol, přibližně na 10-15 minut, víkendy budou mít volné, že to záleží na rodičích, jestli si budou s rodiči číst. Ona tam měla takovou pravidelnost. Ale já jsem celý rok pořád studovala a musela jsem být i hodně v Praze, suplovalo se i za mě, tak tam ta pravidelnost chyběla. Bylo to hektické.

Jak plnili žáci zadávané úkoly, týdenní plán v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci covid-19?

Ze začátku, první dva týdny, jsme zadali úkoly a bylo to zhruba to, co bychom stihli v hodině. Hodně žáků nemá doma tiskárnu, tak jsem nemohla zadávat pracovní listy. Někteří si četli e-maily v telefonu, takže tady byl problém s tím technickým zázemím v rodinách. Ale úkoly plnili. Vždy v pátek nebo v sobotu mi to poslali na opravení. A zhruba po 14 dnech jsme rozjeli online výuku. Tam se účastnilo celkem dost žáků. Já jsem měla trojku, čtyřku a pětku. Třetřáci byli oba dva, čtvrtřáci tam jich ze sedmi chodilo většinou 5 - 6, ten sedmý nebyl na online výuce vůbec, ani nepřišel v květnu do školy. Tam zpětná vazba úplně nebyla, má náročné domácí zázemí, protože mají hodně dětí doma. Upřímně jsme na to netlačili, ten žák nemá problémy s učivem, dokonce jsem maminku i potkala a říkala, že to stíhají, ale nestíhají to fotit a skenovat. Tak jsem spoléhala na to, že je to i zodpovědnost rodiče, jak bude ten žák připraven a naučen. Kdo chtěl, tak se mohl zúčastnit online výuky, ta byla pondělí, středa a pátek, kde se probírala čeština a angličtina. My jsme tam probírali ty úkoly, které jsem jim zadala. Takže děti měly možnosti si to udělat online se mnou nebo samy. Fungovala to, bylo to super, měla jsem hned zpětnou vazbu, na čem je potřeba zapracovat. Takže tam ta online výuka nám pomohla. Ten páták na online výuku nechodil, ale tam jsem měla zpětnou vazbu takovou, že mi to posílal nafoceně a neměl s ničím problém. A potom ti, co se nevrátili do školy, my máme 19 žáků

v celé škole, 10 šlo do školy v květnu a ti co zůstali doma, tak s nimi měla paní ředitelka online výuku. Takže jsme to tady nějaká zvládli.

Jakým způsobem reagovali rodiče na online výuku?

Rodiče byli nadšení. Dávali jsme rodičům dotazník a z 19 rodičů nám 18 vyplnilo. Byly to kladné odpovědi. Někteří rodiče psali, že toho bylo hodně, ale to si myslím, že bylo ovlivněno tím, že si rodiče neuvědomí, kolik se toho zvládne ve škole. Protože jsme nedávali rozhodně více než to, co se učí ve škole. Jeli jsme na minima, která žáci mají umět. Rodiče děkovali, byli rádi, že to fungovalo. Bylo vidět, že byli rádi, že na to nejsou sami. Tady na té vesnici je problém s angličtinou, tak to si myslím, že se rodičům ulevilo.

Úkoly jsou diskutované téma. Já osobně si myslím, že domácí příprava u žáků být musí. Ale hodnotit to černými puntíky, které negativně ovlivní klima, tak na doporučení paní ředitelky se mi osvědčilo dávat žákům do písemky to samé, co jsem dala za domácí úkol. A potom to říct žákům. Já to použila při čtvrtletní práci z češtiny, právě nějaké cvičení z pracovního sešitu. A nějakí žáci to opsali z toho klíče, tak jsem jim to potom řekla, po té písence, ať se podívají do toho pracovního sešitu na to konkrétní cvičení a ať to porovnají s tou písenkou. A oni: „Ježiši, to je úplně stejné!“. A potom viděli, že ten, kdo vyplnil sám a dal si s tím tu práci v pracovním sešitě, tak to potom zvládnul i v té čtvrtletce. A kdo to opsal z klíče, a pak došel k uvědomění, že ten klíč se nevyplácí používat. Takhle jsem to použila i v angličtině.

ROZHOVOR 3

Žena

Věk: do 30 let

Délka učitelské praxe: 4 roky, ZŠ v Praze

Zadáváte žákům domácí úkoly? Proč ano, proč ne?

Ano, zadávám. Protože si myslím, že si to potřebují děti procvičit z té školy. To se ve škole nestíhá.

Proč jim domácí úkoly zadáváte? Co si myslíte, že u dětí rozvíjíte, když jim zadáváte domácí úkoly?

Učí se tím samostatnosti, mají povinnosti, a že se musí o to starat.

Jak často zadáváte domácí úkoly? Je v tom určitá pravidelnost?

Tak dvakrát až třikrát do týdne. Pravidelnost v tom určitá není. Záleží, jestli to probereme ve škole nebo ne. Ono to nejde jim dávat úkoly pravidelně, nevím, jestli to stihneme v té hodině. A také když si na to zvyknou, tak si budou říkat, no teďka bude ten úkol, a já když ho dám jindy, tak ho neudělají. Já se té pravidelnosti vyhýbám.

Dáváte domácí úkoly na víkend?

To moc ne. To se snažím nedávat. Víkend je od toho, aby si odpočinuli. A v pondělí nebo v úterý většinou píšou nějakou písemku, tak je nechci nutit do domácích úkolů, spíše se učí na ten test. Je to spíše domácí příprava. Oni to vědí, že v pondělí píší desetiminutovku, tak se na to připravují.

Dostávají vaši žáci dlouhodobé domácí úkoly (projekty)?

My to děláme většinou v rámci několika předmětů, ale jako většinou moc ne. Jen občas, ale nepamatuji si, že bych ji dávala úkol na delší dobu. Spíš teďka u online výuky jsem jim dávala čas dva týdny na prezentaci.

Co si myslíte, že tyto úkoly u dětí rozvíjejí?

No každopádně já se snažím, aby spolupracovaly ve dvojicích, ve skupině. Asi tomu více dají, více do toho proniknou. Nedělají to tak rychle.

Které typy úkolů žáky baví nejvíce?

Většinou když mají tajenku, takové ty zábavné.

Sdělujete žákům cíl domácího úkolu?

To ne, to ne.

Gradujete domácí úkoly? Dáváte někdy žákům možnost vybrat si úkoly různé náročnosti?

Ne, tak to ne. Myslím si, že vím sama nejlépe, co potřebují. Kdyby si to měli vybrat sami, tak si vyberou ty lehké úkoly, a pak zbyde to těžké učivo na školu.

Hodnotíte domácí úkoly?

My máme dané, že se nesmí hodnotit. Takže si píšu jen k sobě malou jedničku nebo plusko.

Používáte při hodnocení domácích úkolů slovní hodnocení?

Ne vůbec. Já se tomu snažím vyhnout jako čert kříži. Já se toho fakt bojím. Je to hodně náročné. Probírali jsme to na poradě a je to šílenost.

Co děláte s dětmi, které nenosí domácí úkoly opakovaně?

My to máme udělané, že pokud to nepřinesou 15x, tak dostanou napomenutí třídního učitele. Takže je to odstupňované takhle. Když je nenosí opakovaně, tak se to také promítne do známky.

Vedete s žáky občas diskusi o domácím úkolu? Jestli byl domácí úkol snadný? Proč žák daný úkol nesplnil?

Občas. Přejde mi divné, když nějaká holka, která normálně nosí domácí úkoly a najednou ho nemá, tak se snažím to zjistit. Pokud je to někdo, kdo ty úkoly nenosí opakovaně, tak to nemá cenu. Ale pokud je to někdo, kdo je nosí, tak se zajímám, proč ho nepřinesl. Baví se o tom, co se naučil z domácího úkolu záleží na předmětu. Při češtině to nejde, možná při jiných předmětech ano. Ale moc to nedělám.

Myslíte si, že jsou děti dostatečně motivované, aby plnily domácí úkoly? S čím jejich motivovanost souvisí?

Tam si myslím, že je to tak, že když jim dáváme malé jedničky, tak ta motivace není velká. Možná kdybychom dávali velké jedničky, tak jo. Ale i z ministerstva je snad dané, že se úkoly nesmí hodnotit. Takže ta motivace není. Maximálně když se chtějí připravit na písemku, tak kolega dával do písemky to, co dával do úkolu. Takže ten, kdo udělal domácí úkol, tak se mu to vyplatilo. Ten, kdo se na to vykašlal, tak dostal pětku. Motivace je tu jen

prostřednictvím známek. U některých je zájem, že se rádi učí, ale když jsou někteří kluci, kteří nespolupracují, tak s tím nic neudělám.

Plní lépe domácí úkoly dívky nebo chlapci? Čím to může být?

Tam je to jasný, dívky. Dívky se chtějí něco naučit, chtějí to umět, chtějí dobré známky. Ale kluci jsou prostě takový: „No, tak mi napařte pětku. Mně to je jedno.“ .V páté třídě je to asi spojené s pubertou.

Mají rodiče dětí problém s úkoly?

U nás ne. Víím, že se to většinou stává, ale u nás ne. Jen jednou se mi stalo, když jsem po nich chtěla deníky, aby si začali psát, tak to měli problém. Ale když jsem jim to potom vysvětlila, tak docela dobrý. Ty děti měly problém se slohem, neuměly napsat příběh, neuměli to odvyprávět. A jak si psaly ten deník, tak se hrozně zlepšily.

Vy jste to rodičům už na začátku řekla, že děti mají problém se slohem, tak si budou psát deník, že jim to pomůže?

Ano, na začátku jsem to řekla. I přesto mi nedůvěřovali, je to nové. Ale když viděli, že to k něčemu je, tak dobrý.

Takže si myslíte, že obecně je dobré s rodiči mluvit, proč jsou domácí úkoly dobré pro děti.

Jako určitě, ale nejsem si jistá, jestli u těch domácích úkolů je to nutné. Ty tu vždycky byly a je to součást té školy. Ale u nás si rodiče na domácí úkoly nestěžují. Je to možná tím, že nejsme zaměřeni na sporty, kde mají děti i jiné zájmy.

Připravila jste rodiče předem na domácí úkoly?

Tato otázka je zodpovězená už v předchozích odpovědích.

Jak plnili žáci zadávané úkoly, týdenní plán v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci covid-19?

Jasně, to je ta online výuka. No my jsme to měli udělané tak, že vlastně pokud dítě nesplnilo, tak se to psalo do tabulek a rodiče se obvolávali. Většinou to plnily. Věděly, že pokud to nesplní, tak se to dozví rodiče a bály se toho. Takže to plnily dobře. Byly

výjimky, ale to jsou vždy. S rodiči jsme komunikovali přes e-mail, telefonem, v aplikaci Teams. Tam probíhala i online výuka.

Jakým způsobem reagovali rodiče na online výuku?

U nás pozitivně. Jen jsem měla jeden problém s chlapcem, který mi nechodil na online výuku. A snažil se to na mě nahrát, že tam chodí, ale já ho pak napráskala, tak pak byl klid. Rodiče nám poděkovali. První týden jsme se s tím prali, dostali více úkolů. Ale poté jsem ubrala a sedlo si to.

Obecně mívají problém rodiče dětí, které mají hodně kroužků. I ten kluk, s kterým jsem já bojovala, tak je to hokejista, sportu věnuje veškerý svůj volný čas. Ty domácí úkoly nechtěli. Ale zase na druhou stranu jsem si s maminkou vysvětlila, že když nebude domácí úkoly plnit, tak bude mít horší známky, tak už byla v pohodě a přijmula to. Je to o komunikaci s rodiči. Pokud je problémový rodič, vlastně jsme měli problémového rodiče, který si myslel, že snědl veškerou moudrost světa, tak mi tam začal vykládat nějaké věci. Nechala jsem ho vypovídat, pak jsem se ho já ptala, co by tedy udělal na mém místě a nějak jsme se domluvili.

ROZHOVOR 4

Žena

Věk: do 30 let

Délka učitelské praxe: 1 rok ,ZŠ na vesnici, malotřídky

Zadáváte žákům domácí úkoly? Proč ano, proč ne?

Ano, zadáváme. Dáváme jim je proto, aby si procvičili učivo, nebo když něco nestihneme ve škole, tak si to musí dodělat doma. Ale nejvíce kvůli tomu, aby si to procvičili.

Proč jim domácí úkoly zadáváte? Co si myslíte, že u dětí rozvíjíte, když jim zadáváte domácí úkoly?

Tak ... hmmm. Tak jako přemýšlím, co u nich rozvíjím domácím úkolem. Tak jako já nevím no, tak třeba že mají nějaké povinnosti doma plnit, já nevím.

Jak často zadáváte domácí úkoly? Je v tom určitá pravidelnost?

No, dostávám vyzvání od ředitelky, že moc ne. Většinou jednou týdně. Není v tom pravidelnost. Radši bych nedávala vůbec, ale musíme, u nás je to takhle nastavené. Pravidelnost by byla asi lepší, domluvit se i s učitelkou, která učí matematiku a rozložit to do konkrétních dnů, ale to neděláme.

Dáváte domácí úkoly na víkend?

Dávají se úkoly na víkend. Například v pondělí píší test a oni dostanou podobná cvičení těm, která budou v tom testu. Takže si je udělají a procvičí si to, připraví se, v pondělí píší. Tak třeba takhle jednoduše to funguje.

Dostávají vaši žáci dlouhodobé domácí úkoly (projekty)?

No druháci ne. Starší děti ano. U pátáků se jim dávají delší úkoly i u angličtiny, nad čím musí více přemýšlet.

Které typy úkolů žáky baví nejvíce?

Takové ty tvořivé úkoly.

Sdělujete žákům cíl domácího úkolu?

Jojo, občas jo.

Gradujete domácí úkoly? Dáváte někdy žákům možnost vybrat si úkoly různé náročnosti?

Jojo, dávám. Já mám ve třídě různé děti, někteří mají tréninky, tak nemají tolik času, tak aby si prostě mohly vybrat. Některé děti to baví, udělají pět úkolů a některé děti to nebaví, tak udělají prostě jeden.

Hodnotíte domácí úkoly?

Já je nehodnotím známkami, ale máme takovou tabulku a tam píši takové plusové bodíky. Znamky z domácích úkolů nedávám, přijde mi to takové hloupé.

Používáte při hodnocení domácích úkolů slovní hodnocení?

Ne. Já se vyjádřím ústně v hodině, ale nic nevypisuji. Já nevím, čím by jim to pomohlo. U těch druháků, kde jsem třídní, tak by si to asi přečetli rodiče, ale nevím k čemu by to bylo těm dětem.

Co děláte s dětmi, které nenosí domácí úkoly opakovaně?

Píši to do té tabulky, mínusy. Když mají více těch mínusů, tak dostanou nějaký trest, nebo něco takového. Nepíši to do žakovské knížky.

Vedete s žáky občas diskusi o domácím úkolu?

Jojo, to jo.

Myslíte si, že jsou děti dostatečně motivované, aby plnily domácí úkoly? S čím jejich motivovanost souvisí?

Upřímně, nejsou motivované. Nechce se jim. Některé děti jsou rádi, některé to nemají rádi. Chtějí si doma odpočinout a nechce se jim psát úkoly. Dělají to možná kvůli těm pluskám, protože když jim mají více, tak dostanou jedničku velkou. Takže to asi dělají i kvůli tomu.

Plní lépe domácí úkoly dívky nebo chlapci?

Holky, jsou pečlivější než kluci.

Mají rodiče dětí problém s úkoly?

Jsou tam rodiče, kteří by chtěli pro děti více úkolů. Setkala jsem se s tím. Ale mojí kolegyni se stalo, že dala domácí úkol prvňákovi. No a maminka napsala dlouhý dopis, že nechápe, proč se dětem dávají domácí úkoly, že to dělat nechce, a tak. I takové problémy jsou. Někomu to přijde moc, někomu málo, je to různé. Rodiče jsou hrozni!

Myslíte si, že kdyby kolegyně vysvětlila dříve, proč jsou domácí úkoly důležité, tak by to ta maminka akceptovala?

Asi jo, myslím si, že jo. Ale tahle maminka je takový typ maminky, která se nestará o to dítě, nezajímá, nebaví ji se s tím dítětem učit. Nechce se jí nic dělat, že jo.

Připravila jste rodiče předem na domácí úkoly? Jak?

Já jsem jim řekla, že nejsem nakloněná domácím úkolům. Ale ta ředitelka to nastavila, že domácí úkoly musí být. No a než odejde, tak ji musíme ještě poslouchat, no.

Jak plnili žáci zadávané úkoly, týdenní plán v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci covid-19?

V neděli jsme poslali úkoly paní ředitelce, ta to vyvěsila na stránky a rodiče si je tam našli. Pak je s dětmi udělali a pátek mi je poslali na whatsapp, na e-mail, nebo předali ve škole. My jsme totiž museli být každý pátek ve škole přítomni. Tak jsem to opravila a dala jim zpětnou vazbu. Ale osobně to moc nenosili. Online pravidelné setkávání jsme neměli. S druháčkama vůbec, ale s pátákama jsem to dělala. Dělala jsem jim testy online v google učebně.

Jakým způsobem reagovali rodiče na online výuku?

Rodičům se líbili testy online, že děti to vyplnily, výsledky se odeslaly rovnou mně. Ale jinak jim to přišlo náročné. Tak museli chodit do práce a ještě učit své děti. Ale hodnotili to asi kladně, nikdo neměl žádnou připomínku. Dotazníky rodičům jsme nedávali, ale poslali jsme rodičům pochvalné listy, jak se učili s dětmi. Já se ptala rodičů, jestli je toho akorát a oni říkali, že je to v pohodě. Nějak jsme se dohodli.

ROZHOVOR 5

Žena

Věk: do 30 let

Délka učitelské praxe: 2 roky, ZŠ v Praze

Zadáváte žákům domácí úkoly? Proč ano, proč ne?

Ano. Protože cítím, že je ta látka důležitá a považuji za nezbytné.

Proč jim domácí úkoly zadáváte? Co si myslíte, že u dětí rozvíjíte, když jim zadáváte domácí úkoly?

Protože si myslím, že je to důležitá látka, tak potřebuji, aby si to ještě ten den procvičili. A druhý den zjišťuji, jestli to zvládli. Co u nich rozvíjím ... no, to co si zapamatovali z hodiny.

Jak často zadáváte domácí úkoly? Je v tom určitá pravidelnost?

No, já asi nejsem ten typ, který zadává úkoly denně nebo pravidelně. Spíše jdu podle potřeby. Moc úkoly nedávám, myslím si, že to není dobré. Děti jsou doma od toho, aby si ten čas užily nějak jinak, ne školou. Ale zase když je potřeba, tak jim dám úkol klidně každý den.

Mohla by dětem nějaká pravidelnost pomoci?

No, to je těžké říct. Já sama nejsem pravidelný typ. Vždy se snažím hodinu vystavit na potřebách dětí. Takže se někdy stane, že se můj plán změní, protože to z nějakého důvodu nejde takhle. Takže si nemyslím, že pravidelnost je důležitá. Stačí to, že je nastavená tak, že musí chodit do školy, musí se tam učit, musí plnit úkoly. To nepovažuji za důležité. Děti mají spoustu, ale opravdu spoustu kroužků, klidně dva denně. To se pak nedá zapamatovat, komu v ten den úkol vyhovuje, protože nemá kroužek, protože ostatní zase mají do večera trénink.

Dáváte domácí úkoly na víkend?

Většinou ne. Když už ho dám, tak jsou to pokusy, nebo úkoly spojené s přírodou. Jdou pozorovat stromy v lese, listy, jehličí. Ty úkoly, co se nemusí psát. Když už jim takový

úkol dám, tak je to kvůli procvičení učiva, psaní i/y. Přes týden děti netráví tolik času s rodiči a sourozenci, tak jim chci dát prostor, ať se užijí o víkendu.

Dostávají vaši žáci dlouhodobé domácí úkoly (projekty)?

Referáty ne. Dávali jsme čtenářský deník, že měli za měsíc přečíst knihu. A potom o ní pohovořit. Projekty děláme při vyučování. Občas mají něco najít na internetu nebo v encyklopedii a donést do školy, a tam to vypracovali. Na prvním stupni to asi nic nerozvíjí, tyhle dlouhodobé úkoly, možná mě napadá, že ta zodpovědnost. Myslet si na to, není to pro všechny jednoduché. Ve třetí a čtvrté třídě jsou děti malé a je to pro ně složité si na to myslet. A někdo, kdo by to měl dělat dlouhodobě, protože by učitel zamýšlel, že si dítě rozdělí práci, například referát na více stránek, tak to někdo udělá najednou den předem. Takže já tohle nepodporuju, tu dlouhodobost.

Které typy úkolů žáky baví nejvíce?

Takové ty netradiční, kde není jen psaní, ani ne tak kreslení, ale jako třeba vyhledávání, dokazování jako pokusy.

Sdělujete žákům cíl domácího úkolu? Aby věděli, proč je dobré domácí úkol udělat?

Říkám jim: „Abyste si procvičili, abyste si ujasnili to, co jsme dělali ve škole a vy si to ujasnili, tak máte tento domácí úkol.“

Gradujete domácí úkoly? Dáváte někdy žákům možnost vybrat si úkoly různé náročnosti?

V českém jazyce ulevuji některým žákům, kteří na to mají papír. Tak těm zkracuji úkoly. A v matematice Hejného to je téměř vždy gradované, takže jim zadám, ať udělají a-c, kdo bude moci, tak udělá i další cvičení. Nechávám to na nich.

Hodnotíte domácí úkoly? Proč?

Ne! Zaprvé by se to nemělo, zadruhé člověk nemá zpětnou vazbu, jak to dítě zvládlo. Protože jsou případy, kdy sedí rodič u dítěte a diktuje mu, co tam má napsat, to je jeden případ. Dítě má vše správně, ale znalosti tomu neodpovídají, že jo. A pak je druhý případ, kdy je dítě slabé a má nevýhodu v rodičích, protože mu to rodič nezkontroluje, nepodepíše,

odevzdá to s chybami, má třeba nějakou poruchu, i když je snaživé, tak se to nedá hodnotit. Nedosáhne stejného výsledku jako žák, který to jen fláká a rodič mu to opraví.

Myslíte si, že by pomohlo, kdyby učitel poprosil rodiče, ať nekontrolují domácí úkoly, protože je to zpětná vazba pro mě, jak si s tím dítě doma poradilo?

Tohle je hrozně těžký, já ... nechci říct, že s komunikací s rodiči bojuji, ale jsou tam drobné zádrhly. Protože jsem mladší než oni, oni mají na mladé učitele ... no myslím si, že si myslí, že nás mohou poučovat a častokrát si některé věci neberou k srdci. To, co učitel považuje za důležité, tak nad tím mávnou rukou. Já jsem to rodičům říkala, že mi nejde o to, aby děti nosily úkoly správně opravené bez chyby. Ale nejsem ten typ, co se s nimi chce hádat.

Používáte při hodnocení domácích úkolů slovní hodnocení?

No, abych nelhala. Tak jsem dětem rozdala pracovní listy a oni mi je pak vrátily a já si pak vytáhla ty pracovní listy při hodnocení a s dětmi jsem vymýšlela, jakou známku by si daly na vysvědčení, jakou známku by se ohodnotily. A měla jsem pár případů, kde měly pracovní list úplně červený a to jsme řešili, jako si dají známku. Já sama jim řekla, že jednička ani dvojka to být nemůže. Nevím no, snažím se, když už je to negativní hodnocení, tak ať není bolestivé. Neříkám, že je něco špatně a je to chyba, ale snažím se spíše říct, že je potřeba se zlepšit, bylo by potřeba na tom zapracovat.

Je to slovní hodnocení lepší než mu dát známku?

V dnešní době se hodně mluví o slovním hodnocení, ale já se s tím setkala snad jen jednou jako asistentka na jiné soukromé škole. Ale připadá mi, že společnost vymýšlí stále něco nového, ale do života běžných lidí se to nedostává. Moje děti ani neví, že je slovní hodnocení. A rodiče fungují také, že chtějí znát jen čísla. Děti jsou tím zmanipulované. Jeden chlapec dostal jedničku, pak chodil po třídě a ptal se dětí ve třídě, co mají za známku a říkal, že on má jedničku. Do toho jsem musela zasáhnout, že je důležitější, co umí a zná, než jaké má číslo na papíře.

Co děláte s dětmi, které nenosí domácí úkoly opakovaně?

No, tak ... nejsem toho zastánce, ale na začátku jsem se snažila domluvou, ale někdy to nestačilo, tak jsem přišla k poznámkám. Na poslední list žakovského průkazu mají

napsáno: ZAPOMÍNÁNÍ, a za 10 zapominání je poznámka a za dvě poznámky bylo napomenutí třídního učitele. Ale je to diskutabilní. Nechci nikomu nadržovat, ale je velký rozdíl, když přijde dítě: „Paní učitelko, já jsem to nechal na stole, mamka mi to zapomněla podepsat.“. A já vím, že říká pravdu, než ten, kdo ten úkol nemá a je mu to jedno. Nemělo by se nadržovat a tady zvažuji, jak to vyřešit no.

Vedete s žáky občas diskusi o domácím úkolu?

Tady tomu věnuji hodně času, často i celou hodinu. Když vím, že byl složitý úkol, tak se na něj ptám, jak jim to šlo, jestli potřebovali pomoci. Hlavně tedy v matematice to pak děláme spolu u tabule a žáci vysvětlují žákům.

Myslíte si, že jsou děti dostatečně motivované, aby plnily domácí úkoly? S čím jejich motivovanost souvisí?

No, to je taky otázka. Ti, kteří chtějí chodit do školy, chtějí se něco naučit a škola je baví, tak si myslím, že jo. Snažím se, aby ty úkoly byly v nějakém tématu. Ale děti, které berou školu jako „vopruz“ a nebaví je to, tak ty úkoly dělají z nutnosti, ani je často nedělají. Motivovanost je spjatá s celkovým přístupem ke škole. Úkoly neznámkuji, takže tak.

Plní lépe domácí úkoly dívky nebo chlapci? Čím to může být?

To je taky hrozně těžký, protože většinou holčičky mají precizně vypracované domácí úkoly z českého jazyka a literatury, ze slohu. A chlapci ovládají tu matematiku. Je to dle předmětů a zájmů. Říká se, že muži mají lepší logické myšlení, takže jim to jde asi lépe. Já mám občas problém i s matematikou podle Hejného a trvá mi to než na to přijdu.

Mají rodiče dětí problém s úkoly?

No, osobně se mnou nikdo nemluvit, ani mi nepsal. Já se s tím nesečkala. Snažím se mít s dětmi otevřený vztah, kamarádský. Občas z nich vypadne věta, že mají zase úkol a že rodiče tvrdí, že mají pořád nějaký úkol. A zase jindy je přesný opak, že táta říká, že mají málo úkolů. Mám pocit, že kdyby měli rodiče velký problém, tak se to nebojí napsat. Oni mi opravdu píší kvůli všemu.

Připravila jste rodiče předem na domácí úkoly? Jak?

No vlastně ani ne. Já je převzala ve třetí třídě, bylo to zaběhlé. Žáci měli i úkolníčky. První e-mail byl druhý týden v září a rodič se ptal, jestli je pravda, že ještě nemají domácí úkol. Tak to mě zarazilo, ale jinak si myslím, že to nebylo potřeba. S dětmi jsem komunikovala, píšu úkoly na tabuli, kde visí a oni vědí.

Jak plnili žáci zadávané úkoly, týdenní plán v období zavření škol kvůli zamezení šíření nemoci covid-19?

No páni, tak to je otázka. Tohle to je hrozně těžké posuzovat. My máme úžasnou školu a kolektiv, je nás tam hodně, každý dělal práci z domova, dostali jsme pokyny. Ale já už předtím jsem zavedla online hovory přes skype, měla jsem založené třídní stránky a tam jsem dávala seznam úkolů. Ale zase jsou typy učitelek, které mají pravidla a nepřizpůsobily se dětem. Ale já se snažila přizpůsobit, co ty děti mohou, i rodiče. Pro některé byla online výuka složitá, když mají tři děti a jeden počítač. Další nemá tiskárnu, ani jinou možnost tisku, někdo byl na chatě a měl špatný internet. Já jsem úkoly zadala, online jsme probírali ty úkoly, co dělalo problémy, já se to snažila i kreslit a ukazovat, jak děti říkaly, že se rýsuje trojúhelník. A vysvětlovat to po e-mailu zase nejde.

Jakým způsobem reagovali rodiče na online výuku?

Ve většině případů byli nadšení, protože děti měly pevný řád, že se i těšily. Často jsme si i povídali, co kdo dělal, co je nového. Vlastivědu jsem se snažila zpříjemnit videem na youtube, *Dějiny udatného národa českého*. Nebo jsem jim ukazovala fotky, které jsem nafotila v lese a oni poznávaly přírodniny. Najdou se i tací, kteří bojkotují výuku ve škole, tak nebylo překvapením, že bojkotovali i online výuku. Vypínali si mikrofon, spamovali chat, odcházeli z hovoru a připojovali se zpět do hovoru. Rodiče mě neprosili o méně úkolů, jen se občas omluvili, že se nestihli připojit. Ale nevadila jim online výuka. První den ve škole jsem dostala i květinu a teď jsem je měla naposledy, tak jsem dostala i celkem pěkný finanční obnos od rodičů.

Domácí úkoly považuji jako horor spíše ze svého pohledu, když jsem byla dítě. My jsme měli domácí úkoly pořád a já už dopředu věděla, že je nevyplním, tak jak bych chtěla a jak se má. Paní učitelka vždy chválila jen dvě premiantky, paní učitelka je veřejně chválila a já

už věděla, že nikdy nedosáhnou na pochvalu. Tak jsem ty úkoly nedělala vůbec. Paní učitelka to psala do tabulky zapomínání u dveří a já díky tomu došla k napomenutí třídního učitele. Nebavilo mě to.

Příloha č. 4: Přepisy rozhovorů - rodiče

ROZHOVOR 1

Žena

Rodina: jiná – rozvedení rodiče

Dosažené vzdělání: střední odborné učiliště bez maturity

Mám: syna, 5. třída

Dítě prospívá: má občas potíže

Jak dlouho (průměrně denně) se věnuje vaše dítě domácím úkolům?

Během školního roku zhruba 1 hodinu denně. A během prázdnin přibližně 15 minut denně. Ale je to spíše procvičování učiva ze školy.

Jak často dostává vaše dítě domácí úkoly?

Každý den dostává domácí úkol z matematiky, nebo z češtiny. A i z jiných předmětů (přírodověda, vlastivěda, ...), ale to není každý den. To je většinou maximálně jednou týdně.

Dostává vaše dítě domácí úkoly na víkend?

Ne. Na víkend a na prázdniny jim učitelka domácí úkoly nedává.

Co si myslíte o domácích úkolech?

Myslím si, že jsou fajn. To co děti proberou ve škole, tak si potom zopakují doma. Je to takové opakování. Ona je to ve škole naučí, vysvětlí jim to, a on si pak přinese domů úkol a sám si zkusí, jestli mu to opravdu jde, nebo ne.

Jaké úkoly mají podle vás smysl?

Smysl mají všechny úkoly, protože je to opakování toho, co se učí ve škole. Je to obrázek toho, jestli dokáží pracovat samy bez učitelky doma.

Jaké úkoly vám vadí?

Zatím jsme nedostali takový domácí úkol, který by pro mě neměl smysl. Takže nemůžu říct.

Pomáhají domácí úkoly vašemu dítěti? Je sebejistější v učivu? Baví ho to?

Našeho chlapce škola nebaví a je mu to tak nějak úplně jedno. Pocit je asi takový: „Uff, mám to za sebou!“. Je to spíše úleva. A jestli je sebejistější on má vždy pocit, že to umí, že je ten úkol pro něj zbytečný. Takže sebejistější po vypracování úkolu není.

Pomáháte svému dítě s domácími úkoly? Jak často? Jak mu pomáháte?

Ne! Já ho nechám, ať si ten úkol napíše a já ho potom zkontroluji. V případě, že tomu nerozumí, nebo mu to nejde, tak se pokusím mu to znovu vysvětlit. Ale snažím se nepomáhat, snažím se, aby to vypracoval sám. Ale pokud tomu nerozumí a potřebuje pomoc, tak mu pomáhám. Je to málokdy.

Z jakého důvodu mu pomáháte?

Protože potřebuje pomoc.

Hodnotí učitel/ka vašeho dítěte domácí úkoly? Jak byste navrhoval/a hodnotit domácí úkoly?

Naše paní učitelka známkou domácí úkol nehodnotí, možná hodnotí slovně. Jen slovně, například: „Ty jsi udělal domácí úkol, ty jsi šikovný!“. Ale když domácí úkol nedonese, tak to hodnotí pětkou. Takže z mého pohledu by bylo dobré, když už se hodnotí pětkou, že ho nedonesl, tak dát i jedničku za udělaný úkol. S tím, že chápu, že domácí úkol nemůže mít stejnou hodnotu jako písemná práce, test. Tak bych udělala systém, že přinese pět domácích úkolů, dostane 5 puntíků, a pak dostane velkou jedničku. Prostě bych hodnotila i to, že ho přinese, ne jen to, že ho nepřinese. Aby to motivovalo i děti, které úkoly nenosí, že pak mohou dostat jedničku. V podstatě zadarmo.

Kde vaše dítě nejčastěji píše domácí úkoly?

Ve svém pokojíčku u stolu.

V jakou dobu píše vaše dítě domácí úkoly?

Hned, jak přijde ze školy. Trvám na tom, že si vybalí tašku, připraví se a udělá si domácí úkoly, naučí se. Pak jde teprve ven. Když to udělá naopak, tak je unavený, protivný, nechce se mu a je to těžké ho dostat do klidu, aby si ty úkoly udělal.

Zmiňujete před svým dítětem názor na školu, učitele?

Nezmiňuji své názory, souhlasím s domácími úkoly a snažím se paní učitelce věřit. Občas řeším svůj názor s kamarádkami, ale to je Matyáš v pokoji.

Poradíte si doma s úkolem vždy?

Většinou si doma poradíme sami, nebo se obracíme na Matyášovu sestru, která studuje na paní učitelku, nebo na babičku.

Vyvolávají u vás doma domácí úkoly někdy negativní emoce?

No „jéjé“. Ano. Každý den musím opakovat, že si domácí úkoly musí udělat, že je to pro jeho dobro. Je i scéna, nebaví ho to, nechce se mu do toho. On v tom smysl nevidí.

Jsou na to potřeba pevné nervy. Mého syna nebaví nic, co se týče školy. Ani kdyby ty úkoly vycházely z jeho zájmů a koníčků. On prostě školu nemá rád.

ROZHOVOR 2

Žena

Rodina: úplná

Dosažené vzdělání: vysokoškolské

Mám: dceru, 3. třída

Dítě prospívá: velmi dobře

„Moje dítě prospívá známkově velmi dobře, ale pocitově ... občas máme potíže.“

Jak dlouho (průměrně denně) se věnuje vaše dítě domácím úkolům?

No ... tak 1 – 1,5 hodiny. Spíše procvičuje to, co jí není jasné. Ale jsou v tom i domácí úkoly. Ten úkol je prakticky na půl hodiny, ale na něm zjistíme, že to neumí, takže se to musí prodloužit procvičováním.

Jak často dostává vaše dítě domácí úkoly?

Úkoly dostává dvakrát až třikrát týdně. Spíše dvakrát.

Dostává vaše dítě domácí úkoly na víkend?

Na víkendy úkoly nedostává. No, ale my s ní musíme o tom víkendu stejně něco dělat, protože to ze školy neumí natolik, aby nebyla ve stresu.

Co si myslíte o domácích úkolech?

Já si myslím, že mi domácí úkoly nevadí. Spíš mi vadí rytmus studia, který na prvním stupni mají. Mám problém s podobou osnov a s učebnicemi, které používají.

Jaké úkoly mají podle vás smysl? Jaké úkoly vám vadí?

Ona dostává projektové úkoly, což není ten pravý projekt. Ten kreativní, jak by si člověk představoval. Přijde mi to jako projekt na oko, formou referátu, nebo vytvoření nějaké plachty, na které něco je, čemu se věnují. Téma, které probírají ve škole. Většinou to není projekt ve skupině, aby bylo cílem spolupracovat. Ale je to projekt na doma, aby se to odškrtlo. A ten formát, já nevím, jestli je to typem dítěte, ale je nutná pomoc rodiče. Děláme to spolu. Jediná kreativní věc je, jak to bude vypadat. A potom prostě buď opisuje popisky, nebo jí to já diktuji. Kreativní na tom je, že když se netisknou nějaké fotky, tak to namaluje, což jí strašně baví. Na prvouku měli nakreslit nějaké zvíře a ona namalovala výra velkého. Vzala si encyklopedii a fakt se jí hrozně povedl. Byla za to i velmi pochválena, protože si to opravdu zasloužila. Stínovala každé peříčko.

Vlastivědné úkoly jsou zaměřené na poznávání jiných zemí. Ji baví domácí úkoly, které jsou esteticky zaměřené. Takže to vypracovává s velkou chutí. Další úkoly jsou téměř vždy typu dodělat něco z učebnice, jedno či dvě cvičení z matematiky a češtiny. Smyslem je, že to nestihli. Je to typ cvičení, který by ve škole zdržoval, tak se udělá doma.

Jako přetížení domácími úkoly nejsme, ale jsme přetížení tou látkou. Já bych řekla, že ty naše úkoly jsou stejné činnosti, které dělají ve škole, tak dělají i doma. Některé dítě to má opravdu rychle a ovládá to, nebo se na tom přijde, že to neovládá. Ale není to signál pro učitelku, aby to s nimi více procvičila, ale je to pokyn pro rodiče, aby fakt s dítětem makal doma.

Teď během toho COVIDU docházelo u nás doma k tomu, že jsme plnili to, co se muselo splnit, jako kdyby byli ve škole. A to procvičení, které mi s Majdou doma děláme, na to už nebyl prostor. Paní učitelka neustoupila z množství. Ona má systém a ten systém se

jmenuje stránka denně ze všeho, co mělo být ve škole. My jsme jeli stránku denně a z každého předmětu, bylo tedy 5 stránek za týden. Prostě bez úlev, předměty jsou čeština, matematika, angličtina, prvouka. Jediné, co jim paní učitelka odpustila byly výchovy, které je nejvíce baví. No a jela se opravdu stránka denně a je to „brutál“. Já nemůžu vlastně paní učitelce nic moc vyčíst, není zlá, není to nepříjemný tvor, ale je hrozně komisi. Je mladá a krásná, do 30 let. Je mladá, tak právě nechápu, proč jede tento systém. Ona je má jako projekt, který má fungovat jako šlapací stomeček. Co se týče individualizace, diferenciaci podle schopností dětí, k tomu tam prostě nedochází.

Ty úkoly ... mají i básničky. Ty mají zadané z úterý na čtvrtek, nebo na pátek. A to je čistě na memorování. To se dělalo vždycky, že jo. Pak jsou zkoušení ... musí vyjmenovat po sobě násobilku. Děti vědí, že i když budou chybět, tak ničemu neuniknou. Ona má zaznamenáno, že z toho zkoušení nebyly.

Celkově ten styl výuky vyvolává negativní emoce. Ale upřímně řečeno, kdyby se kousla, tak by to šlo. Tam je primárně ta hysterie předem nastavená. Já jsem se učila dobře a brala jsem to bez rebelie. Já jsem měla strach z některých věcí, ale nezpochybňovala jsem, co se ve škole dělá. Byť to mnohdy byla „pakárna“. Ale nerozebírala jsem to. Ale teď vidím, že jsem ochotná na dril najet vždy, i když vidím, že je to „pakárna“. Sama jsem učitel jazyka, ale já to pojmám jinak. Já jsem od dětí chtěla spíše orientaci a přípravu na hodinu. Aby jsme přešli tomu, že budou úplně mimo. Hned navázala online výuka a chtěla jsem písemné domácí úkoly, opravovala jsem 70 esejí týdně. Bylo to velmi náročné, měla jsem moc práce, tak jsem od toho postupně také upustila. A lepší je se s nimi slyšet a vysvětlovat.

Mně přijde, že paní učitelka jim moc úkolů ve třetí třídě teď nedávala, ale nasadila tak neskutečný tempo, že to bylo nemožné to s dětmi nepochvívat doma.

Jaký smysl podle vás domácí úkoly mají?

Já mám pocit, že malé děti, co píšou s obtížemi, tak je stojí to velké úsilí. Ta kreativita tam chybí. Myslím si, že úplně skvělé by bylo, aby to ty děti bavilo. To chce nesmírnou práci od kantora. Prostě zábavné úkoly, natočit video o něčem, hledání zajímavých informací, pracovní listy, které jsou zábavné (křížovky, tajenky). Učebnice jsou nuda a jsou

„pošahané“. V jedné učebnici bylo, kdy vznikl sonet. A pak se po nich chtělo, aby samy napsaly sonet. No to je úlet ve třetí třídě. Byl to tuším sonet od Žáčka o hlásce ř.

Pomáhají domácí úkoly vašemu dítěti? Cítí se vaše dítě dobře po vypracování? Je sebejistější v učivu? Baví ho to?

Já si myslím, že nejsem proti procvičení. Ale měl by to být signál pro učitele a ne pro mě. Ona by jim to měla zadat písemně, vybrat si to, z toho zjistit, kdo to ovládá. A důrazně by nám měla říct, ať to s dětmi neděláme. Pak by si to vybrala a zjistila by, kdo to neudělal, komu je to jedno, kdo to neovládá. Mohla by jim říct, ať si měří čas, jak dlouho jim to zabere. To je taky pro učitele fajn zpětná vazba, jak dlouho se to dítě nad tím morduje.

Majda se lépe necítí. Necítí se motivovaná, nebo šťastná. Cítí se tak, že „vopruz“ skončil a má to z krku. Když jí to jde, udělá to rychle, k čemuž občas taky dojde, místo aby u toho brečela a říkala, že to nejde a že to je strašný, tak se cítí taky občas jako „Rambo“. To je pak super. To působí dobře, ale nevím, jestli k tomu dochází často. To záleží na tolika věcech, jakou látku berou, jestli jí to zajímá, jestli to musíme do ní naklopit drilem jako násobilku. Mně přijdou fajn, milý slovní úlohy. Ale děti nejsou moc naučený logicky uvažovat o té slovní úloze. Nebo nepropojují češtinu s matematikou. Protože v té úloze mají strašně moc sloves, které něco znamenají, sčítání a odčítání. Oni nevědí jako slovesa naznačují sčítání a jaká odčítání. Jo, bystré děti to pochopí, ale když je slovní úloha: Pes snědl dva párky. Kolik párků paní Vonáskové zbylo, když jich měla 5. A Majdě to nedojde. Já jí musím poskytnout lano a zeptat se: „No on je snědl, je jich víc nebo méně?“. A teprve teď si to sloveso spojí s plus a minus. Ona řekne: „No ty párky ubyly.“. A já se zeptám: „Když něco ubyde, tak je to plus nebo minus?“. A ona kouká. Je to vlastně porozumění textu. Domácí úkoly na porozumění textu by byly za mě super. Ale musí být atraktivní pro ty děti. A malá slohová cvičení bych také viděla jako dobrou věc. Koláže a komiksy, v těch bublinách si cvičit věty a malování. Kdyby i slovní úlohy vymýšlely děti. Mně chybí ta struktura, třeba myšlenkové mapy, zápisky si dělat logicky a neopisovat to jako „za krále Klacka“. Učit je myslet a ne jen řešit. Já mám asi problém s Prodosem. I Majda prostě nemá ty učebnice ráda, jí ty obrázky přijdou ošklivé. Jsou takové komisi ty učebnice. Já jí chápu no, je to ošklivé, ale je to naše úchylka asi. Protože Toníčkoví to bude úplně jedno, protože tomu je jedno všechno. Ale u ní je nepodpořený způsob vnímání. Má

detailní vnímání, ale nemá to jak uplatnit v ostatních předmětech. To předávání učiva jí prostě nic nedává a pak to musíme mi doma nahánět no. Já jsem už přemýšlela, že bych jí dala do nějaké alternativní školy, Montessori nebo Walldorf, ale ty školy zase vypadávají z toho oficiálního systému. A já si tam Majdu dokážu představit, ale zase ona se nedonutí dělat věci, které ji nebaví. Tak mám strach, aby to vzdělání bylo komplexní.

Pomáháte svému dítě s domácími úkoly? Jak často?

Docela dost no. Vlastně pořád.

Z jakého důvodu mu pomáháte?

To je osobnostní povahou dítěte. Jsem zvědavá na druhou dceru, která do školy teprve půjde. Majda to je takový závislák. Není nesamostatná, je šikovná. Ona vždy chtěla, aby u ní někdo seděl. Ta mladší odmítá asistenci, nesnáší, když za ní někdo něco dělá, nebo u ní sedí. Majda ta to zase potřebuje, i když to umí. Ta společnost u úkolu jí dodává jistotu, že se může zeptat. Já samozřejmě potřebuji dělat i jiné věci. Má i studijní stůl od prarodičů, tam se ale nic neděje, protože sedí v kuchyni, kde se to samozřejmě dělat nemá, protože nemá svůj klid. Ale tam ona chce být. Je mi blíž. Ta samota pokoje ji děsí.

Trochu jsem na tradiční systém našťvaná, ale nevím o lepší variantě, která ve mně nebudí strach a obavy. Asi možná jiný styl a přístup. Je to na výkon. Dostanou sloupeček příkladů, kdo je první tak ten vyhrál. A Majda je v půlce na nervy, že to nestihne, a tak paní učitelka řekne: „Majdičko to nevadí, dodělej si to doma.“

Pomáháme z důvodu, že to Majda nechápu.

Hodnotí učitel/ka vašeho dítěte domácí úkoly? Jestli ano, jak? Jestli ne, vadí vám to?

Paní učitelka známkuje vše. Asi to nejde do klasifikace vše, to by měly děti moc známek. Ale mají ty známky různou váhu. Já ty úkoly musím zkontrolovat. Já jí to nechám vypracovat, zkontroluji, ty chyby vymažu a řeknu, že to musí udělat znovu. Úkol není takový, aby jsme s tím bojovali. Ale já zjistím, že je úplně mimo. Sedíme další hodinu a vysvětlujeme. Náš problém je se stylem, protože úkoly nám nevadí. Já pro ní hledám kreativní modely, aby to pro ní bylo lepší, máme i laminovačku. Je to moje dítě, udělám to pro ni, záleží mi na ní.

Kdyby ten úkol přinesla do školy a ukázala, jak se to naučila ve škole, tak bude mít problém. Ve škole pracují společně, část to „prozevli“, vyplňují, co říkají ostatní. Majda se asi nesoustředí. Prostě u tohohle vypne. Ale není to, že by byla slabá. Je prostě specifická no. Možná ji chybí individualizace, ale je to šilené i pro učitele. Ale asi by ocenila menší skupinu, ne 30 dětí. My jsme doma hodně laskavý, ale teď už trochu přitvrzujeme. Ona nevnímá školu jako něco hezkého, že se něco dozví. Ona si to tam odsedí. Její motivace je dole, není obhájeno, proč tyhle věci dělá. Já to taky dokážu vymezit jen negativně: „No, když se nebudeš učit, tak budeš hloupá.“. Já se snažím, aby to ze mně cítit nebylo, snažím se vždy najít i materiály, které by jí zaujaly.

Na naší škole jsou tři třídy. Jedna se učí matematiku podle Hejného, jedna Comenia Sript a třetí třída je klasika se vším všudy. Možná jsem to pokazila já, protože jsem se dostatečně neinformovala, že Hejného matematika je kreativní. Mají i jiné učebnice, které jsou fakt hezké. Například Matýskova matematika, tam se mi líbí i videa, která jsou dostupná. Je tam starší pán a on je klidný a vysvětluje to hrozně pěkným stylem.

Kde vaše dítě nejčastěji píše domácí úkoly?

V kuchyni.

V jakou dobu píše vaše dítě domácí úkoly?

Musela jsem předělat režim. Nebyla jsem si toho vědoma, protože jsem měla další menší dítě. A šlo to odpoledne, vlastně kdykoliv. Je to nutné to udělat mezi 13 – 16 hodinou, před kroužkem. Protože když se to dělá po 18 hodině, tak je to úplné dno. To nejde. Tráví se s tím dost času.

Zmiňujete před svým dítětem názor na školu, učitele? Nesouhlasíte s domácími úkoly? Nebo souhlasíte s učitelem a věříte mu.

No, tomu se snažím vyhýbat. Nechci zpochybňovat autoritu učitelky. Jen občas řeknu, že je paní učitelka velmi náročná. Majda to po mně občas papouškuje, ale ona ji má ráda. Majdě se paní učitelka líbí, je krásná. Paní učitelka je taková na povrch. Ona je zná ty děti, má je odhadnuté. Ale to myšlení má rigidní. Takže podle paní učitelky je Majda roztržitá umělkyně a na matematiku není, tečka. Ona jí už takhle zaškatulkovala. Na to jak je mladá, tak si nebyla schopná zprovoznit online vyučování. No, pak se rodiče začali po online

výuce dožadovat, protože jsme museli být učitelé na plný úvazek. A začali na ní tlačit. No ale tam se nevysvětlovalo, ale ona je zkoušela z toho, co jsme je naučili. Tím pádem jsem viděla, jak to dítě reaguje a pak člověk vidí, jak to chodí. Ona si je upraví na začátku. Pochválí Petrušku, že má krásnou čelenku a že je krasavice. Nebo řekne: „Pájo, ty jsi zesílil a opálil jsi se. No krásné.“. Pak jim udělá pozitivní entrée: „Musím vás velmi pochválit, jsem s vámi velmi spokojená.“. A já si říkám: „No, odkud tuhle paní učitelku vytáhli.“. Děti jí to nicméně spolknou a rozplynou se, jak je úžasná a pak to jede: „Tak mi Pájo řekni z čeho se skládá květina.“. A Pája odpoví: „Květina se skládá s listu, stonku a květu.“. A paní učitelka Páju pochválí. No a zeptá se naší Majdy a ta odpoví: „My máme doma psa.“. A ona: „Ano Majdičko, ale já se tě nyní ptám, z čeho se skládá květina.“. Majda: „Pes se jmenuje Bertík a je hrozně roztomilý.“. No, a já se propadám do země. Zase pak si říkám, jestli to není bojkot, že ji to nebaví, že to je nuda. Ona to odvedla úplně jinam. Prostě jí to přišlo možná jasný, nezáživný.

Ted' brali lidské tělo. Na ZŠ Londýnská tam i ve třetí třídě přidají takovou lehkou sexuální výuku. Já jsem čekala, že přijdou otázky, nějaké „haló“. No, skončilo to tím, že se lidé rozmnožují, vylučují, prostě pět činností. No a nebylo nic okolo rozmnožování. Ty, co chtějí jít na gympl, tak asi budou „přijímačkově“ vydřený. Mě to asi dostává obecně. Paní učitelka je pracovitá, ale prostě já se s tím nemůžu srovnat. Já chápu, že ty peníze neodpovídají těm šíleným věcem, které ty děti potřebují. To je pak na vyhoření. Já si tohle zase uvědomuji.

Poradíte si doma s úkolem vždy?

Občas máme typy úloh, které jsou divně stavěné a my nevíme, jak to vyřešit. V matematice od Prodosu mají občas prvky Hejného, je to takový výkřik, například magické čtverce. Majda na to nepřijde, nespíná jí to. Tak já napíši paní učitelce, že já jsem na to přišla, ale jak to mám vysvětlit dítěti, tak to prý musíme zkoušet. Oni na to nejsou zvyklé. Jedou dril a pak mají svobodně zkoušet. No je to takové zvláštní.

Vyvolávají u vás doma domácí úkoly někdy negativní emoce?

Jo, to jo. Ona si neví rady, netrucuje z nudy nebo ze vzteku. Je to spíše model zoufalství.

ROZHOVOR 3

Žena

Rodina: úplná

Dosažené vzdělání: vysokoškolské

Mám: syna

Dítě prospívá: má občas potíže – dyslektik, dysgrafik, dysortografie,

porucha pozornosti – integrovaná třída – 18 dětí ve třídě

Jak dlouho (průměrně denně) se věnuje vaše dítě domácím úkolům?

My těch úkolů dostáváme, připadá mi, málo. Takže přibližně půl hodiny. On je lenoch. Není to tak, že by se dokázal učit sám. To na Honzíkovi vidím, není to studijní typ. Já ho musím k té přípravě nutit.

Jak často dostává vaše dítě domácí úkoly?

Nemají denně úkoly, tak ho dost musím nutit. Je to přibližně čtyři až pět úkolů na týden. To mi prostě přijde málo na tolik předmětů. Není jich moc.

Dostává vaše dítě domácí úkoly na víkend? Když ano, jaké z toho máte pocity? Vadí vám to?

Sem tam jo. Já to беру jako normální přípravu. Ale já jsem ročník 65, za nás to školství bylo přísnější. Tam nikdo nediskutoval, jestli jsou na víkend domácí úkoly. Prostě škola je tvé zaměstnání. Mně to připadá normální.

Co si myslíte o domácích úkolech?

No já jsem zastáncem úkolů.

Jaké úkoly mají podle vás smysl? Jaké úkoly vám vadí? Proč?

V matematice jsou ty procvičovací úkoly nutné. Dítě si v klidu doma procvičí to, co bralo. To samé z cizích jazyků. Teď to bylo složitější v době COVIDU. Já jsem si dělala přípravy a seděla jsem u něho. Spoustu dětí ve třídě, když nejsou cílevědomé, tak tomu uniknou, že se musí soustředit neustále. Kdežto teď to bylo na nás, abychom jim seděli za krkem. I když ta naše škola byla báječná. Tři až čtyři online výuky denně byla paráda. A v podstatě

úplně od začátku. Škola měla i kontrolu z Ministerstva školství a byli opravdu velmi překvapeni, jak perfektně to škola zvládá. Paní ředitelka je mladá, má dítě v 8. třídě. A i kolektiv je celkově mladší a jsou pružný. Ta škola je úžasná.

Jemu vadí, když si má dodělávat výpisky za domácí úkol. Upozorňuji, že velmi krátké. Ale to je ta lenost. Pro mě je to samozřejmost, když si děti to, co nestihly v hodině, mají doplnit. Mně tohle nevadí.

Pak jsou úkoly typu, udělejte shrnutí nějaké země a otázky. Ale vypisují to, je to ulehčení.

Jaký smysl podle vás domácí úkoly mají?

Aby uměl vytáhnout podstatné informace z textu. Aby měl globální přehled. U matematiky je to procvičování. Látka z druhého stupně se tlačí na první stupeň. Takový mám občas pocit. A je to na úkor procvičování, aby si to zažily. Takže musíme doma procvičovat. My máme klasickou matematiku. Kamarádka dítě se učí podle matematiky Hejného a ta byla zoufalá, že si musela koupit metodickou příručku pro pana učitele. A takhle tím procházeli. Ale zase druhá kamarádka, ty jsou naprosto nadšení. Já si myslím, že je to o tom, jak to učitel předá.

Pomáhají domácí úkoly vašemu dítěti? Je sebejistější v učivu?

Honzíkovi určitě pomáhají. Ale nevím, jestli to vnímá on. Je to zopakování a to on potřebuje. Už tuším, že je Honza na technické směry. Od malička jsme doma dřeli. Nestihl to pochopit. Já s ním chodila do poraden. Ale cílevědomost zatím nemá. Ale baví ho zeměpis, dějepis. To dělá s nadšením. Měl pana učitele na dějepis a ohromně si toho pamatoval. A zeměpisář je bývalý voják a tohle Honzovi vyhovovalo. Ten mužský výklad. Přírodopis ho nebere, když mají něco nakreslit, tak to kopíruje a nenakreslí sám. Čeština ho tolik taky nebere. No, s angličtinou mu musím pomáhat. Problém dětí je, že nechtou.

Já jsem chodila na nápravy s Honzíkem k paní Chaloupkové a ta nám doporučila myšlenkové mapy, aby si utřídil myšlenky.

Pomáháte svému dítě s domácími úkoly? Jak často? Jak mu pomáháte?

Hodně mu pomáhám. I v poradenském středisku mi paní doktorka říkala, že má Honzík stejné poruchy jako její syn, ale že s ním vystudovala strojírnou. A náš Honzík by chtěl jít

na stavební. A ona mi říká, že jí zvládne, je průměrně nadaný, ale dá to jedině se mnou, že i já to budu studovat. No já stavební školu vystudovala, tak si to zopakuji. Ale nakonec má i její syn vysokou školu, protože si to přál.

Z jakého důvodu mu pomáháte?

Aby to měl správně. Ale při češtině jsem po něm pořád chtěla, aby mi to zdůvodňoval, aby mu to bylo jasné, proč je tam takové i/y. Ale teď mi napsal e-mail a vypadalo to: „Mamy když my budeš volat, mobyl je u táty v autě.“. No a já si ten e-mail vzala a říkám mu, že to je rána. A on, že to psal ve spěchu. Ale nicméně jeho tatínek je také dyslektik. A s nástupem počítačů se zlepšil. Ale manžel hodně a rád čte. A to mu i pomohlo. Honzík, ale nechce číst.

Nás na nápravách naučila paní doktorka, že u Honzíka to musíme opravovat hned, ať si to nezafixuje. Takže já jsem musela i rovnou opravit ten úkol a rovnou si vysvětlit, proč to tak není. Hlavně u češtiny, Honza miluje ypsilon, vzhledově je lepší, kde jde, tam ho dá.

Hodnotí učitel/ka vašeho dítěte domácí úkoly?

No, když děti nedonesou domácí úkol, tak mají sardel. Ale nevadí mi to, jsem v obraze. Ale ze začátku měl Honza slovní hodnocení, aby ho to nedemotivovalo. Také místo červené pastelky používala paní učitelka zelenou pastelku na opravování. Ono to vypadá šíleně, když je to hrozně rudé. Nebo ho vybízí, že to musí udělat znovu, co musí udělat lépe. Aby ho to nesrazilo do naprosté letargie, že se to stejně nenaučí.

Kde vaše dítě nejčastěji píše domácí úkoly?

Honzík má školní kout, dva stoly v obýváku, ten má 60 m². Dříve měl hračkový kout, tak teď má studijní velký prostor. Máme tam dvě židle, abych vedle něj mohla sedět, máme notebook, když potřebujeme tak si dohledáme a můžeme spolu psát úkoly.

V jakou dobu píše vaše dítě domácí úkoly?

No, to je problém. Já chodím do práce. Takže hned po škole se do toho nepouští. Pak musíme vyvenčit pejska. Takže se k tomu dostaneme tak v 20:00 hodin.

Zmiňujete před svým dítětem názor na školu, učitele?

Jo. Já teda nenadávám, ale chválím školu. Ale i kdybych si myslela, že to není ono, tak bych to před ním neříkala. Já paní učitelce věřím a Honza tam je opravdu šťastný.

Poradíte si doma s úkolem vždy? Na koho se obracíte?

Již také ne. Občas bojujeme s jazyky. Já se tedy snažím, ale občas si neporadíme. Obracíme se i na jiné rodiče.

Vyvolávají u vás doma domácí úkoly někdy negativní emoce?

Já občas křičím (smích), Honzík se kroutí. Ale je to spíše: „Ach jo, úkoly, to je vopruz!“ . Je otrávený. Ale nemá žádnou újmu. Moje práce je rozhybat lenocha, aby to udělal. Ale už teď dělá více věcí sám. Teď tu online výuku zvládal sám, já mu tedy večer pomáhala. Chodila jsem do práce. Ale i paní učitelka posílala jeden den zadání a později řešení. To nám usnadnilo práci. Ale ta online výuka nebyla přehnaná. Ale měl i teď ty známky lepší, vydřel to a učitelé byli hodní. Na Honzika byla distanční výuka trochu extrém, on není studijní typ. Ale zase kamarádka dítě, od malička studijní typ, tak ten byl jako ryba ve vodě.

Kroužků moc nemá. Má skauta a modelářství. Prostě jsem dala na radu paní doktorky Chaloupkové, která mi doporučovala maximálně dva kroužky, z toho jeden pohybový. Což byl skaut. Pro něj i čtení je tak náročné jako pro někoho skládání uhlí. On je pak hrozně unavený.

ROZHOVOR 4

Žena

Rodina: úplná

Dosažené vzdělání: střední odborné s maturitou

Mám: 2 syny, 1. třída, 5. třída

Děti prospívají: velmi dobře

Jak dlouho (průměrně denně) se věnuje vaše dítě domácím úkolům?

No jak kdy. Oba jsou sportovci a mají během týdne tréninky. Takže ten starší je už samostatná jednotka, ten tak půl hodinky. S tím mladším se učím já, protože hledáme nějaký systém a řád, takže tak 45 minut.

Jak často dostává vaše dítě domácí úkoly?

No je to těžké. Ten mladší má paní učitelku, která je absolutně nesystematická, ta v tom má chaos. Ale mimo pátku dostávaly děti úkoly každý den. A starší mimo středy a pátku dostával úkoly. Tam byla určitá pravidelnost.

Dostává vaše dítě domácí úkoly na víkend? Když ano, jaké z toho máte pocity?

Nedostávají. Jen doděávky. Nebo ten starší dělá čtenářský deník. Bereme to tak, jak to je. Něco se nestihlo, byl k tomu nějaký důvod, je potřeba to dodělat.

Co si myslíte o domácích úkolech?

Jsem pro domácí úkoly! Určitě!

Jaké úkoly mají podle vás smysl? Jaké úkoly vám vadí? Proč?

Aby je to učilo k samostatnosti a přemýšlení. Aby pracovaly s různými materiály, hledaly v různých zdrojích. Starší jde do puberty, není kreativní, to má po mně, takže úkoly z výtvarky mu vadí. Prostě to malování. Mladší je pro každou špatnost a trapné jsou všechny úkoly.

Pomáhají domácí úkoly vašemu dítěti? Baví ho to?

Nechtějí se k tomu donutit. Nebaví je to, je to učení. Ale když to udělají, tak mají z toho radost a určitě jim to k něčemu je. Pomůže jim to dál v učivu.

Pomáháte svému dítě s domácími úkoly? Jak často? Jak mu pomáháte?

Každému z nich jsem pomáhala v první třídě. Tam je to zapotřebí. To si myslím, že se to tak říká, že první třída je náročná i pro maminky. Možná to bylo i kvůli tomu, že jim to dá jistotu. Neradím jim. Koukala jsem do notýsku, tomu mladšímu ne, jak říkám, to je jeden velký chaos. Ale věděla jsem, jaký úkol má. Jeho jsem vyzkoušela, jestli si pamatuje, že má úkol, jestli dával pozor. V prvním ročníku jsem u toho s nimi seděla, aby měli nějakou

jistotu a nebyli z toho nervózní. Ale pak už pomaličku je nechávám v pokojíčku samotné. Ale můžou přijít, že si nevědí rady.

Z jakého důvodu mu pomáháte?

U staršího syna v první a druhé třídě bylo vše naprosto fantastické. Ona úkoly kontrolovala, jestli jsou v pořádku, neznámkovala, žádné puntíky, pokud nebylo něco v pořádku, tak to probrali ve škole.

Ta druhá paní učitelka v tom má chaos. Děti si nepsaly do notýsku, žádný systém, ani to nepsala na tabuli, že by si to děti opsaly, nebo na webové stránky to vyvěsit. Něco modernějšího ... no prostě nic, žádná alternativa, ona není nic. Takže tam si děti červenou pastelkou udělaly červený puntík. My jsme přišli domů a hledali jsme v každé učebnici puntík. Ale děti hodně malují a přetahují a sami v tom mají trochu chaos, takže jsme někdy ten puntík nenašli. No když jsem o tom s paní učitelkou mluvila, tak mi řekla, že nehledí na to, jestli si všechny děti udělají červený puntík, jestli ho vyhotoví, a že je ani nekontroluje, že to nechává být. Pak naštěstí přišel COVID a já si s dětmi udělala vlastní systém. Já jsem asi hodně na systémy.

Já děti nechávám, když je tam chyba, tak si to vysvětlíme a rovnou si to opraví. Pokud jsem to dobře pochopila, protože někdy jsem tomu neporozuměla. Občas jsem napsala i omluvu: „Omlouvám se, neporozuměli jsme, prosím o vysvětlení a vyhotovíme znovu.“. Je to o té komunikaci rodič a učitel.

Hodnotí učitel/ka vašeho dítěte domácí úkoly?

No paní učitelce od mladšího je to jedno. Ale zajímavé je, že jednou to kontrolovala a Eliáš ho zrovna neměl, tak mi to nezapomněla napsat do žákovské knížky. Ale u staršího syna, tam se nám nestalo, že by neměl úkol. Problém jsme neměli, ale měli notýsek, kam si to jen pro informaci rodičům zapsali, že neměl domácí úkol a že si ho má dodělat.

Kde vaše dítě nejčastěji píše domácí úkoly?

Doma, v pokojíčku. Pokud někdy ten starší chce, tak v obýváku. Ale já většinou vyžadují, aby byli u sebe v pokoji, kde mají pomůcky a byli v klidu.

V jakou dobu píše vaše dítě domácí úkoly?

Před tréninkem. Oni chodí spolu sami domů. Chvilku si odpočinou, udělají si úkoly a pak jdou na trénink. Po tréninku si v posteli před spaním čtou.

Zmiňujete před svým dítětem názor na školu, učitele?

My jsme hodně sdílná rodina. Na to, že jsou to kluci, tak jsou velmi komunikativní, občas více než holky. Takže mi se o věcech bavíme. Ale jsou nějaké mantinely, které se před nimi neříkají. Ale bavíme se o škole. I o negativních názorech, protože i to k životu patří.

Poradíte si doma s úkolem vždy? Na koho se obracíte?

(smích) Ano, ano. V první třídě byla slovní úloha o husách a tomu jsme se smáli doma, že to nechápeme, protože jsou určitě z Agrofertu od Babiše. Tak to si pamatuji do dnes. Během COVIDU, asi zlomky teď. Takže se občas radíme s ostatními.

Vyvolávají u vás doma domácí úkoly někdy negativní emoce?

(smích) U mě ne. Já se otočím a jdu se smát, že tomu nerozumím. Ale u synů občas ano. Jsou ale spíše vzteklí, než zoufalí.

Prvních čtrnáct dní ve škole byl chaos během COVIDU. Je to stará škola. Organizačně to pokulhávalo a já si nastavila vlastní systém, aby kluci něco dělali a nevyšli ze cviku. Hlavně aby nebyli nervózní z toho, co se dělo. Po 14 dnech u staršího začali online hodiny, což jsem uvítala, to bylo fajn, bylo to systematické. U mladšího to bylo zase bohužel s jeho paní učitelkou, totální chaos, kluk byl nervózní, ona jim dávala příklady, které byly neadekvátní, chtěla po nich věci z paměti. Bohužel to bylo trapné. Ona dokonce i ponižovala děti, které byly slabší, říkala to před ostatními. To bylo hodně špatné.

Kluci si na webových stránkách našli úkoly, vyhotovili sami, něco jsme pak vysvětlili. Starší to sám fotil i paní učitelce, ona i poslala zpětnou vazbu a pak to dál rozebírali na online hodinách. U toho mladšího to začalo až druhý měsíc, byla to ztráta času, občas jsem to možná i bojkotovala, že ten čas využijeme jinak. Tam jsem si zvolila svůj systém. Co se týká individualizace výuky, tak u staršího probíhá, u mladšího ne. Tam spoléhá učitelka na rodiče. Nás Eliáš je šikovný. Prostě mi to přišlo ošklivé, jak dávala najevo dětem, co neumí.

No jedna kamarádka říkala, že mají moc úkolů, že jí z toho jde hlava kolem. Další zase byla zoufalá, protože ze školy totální nezám, žádné úkoly. Dva extrém.

Všechno je o komunikaci s učitelem.

Občas jsou někteří rodiče uraženi, že se individualizuje výuka a přistupuje se k jejich dětem jinak. Já kluky neposlala do školy na konci roku, přišlo mi to zbytečné, aby tam seděli. Obě paní učitelky mi řekli, že je to také zbytečné, že se budou věnovat těm, kteří nereagovali a neplnili úkoly během pandemie. Ale že to nemůžou říct napln, že by to byla diskriminace je označit za slabé. Je to těžké, ale když to učitelka udělá šikovně a podporuje různé skupiny, tak je to moc fajn. Kryštof se teď bude připravovat na gympl, ať si ty přijímačky zkusí. Ať z něj spadne nervozita. A ta paní učitelka je i bude posílat na olympiády, aby si zvykly. Ale obecně musí být podporována více u kluků, tam je to oříšek něco vymyslet, aby je to učení bavilo.

ROZHOVOR 5

Žena

Rodina: úplná

Dosažené vzdělání: střední odborné s maturitou

Mám: dceru i syna

Děti prospívají: velmi dobře

Jak dlouho (průměrně denně) se věnuje vaše dítě domácím úkolům?

Průměrně 1 – 1,5 hodiny. Syn více a dcera méně.

Jak často dostává vaše dítě domácí úkoly?

Každý den z matematiky a češtiny, plus občas přírodověda, vlastivěda a angličtina.

Dostává vaše dítě domácí úkoly na víkend? Když ano, jaké z toho máte pocity? Vadí vám to?

Ano, hodně. My jsme neměli chatu, tak jsme nebyli každý víkend mimo. Takže nám to vlastně nevadilo. Vím, že hodně rodičů si stěžovalo na úkoly obecně, hlavně o víkendu. Ale pro mě to je zpětná vazba, že vím jak na tom dítě je s učivem ve škole. Ale občas nás jako rodiče unavovali takové ty úkoly pro rodiče. Hodně jsme v 2. a 3. třídě dělali projekty a to bylo občas spíše pro rodiče. Nejhorší bylo, když to mělo mít nějakou formu, nebo prezentace na „flashku“.

Co si myslíte o domácích úkolech?

Souhlasím s nimi, je to pro mě zpětná vazba, jak se dítěti daří v učení. Je to i zpětná vazba pro učitele, jak se mu to podařilo předat látku ve škole.

Jaké úkoly mají podle vás smysl? Jaké úkoly vám vadí?

Úkoly z češtiny a matematiky. Tyto úkoly oceňuji. Vyjmenovaná slova se jinak nenaučí než opakováním. A opakování je matka moudrosti. To samé matematika, ta se musí napočítat. To samé jako dítě ví z paměti o půlnoci, kolik je 2x2, tak na to navazuje další a další látka.

Ty projekty nás občas otravovali, celou rodinu. Když jsou to dlouhodobé úkoly, tak mám ráda, když na to máme dostatek času, abychom si to mohli rozvrhnout a sehnat pomůcky. Oba s manželem pracujeme a jsme vytížení. A když dostanou úkol z pondělí na středu, aby nasbírali listy, tak i to je problém. Prostě dát na to více času, o víkendu není problém se jít projít a sbírat u toho listy. Samozřejmě je důležitá komunikace, když paní učitelka něco vysvětlí, tak jí poslechneme. Pro mě je nejhorší začátek školního roku, kdy děti každý den přijdou alespoň se třemi věcmi, které potřebují.

Jaký smysl podle vás domácí úkoly mají?

Ne, snažím se, aby děti byly samostatné. Samozřejmě pomůžu, když si dítě neví rady. Ale nechám ho vždy, aby si to samo zkusilo. V první třídě jsem viděla velkou výhodu u dcery, která krásně maluje a i psaní jí šlo samo. A je mladší a i počítání měla odposlouchané od bratra. Ale syn s kreslením, geometrií a psáním ... no to bylo. To jsme museli dlouhé

hodiny trénovat na prázdnou a pak teprve na čisto. Bohužel pak měl už tak unavenou ruku. Ale takhle to muselo být.

Pomáhají domácí úkoly vašemu dítěti? Cítí se vaše dítě dobře po vypracování? Je sebejistější v učivu? Baví ho to?

Myslím si, že ano. Protože kolikrát po domácím úkolu si řekli: „Aha, to je vlastně jednoduché.“. A zautomatizovaly si to.

Pomáháte svému dítě s domácími úkoly? Jak často? Jak mu pomáháte?

Já jsem byla spíš dohled. Nebo děti rády seděly u mě v kuchyni, já jsem vařila a občas se mě na něco zeptaly. Nebo mi takhle četly. Když potřebovaly pomoc, tak protože domácí úkol nechápaly, nebo nevěděly. Největší problém byl u nové látky, ještě to při vysvětlování ve škole nepochytily. Tak to jsem to doma vysvětlila a to stačilo a jely sami. Chyby jsem většinou neopravovala, jen když mě to hodně bilo do očí. Nejsem toho zastánce.

Z jakého důvodu mu pomáháte?

Protože si o pomoc řekly.

Hodnotí učitel/ka vašeho dítěte domácí úkoly? Jestli ano, jak?

Syna učitelka ne a dcery ano.

Domácí úkoly by se neměly známkovat, nebo systémem hvězdiček, puntíků. Jsem zastánce toho, že by úkoly měly být podepsané, že to to dítě vypracovalo doma. Protože pokud se dávají nějaké puntíky za snahu, za pět puntíků může dítě dostat jedničku za snahu, tak je to nespravedlivé, když si to ty děti dělají dom, jiný v autobuse cestou do školy. Samozřejmě bych nenechala napsat dítě nesmysl.

Syn měl velmi náročnou paní učitelku od třetí třídy na češtinu, ale opravdu je hodně naučila a také na matematiku měl paní zástupkyni, to bylo to samé. Ale dcera od třetí třídy měla paní učitelku, která raději vyráběla, než se s nimi učila. A to byla tragédie. A tam byl i problém, že hodnotila domácí úkoly. No a tak jsem je neposlala do školy se špatným úkolem. Ale pak paní učitelce tedy musela chybět ta zpětná vazba, kde mají děti mezeru.

Naše škola zavedla jednotný systém hodnocení domácích úkolů, protože si někteří rodiče stěžovali. Šlo hodně o dodržování a soudnost učitelů. Je to bodový systém, když žák

zapomene úkol tak černý bodík a za pět těchto bodíků je pětka. Dělalo se to ve všech předmětech. A pak se dostávaly děti poznámky a třídní důtky. Ale bylo to spravedlivé. Ty požadavky jsou sjednocené. Jako zákaz telefonů. Také jasná a jednotná pravidla.

Kde vaše dítě nejčastěji píše domácí úkoly?

U sebe v pokoji. A ze začátku hodně u mě v kuchyni.

V jakou dobu píše vaše dítě domácí úkoly?

Po škole si odpočinou, jdeme ven na procházku, když je hezky a potom se píšou úkoly. Ale ne večer, jsou unavené děti a upřímně i já.

Zmiňujete před svým dítětem názor na školu, učitele? Nesouhlasíte s domácími úkoly? Nebo souhlasíte s učitelem a věříte mu.

Ne. Já si myslím, že něco pro dětská uši není. Nechci je ovlivňovat.

Poradíte si doma s úkolem vždy?

Někdy se nám také stalo, nebo stává, že vyhledáváme pomoc jiných rodičů.

Vyvolávají u vás doma domácí úkoly někdy negativní emoce?

Ano. Když já jsem unavená a děti jsou unavené. Je to látka, kterou to dítě už ve škole nepochopí, je to pro něj těžké. Nebo není obecně dobrá nálada.

Online výuku zvládli oba na jedničku. Každý je úplně jiný. Dcera si dávala pravidelně budík a splnila si vše do 13:00 hodin. Ale syn, když neměl zrovna online výuku, tak si přispal a učil se až od 22:00 nebo 23:00 hodin, táhnul si to celý den. Ale výsledky měli oba velmi dobré. Naší Barunku zajímá škola, baví ji to. Syn to má občas za trest. Ale na prvním stupni jsou domácí úkoly nezbytné. Motivací jsou známky, touha vyniknout. Jinak ho musí zajímat daný předmět. Syna zajímají dějiny a ty úkoly plní s chutí. Takže je tam určitě předmětové zaujetí.

ROZHOVOR 6

Žena

Rodina: úplná

Dosažené vzdělání: vysokoškolské

Mám: dcery i syna

Děti prospívají: velmi dobře

Jak dlouho (průměrně denně) se věnuje vaše dítě domácím úkolům?

My nemáme domácí úkoly.

Co si myslíte o domácích úkolech?

No, já si částečně myslím, že by být měly. To dítě je trošičku nuceno se připravovat, ne moc, ale trošku by mělo být. Naše děti se připravují, ale není to ve formě domácích úkolů. Náš pan učitel razí teorii, že domácí úkoly jsou o ničem, protože všechny děti dělají to stejné, kdežto ve skutečnosti by se měly připravovat na to, čemu nerozuměly a na to se soustředit doma. A ne ho dělat, i když vědí, že jsou v tom dobrý. Tak proto je nedává. A chce po nich, aby se sami zaměřily na to, co nezvládají. Referát možná, na přírodopis, vlastivědu. Ale to je jednou za měsíc. Až v páté třídě.

Jaké úkoly mají podle vás smysl?

Aby děti procvičily něco, co jim nejde.

Kde vaše dítě nejčastěji píše domácí úkoly?

Když už dělala nějaký referát, tak v obýváku.

V jakou dobu píše vaše dítě domácí úkoly?

Když už něco, tak navečer, protože před tím má kroužky.

Zmiňujete před svým dítětem názor na školu, učitele?

Ano, zmiňuji. Já si myslím, že by ty úkoly částečně mít měly, takže s ním částečně nesouhlasím. Barunka to ví. Já jí řeknu: „Dělala jsi něco z matiky?“. A ona odpoví: „My nic nemáme.“. Je pravda, že se dobře učí, tak to nemusím řešit. Ale myslím si, že dítě,

kteří je slabší, nemá rodiče, kteří jsou tahouni, tak potom, když nemá dítě domácí úkol, tak ho k tomu učení nic nepřiměje. Když máš prostě „flákače“ i rodiče, jim je to jedno, nemá domácí úkol, tak si k tomu nesedne sám a nepochvílí si to. Tak já si myslím, že pro tyhle děti, které mají potřebu, tak je ten úkol opodstatněný.

Jak se vypořádala škola s online výukou?

No tak ta naše ... vlastně nic moc. Škola prakticky udělala to, že učitelé se nevrátili do škol, vyučovali asistenti. Takže to byla forma hlídání. Učitelé fungovali tak, že posílali maily s učivem, co se mají děti doma naučit. Ale to bylo všechno. Online výuka byla jen z angličtiny. Děti měly video konferenci. Tak to byla plnohodnotná výuka, od konce dubna. Ale z ničeho jiného nic.

Jak jste to zvládali doma?

Bylo to náročné pro rodiče. V páté třídě, aby se dítě naučilo samo to, co se má naučit bez výkladu je problematické. Bylo to tak, že jsem se naučila já, nebo manžel, a pak jsme to vyučovali my ji. Ale aby to bylo tak, že si dítě vyhledá video na „youtube“ z toho daného předmětu, tématu, naučilo se to, pochopilo, tak to u nás neexistovalo. My jsme to museli nastudovat, naučit jí to a procvičit to s ní. Můj názor je, že si to učitelé dost zjednodušili. Až na konci se scházeli v přírodě, kde je on dvakrát týdně vyučoval. A to byla velká úleva pro nás. Bylo to prakticky celý červen. Sešli se na 1,5 hodiny, udělal jim výklad, pak jim zadal v tuhle chvíli úkoly, co si mají procvičit. A pak se sešli ve středu, kde mohli říct, že to neumí, nechápou. To bylo na popud rodičů, ty se vzbouřili, že nevidí důvod, proč by učitelé měli být doma, a rodiče, kteří chodí do práce by měli vyučovat děti doma. Na základě toho se k tomu ten náš učitel takhle postavil.

Když to učitel přehání a vlastně „přepinkává“ svůj výklad a výuku na rodiče, ve smyslu, aby ty děti museli rodiče ještě doma učit, tak to je špatně. Ale pokud je to ve formě procvičování, když je to otázka 15 – 20 minut, tak by to mohlo být. Za 20 minut si lze matiku a češtinu v pohodě procvičit na 1. stupni.